

**GENERAAL
MACZEK
EN ZIJN SOLDATEN**

Dr. Anna Pastorek Jerzy Dreger

Generaal Maczek en zijn
soldaten

MILITAIR CENTRUM VOOR BURGERONDERWIJS

Dr. Anna Pastorek Jerzy Dreger

Generaal Maczek en zijn soldaten

WARSCHAU 2024

Redigieren en proeflezen

Sylwia Zalewska

Monika Wielgojaska

Omslagontwerp

Bartholomew Drejewicz

Foto's

Imperial War Museum, Nationaal Digitaal Archief,

Ministerie van Nationale Defensie, Odwach Vereniging,

Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam, Anna Pastorek, Jan Mazur

Tekeningen

Bartholomew Drejewicz

Game design, technische redactie en typografie

Lilianna Zawadzka

ISBN 978-83-66447-67-7

Eerste editie, Warschau 2024

Uitgever en drukkerij

WOJSKOWE CENTRUM
EDUKACJI OBYWATELSKIEJ
IM. PEK. DYPL. MARIANA PORWITA

wceo.wp.mil.pl

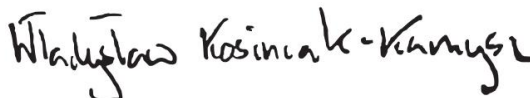
Onder het motto "Voor onze vrijheid en die van jullie!" vochten de Polen met grote moed en opoffering tegen de Duitse bezetters in bijna heel Europa, van de eerste tot de laatste dag van de Tweede Wereldoorlog. Deze dapperheid kwam tot uiting in twee uiterst belangrijke veldslagen, waarvan de herdenkingen dit jaar vallen: de Slag om de Zak van Falaise en de bevrijding van Breda. 29 oktober is een bijzondere dag voor zowel de Polen als de Nederlanders. Op deze dag in 1944 bevrijdden soldaten van de 1e Pantserdivisie van generaal Stanisław Maczek Breda. Bij binnenkomst in de stad werden ze enthousiast ontvangen door de lokale bevolking. Hun nagedachtenis is belangrijk en leeft nog steeds voort onder de inwoners van Breda.

Vandaag, tachtig jaar na deze gebeurtenissen, herdenken we met trots en groot respect de helden: de soldaten van de 1e Pantserdivisie en hun commandant, generaal Stanisław Maczek. Ter gelegenheid van de 80e verjaardag van de bevrijding van Breda wil ik hen eren. Tegelijkertijd spreek ik mijn dank uit aan iedereen in Polen, Nederland en andere landen die zich inzet om de herinnering aan deze magnifieke episode van Poolse militaire actie levend te houden.

Vandaag de dag zijn we als leden van de Noord-Atlantische Alliantie NAVO verenigd, sterk en tegelijkertijd trots op onze gemeenschappelijke geschiedenis, waarin Poolse soldaten de Nederlanders steunden en vochten om Europa te bevrijden van de Duitse bezetting.

Eer en glorie aan de helden! Eer aan hun nagedachtenis!

Władysław Kosiniak-Kamysz

A handwritten signature in black ink, reading "Władysław Kosiniak-Kamysz". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

Vice-premier, minister van Nationale Defensie

VAN DE AUTEURS

Generaal Stanisław Maczek is een van de grootste Poolse bevelhebbers uit de geschiedenis. Een briljant organisator, visionair, charismatisch en moedig leider, een voorbeeldig patriot, maar ook een nederig man. Zijn prestaties tijdens de Tweede Wereldoorlog worden niet alleen in Polen gewaardeerd. Geen enkele andere Poolse bevelhebber is in West-Europa (Frankrijk, België, Nederland, Schotland) zo vaak herdacht als generaal Stanisław Maczek. Hij dankt dit niet alleen aan zijn successen op het slagveld, maar ook aan zijn respectvolle houding. Gezien de enorme verwoestingen die de Tweede Wereldoorlog aanrichtte, onderscheidde Maczek zich van andere bevelhebbers door militaire operaties zo uit te voeren dat de lokale bevolking en het stedelijk weefsel zoveel mogelijk werden gespaard. Dit leverde hem immense sympathie op bij de inwoners van bevrijde steden in Frankrijk, België en Nederland.

Ter gelegenheid van de 80e verjaardag van de zegevierende Slag om de Zak van Falaise en de bevrijding van Breda presenteren we een publicatie die een toegankelijk overzicht biedt van Generaal Maczek en de belangrijkste acties van de soldaten van de 1e Pantserdivisie in West-Europa presenteert. Beschrijvingen worden aangevuld met citaten van deelnemers aan de gebeurtenissen, die de tijdgeest het beste weergeven. De tijdlijn aan het begin maakt systematisering van kennis over de belangrijkste momenten in het leven van Stanisław Maczek mogelijk tegen de achtergrond van de Poolse en Europese geschiedenis. Om de lezer vertrouwd te maken met de realiteit van de Tweede Wereldoorlog, beschrijven en illustreren afzonderlijke hoofdstukken geselecteerde voertuigen en uitrusting die door de 1e Pantserdivisie werden gebruikt tijdens operaties in West-Europa van 1944–1945, evenals de evolutie van de uniformen, uitrusting en wapens van soldaten

onder bevel van de generaal van 1939 tot 1947. Een belangrijk onderdeel van de publicatie is het hoofdstuk gewijd aan de nagedachtenis van Stanisław Maczek, waarin verschillende vormen van herdenking van de beroemde leider en zijn soldaten, zowel in Polen als in West-Europa, worden gepresenteerd. Dit hoofdstuk is nog steeds open, aangezien er elk jaar nieuwe projecten met betrekking tot generaal Maczek verschijnen. Soldaten van verschillende eenheden en subeenheden van het Poolse leger (waaronder de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz) zijn trots op de overgeleverde tradities van de 1e Pantserdivisie.

De zwarte baret van de pantserdivisie staat nog steeds symbool voor harde strijd en karaktersterkte, maar ook voor eer en ridderlijkheid.

Wij hopen dat dit boek de lezer zal inspireren om zijn kennis over Generaal Maczek verder te verdiepen en dat het hem zal aanmoedigen om de vele gedenkplaatsen in Polen en daarbuiten te bezoeken.

Dokter Anna Pastorek

Jerzy Dreger

KALENDER

31 maart 1892 – in de stad Szczerzec bij Lviv (Oostenrijkse deling) werd Stanisław Maczek geboren, de zoon van rechter Witold Maczek en Anna, geboren als Czerny, die uit een familie van landeigenaren kwam.

1902–1910 – Stanisław Maczek bezocht de middelbare school in Drohobytj.

Op school toonde hij eigenschappen als bescheidenheid, warmte, een opgewekt karakter, een levendig temperament, nieuwsgierigheid naar de wereld en een vriendelijk karakter, wat hem erg populair maakte bij zijn leeftijdsgenoten. Hij was lid van de scoutinggroep.

1910–1914 – studieperiode in Lviv – de eerste keus van de toekomstige uitmuntende commandant, Stanisław Maczek, was geen militaire carrière, maar studies.

Hij was geïnteresseerd in zowel technische als humanistische wetenschappen. Aanvankelijk studeerde hij aan de Polytechnische Universiteit van Lviv, maar na het afronden van zijn eerste semester stapte hij over naar de universiteit, naar de Faculteit Wijsbegeerte en Poolse Filologie. Hij was een zeer goede, nieuwsgierige student, die zijn gedachten briljant schriftelijk kon verwoorden en blijk gaf van bovengemiddelde taalvaardigheden. Hij las de werken van Plato en Aristoteles in het Grieks, in het origineel, en Thomas van Aquino in het Latijn. Hij bezat een analytische geest, formuleerde zijn stellingen helder en schuwde het niet om met wetenschappelijke autoriteiten in debat te gaan.

1910 – Als student sloot hij zich aan bij de Schuttersbond, een paramilitaire organisatie die in feite de kern vormde van het toekomstige Poolse leger. Maczeks betrokkenheid bij patriottische en onafhankelijkheidsactiviteiten vond zijn oorsprong in zijn ouderlijk huis, waar de Poolse nationale tradities werden gekoesterd.

28 juli 1914 – het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. De mensen die toen leefden, noemden het de Grote Oorlog. Deze term verwees naar zowel degenen die erbij betrokken waren als degenen die erbij betrokken waren.

mensen en middelen, evenals de enorme verwoesting die het aanrichtte, voornamelijk in Europa. Bij het uitbreken van de oorlog stond Polen al bijna 120 jaar onder het bewind van de verdelende mogendheden – Rusland, Oostenrijk en Pruisen – die het Pools-Litouwse Gemenebest tussen 1772 en 1795 verdeelden. De Polen hebben het verlies van hun onafhankelijkheid nooit kunnen verwerken. Er waren verschillende nationale bevrijdingsopstanden.

Ondanks het mislukken van de daaropvolgende opstanden, smeulde de hoop in de Poolse samenleving dat de komende Grote Oorlog de loop van de geschiedenis zou veranderen en Polen in staat zou stellen zijn onafhankelijkheid te herwinnen. Toen er vlak voor het uitbreken van de oorlog internationale allianties werden gevormd, werd duidelijk dat de Poolse indringers zich in vijandige kampen zouden bevinden, wat een kans bood voor de Polen.

1914 – Stanisław Maczek, als onderdaan van keizer Frans Jozef, werd opgeroepen voor het Oostenrijks-Hongaarse leger. Hij voltooide vóór de oorlog de verplichte militaire training in Judendor. Vervolgens werd hij benoemd tot reserve-infanterieofficier in het Oostenrijkse leger. Na het uitbreken van de oorlog werd Maczek, als reserveofficier, naar een maandenlange opleiding gestuurd aan het IIIe Korps Centrum in Graz, waarna hij pelotonscommandant werd in het gecombineerde gemotoriseerde bataljon van het 3e Landwehrregiment, waar hij diende tot half juni 1915. In de winter en het vroege voorjaar volgde hij een gespecialiseerde training: tactisch en aanvalsschieten met machinegeweren, skiën en bergbeklimmen op grote hoogte. Het begin van de oorlog bracht tragisch nieuws voor de familie Maczek: Franciszek (Stanisław's tweelingbroer) sneuvelde aan het front en Karol (de jongste van vier broers) sneuvelde in de strijd.

Op 14 juni 1915 werd hij ingedeeld bij het 2e Landeschützenregiment (II Landeschützenregiment, in 1917 omgedoopt tot 2e Keizerlijke Schuttersregiment – II Kaiserschützenregiment), een elite-eenheid die was ontworpen voor operaties op grote hoogte. Speciaal geselecteerde soldaten, atletisch, onderscheiden door hun militaire vaardigheden en persoonlijke aanleg, werden hieraan toegevoegd. Door deel te nemen aan zware gevechten in Pokucie en Italië, vestigde Maczek zich als energiek, moedig en een veelbelovende kandidaat voor de rangen van "Tiroler Schutters".

1 april 1916 – gedetacheerd als instructeur bij de Keizerlijk-Koninklijke School van het XIV Korps (Steyr, Opper-Oostenrijk), waar hij zeven maanden lang training gaf in gevechten op grote hoogte.

2 oktober 1916 – Tweede luitenant Stanisław Maczek kreeg het bevel over het 8e compagnie, een aanvalseenheid van skiërs en bergbeklimmers.

Oktober 1916-januari 1918 – aan het hoofd van zijn compagnie nam hij deel aan bloedige gevechten in de Dolomieten en bij Asiago. **Op 31**

januari 1918 raakte hij gewond aan zijn been en werd hij opgenomen in het ziekenhuis in Wenen. Na vele weken behandeling werd hij met herstelverlof gestuurd, dat hij in Lviv doorbracht om de formaliteiten te vervullen die verband hielden met het afronden van zijn universitaire studie, die door het uitbreken van de oorlog was onderbroken.

Juli 1918 – terugkeer naar het 2e Regiment – naar het Italiaanse front in Zuid-Tirol.

Op 28 oktober 1918, nadat het nieuws van de ineenstorting van het front hem bereikte, besloot Maczek het Oostenrijks-Hongaarse leger te verlaten. Hij waagde het erop om te skiën vanaf een post op ongeveer 3000 meter boven zeeniveau naar Trento. Vervolgens nam hij de trein via Wenen naar Krakau, in de hoop zo snel mogelijk zijn geboortestad te bereiken. Sinds 1 november woedden er gevechten tussen Polen en Oekraïners in Oost-Klein-Polen. Maczek gaf aan bereid te zijn deel te nemen aan de slag om Lviv.

November 1918 – Als erkenning voor zijn verdiensten in de strijd werd hij bevorderd tot luitenant. Tijdens zijn dienst bij een eenheid op grote hoogte werd Stanisław Maczek onder andere onderscheiden met de hoge Oostenrijks-Hongaarse onderscheiding: de Medaille voor Militaire Verdienste, beter bekend als het "Signum Laudis" (zilver en brons) en de Medaille voor Moed.

11 november 1918 – het einde van de Eerste Wereldoorlog. Tussen 1914 en 1918 vochten 3,5 miljoen Polen mee in de legers van de deling. 500.000 Polen sneuvelden in de strijd, stierven door ziekte en uitputting, of raakten vermist, waaronder meer dan 220.000 in het Oostenrijks-Hongaarse leger, ongeveer 200.000 in het Russische leger en meer dan 110.000 in het Duitse leger. Alle drie de broers van Stanisław Maczek gaven hun leven in de oorlog.

11 november 1918 – Polen herwon zijn onafhankelijkheid. 11 november is een symbolische datum voor Polen – op die dag eindigde de Eerste Wereldoorlog en daarmee werd de hoop op herwonnen politieke vrijheid geen droom meer, maar werkelijkheid. De strijd om de vorm van de Poolse grenzen duurde nog jaren voort.

14 november 1918 – Maczek meldde zich vrijwillig bij de commandant van het garnizoen van Krosno, luitenant-kolonel Emil Swoboda, met het verzoek om te worden toegewezen aan de formatie die Lviv moest ontzetten, dat door de Oekraïners werd belegerd.

15 november 1918 – Stanisław Maczek treedt officieel toe tot het Poolse leger.

Hij nam het bevel over een vrijwilligerscompagnie, bekend als de Krosno Compagnie. De soldaten waren duidelijk enthousiast over het herwinnen van de onafhankelijkheid van Polen en over de mogelijkheid om zich bij het opkomende Poolse leger aan te sluiten. Maczek stond echter voor een serieuze uitdaging: de compagnie had een snelle training nodig, aangezien bijna de helft van de vrijwilligers niet bekend was met gevechtswapen.

Op 20 november 1918 vertrok luitenant Maczek aan het hoofd van de Krosno-compagnie om Lviv te ontzetten. Hij nam deel aan de slagen bij Ustrzyki Dolne, Chyrów en Felsztyn. Hij leidde zijn soldaten persoonlijk in de strijd en gaf daarmee een voorbeeld van correct gedrag in de strijd. Hij verraste de vijand herhaaldelijk met zijn keuze van timing en aanvalsrichting, en met de snelheid, durf en onconventionaliteit van zijn acties.

April 1919 – hij kreeg de opdracht het bevel te voeren over de nieuw gevormde "Vliegende Achtervolgingscompagnie van de 4e Infanteriedivisie" (later de "Vliegende Aanvalscompagnie" genoemd), wat ongetwijfeld een bijzondere prestatie was. Met aanzienlijke vuurkracht en het vermogen om zich snel te verplaatsen op tweespanwagens die door het Oostenrijkse leger waren buitgemaakt of gevorderd, veroverde de vliegende compagnie onder leiding van Maczek in mei 1919 vrijwel in zijn eentje Drohobysj en Borysław, en later.

Stanisławów.

Winter 1919/1920-lente 1920 – na het einde van de Pools-Oekraïense gevechten werd luitenant Ma-czek gedelegeerd voor stafopleiding naar de Operationele Afdeling van de Staf van het Volhynische Front en vervolgens naar de IIIe (Operationele) Afdeling van het 2e Leger.

1920 – bevordering tot kapitein.

Augustus 1920 – Tijdens de Pools-Russische Oorlog probeerde Stanisław Ma-czek terug te keren naar de frontlinie. Hij werd commandant van het aanvalsbataljon van de 1e Cavaleriedivisie en nam deel aan de Slag om Warschau. Vervolgens vocht hij mee aan de oostgrenzen van het heropgerichte Pools-Litouwse Gemenebest.

(1920–1921). Ter erkenning van zijn verdiensten in de strijd voor de onafhankelijkheid en de grenzen van Polen werd hij onderscheiden met het Zilveren Kruis van de Militaire Orde van Virtuti Militari (1920), het Kruis voor Dapperheid (1921) en de Onafhankelijkheidsmedaille (1934).

1921–1922 – Na het einde van de Pools-Russische Oorlog kreeg Maczek de kans om terug te keren naar het burgerleven en zijn carrièreplannen van vóór de oorlog na te streven. Hij besloot echter in het leger te blijven. Om dit te bereiken, moest hij de verificatieprocedure voor het officierskorps met succes doorlopen. Naarmate het leger overging naar een vreedzaam regime, werd het personeelsbestand teruggebracht. Maczek bleef in dienst omdat hij vele voordelen had, waaronder oorlogservaring, een uitstekende staat van dienst in gevechten en een universitaire opleiding, wat in die tijd niet gebruikelijk was. Om familieredenen verzocht hij om een aanstelling bij het garnizoen van Lviv, waar hij enkele jaren doorbracht.

1922 – bevordering tot majoor.

1923–1924 – Studie aan de Hogere Militaire Academie in Warschau (3e opleiding). Officieren met ruime militaire ervaring kwamen in aanmerking voor deelname. De opleiding vereiste dat men de inhoud van de tweejarige opleiding binnen een jaar beheerste. Zestig officieren werden geselecteerd. De 3e opleiding bereidde hen voor op het aanvoeren van grote eenheden. Maczek verwierf een theoretische basis voor zijn militaire praktijk. Hij maakte zich ook vertrouwd met de nieuwste ontwikkelingen in de krijgskunst.

Hij was vooral geïntrigeerd door de stellingen van kolonel professor Louis Faury, een vooraanstaand Frans militair theoreticus en wetenschapper, die van mening was dat manoeuvreoorlogvoering onder Poolse omstandigheden moest worden beoefend. Hij verdiepte zich in dit vakgebied, met als doel het in de toekomst als commandant toe te passen.

1924 – Hij nam de taken op zich van hoofd van afdeling nr. 5 van de Tweede Afdeling van de Generale Staf in Lviv, voornamelijk verantwoordelijk voor het uitvoeren van zogenaamde oppervlakkige inlichtingen, d.w.z. het bewaken van het grensgebied met behulp van technische middelen en agenten. Hij was verantwoordelijk voor een netwerk van inlichtingenposten en -posten, zowel aan de grens als in het buitenland. De bijzonder moeilijke omstandigheden voor het uitvoeren van inlichtingen in de Sovjet-Unie vereisten speciaal geselecteerd officierspersoneel. Vaardigheden (waaronder kennis van vreemde talen), patriotisme, ideologie, morele kwaliteiten en aanleg werden in aanmerking genomen.

Psychologische evaluatie van kandidaten. De belangrijkste inlichtingeninspanning was gericht op het identificeren van het oorlogspotentieel van de Sovjet-Unie.

1924 – bevordering tot luitenant-kolonel (waarbij tevens de taken van hoofd van Afdeling nr. 5 van de Tweede Afdeling van de Generale Staf worden overgenomen).

1924–1927 – Chef van Afdeling nr. 5 van de Tweede Afdeling van de Generale Staf, gevestigd in Lviv. Tijdens zijn diensttijd werd Maczek geconfronteerd met een ernstige crisis: de volledige vernietiging van het Poolse inlichtingennetwerk in de Sovjet-Unie in 1924, als gevolg van een succesvolle contraspionageoperatie door de Sovjet-contraspionagedienst.

Het heropbouwen van een informantennetwerk in een totalitaire staat was een uiterst moeilijke opgave. Luitenant-kolonel Maczek slaagde daarin. Een officieel rapport uit 1925 beschreef Maczek als volgt: "Een evenwichtig en kalm karakter."

Vol enthousiasme en initiatief in zijn werk. Uitstekende intelligentie. Een vindingrijke en zeer scherpe geest. Energiek en onafhankelijk. Uitstekende managementvaardigheden. Onafhankelijk, met onuitputtelijke energie en initiatief. Uitstekende organisatorische vaardigheden. Uitstekende algehele waarde voor de dienst. Voorbeeldige ideologie (Centraal Militair Archief).

Oktober 1927–1929 – Plaatsvervangend commandant van het 76e Infanterieregiment, 29e Infanteriedivisie in Grodno. Zijn terugkeer naar de frontlinie voldeed aan de verwachtingen van luitenant-kolonel Maczek. Ondanks zijn successen in staf- en inlichtingenfuncties voelde hij zich het meest op zijn gemak aan het front. Zijn superieuren erkenden Maczeks uitzonderlijke vaardigheden en leiderschapskwaliteiten. Al in 1928 werd een aanvraag ingediend voor promotie naar de volgende militaire rang en een benoeming tot een hogere ambtelijke functie.

1930 – Maczek neemt het bevel over het 81e Grodno Rifleman Infantry Regiment, vernoemd naar Koning Stefan Batory, onderdeel van de 29e Infanteriedivisie, onder bevel van generaal Franciszek Kleeberg.

1930 – bevordering tot kolonel (met anciënniteit vanaf 1 januari 1931).

1930–1938 – Commandant van het 81e Grodno Rifle Infantry Regiment, vernoemd naar Koning Stefan Batory. Tijdens zijn functie als commandant van het regiment nam Maczek deel aan talloze oorlogsoefeningen en manoeuvres. Of hij nu fulltime als regimentscommandant, divisiecommandant, divisiestafchef of legerstafchef werkzaam was, hij behaalde altijd uitstekende resultaten. Generaal Franciszek Kleeberg beschouwde Maczek als

als een uitmuntend regimentscommandant met een natuurlijk leiderschapsvermogen en een subliem tactisch inzicht, die veel goeds voorspelde voor de toekomst. De naderende Tweede Wereldoorlog zou bewijzen dat generaal Kleeberg gelijk had in zijn inschatting.

Oktober 1938 – Kolonel Maczek werd benoemd tot commandant van de 10e Cavaleriebrigade (Gemotoriseerd). Deze promotie was een onderscheiding, aangezien het de enige tactische eenheid in zijn soort was in het Poolse leger. Maczek aanvaardde de promotie met karakteristieke bescheidenheid, zich bewust van de verantwoordelijkheid die hem wachtte. Nadat hij zich had vertrouwd gemaakt met de eenheden van de brigade, stelde hij duidelijke richtlijnen op: verbetering van de motorische training, verbetering van de samenwerking tussen de eenheden in actie en verfijning van de basistraining van de soldaten. Deze drie korte, gemakkelijk te onthouden slogans werden al snel het motto voor elke soldaat. Er werd begonnen met intensieve training. De 10e Cavaleriebrigade, onder bevel van Maczek, leidde het Poolse leger in training en discipline en maakte indruk met zijn moderne technologie. Vanuit tactisch oogpunt was de 10e Cavaleriebrigade ontworpen om onafhankelijke operaties uit te voeren als een mobiele, vuurkrachthongerige eenheid. Het was een snelreactiewapen, in staat om doelen te verrassen dankzij zijn hoge marssnelheid. Het voldeed aan de eisen van het moderne slagveld, een feit dat werd bevestigd door de Duitse aanval op Polen in 1939.

1 september 1939 – Duitsland lanceerde, zonder voorafgaande oorlogsverklaring, een aanval op Polen. De eerste gevechten vonden plaats op Westerplatte.

1 september 1939 – De 10e Cavaleriebrigade, onder bevel van kolonel Maczek, ging op de allereerste dag van de oorlog de strijd aan. Ze nam deel aan terugtrekkings- en verdragingsacties, waarbij ze de legers van Krakau en de Karpaten dekte. Ze bracht zware verliezen toe aan het Duitse 22e Pantserkorps, dat over superieure lucht-, tank- en artillerie-eenheden beschikte, in de slagen om Jordanów, Nowy Wiñnicz, Rzeszów en Jäyçut. Achttien dagen lang leidde Maczek zijn brigade tegen een veel sterkere vijand, voerde hij toegewezen taken uit en nam hij het initiatief wanneer er een gebrek aan aansturing vanuit het hogere commando was. De 10e Cavaleriebrigade, zeer modern naar Poolse maatstaven, beschikte over een overvloed aan antitankwapens, maar kampte met een tekort aan tanks, waardoor ze niet in staat was om offensieve manoeuvres uit te voeren. Maczek was zich hiervan bewust. Alle offensieve acties die hij ondernam, gingen gepaard met een prijs.

aanzienlijke verliezen. De soldaten van de 10e Cavaleriebrigade vochten met grote offers en behielden tot het einde een hoog moreel en een hoge discipline.

3 september 1939 – Frankrijk en Groot-Brittannië verklaren de oorlog aan het Derde Rijk. Het conflict met Polen mondde uit in een wereldoorlog.

6 september 1939 – Franse troepen lanceerden een beperkt offensief op de Siegfriedlinie. De operaties eindigden zes dagen later.

17 september 1939 – De Sovjet-Unie viel Polen aan. De Republiek bevond zich in een uiterst moeilijke militaire en politieke situatie.

18 september 1939 – een bevel van de opperbevelhebber gaf de 10e Cavaleriebrigade het bevel om onmiddellijk de staatsgrens over te steken. De brigade, onder bevel van Maczek, ongeslagen door Duitsers of Sovjets, stak de Hongaarse grens over. Daar werden de soldaten geïnterneerd. Velen van hen ontsnapten later aan de internering en meldden zich bij hun gewaardeerde en geliefde commandant om samen met hem te vechten op buitenlandse bodem – in geallieerd Frankrijk. Toen Stanisław Maczek de Hongaarse grens overstak, had hij nooit verwacht dat hij, hoewel hij nog 55 jaar zou leven en vele overwinningen zou behalen, Polen nooit meer zou terugzien.

2 oktober 1939 – de laatste slag van de Poolse campagne begint in het Kockgebied.

5 oktober 1939 – Hitler ontving in Warschau een detachement Wehrmacht-eenheden.

22 oktober 1939 – tijdens een bijeenkomst in Parijs, de premier van de Republiek Polen, generaal-majoor. Władysław Sikorski sprak zijn grootste lof uit aan kolonel Stanisław Maczek voor het aanvoeren van de 10e Cavaleriebrigade tijdens de gevechten in september.

2 november 1939 – Benoemd tot commandant van het Poolse formatiekamp in Coëtquidan, Bretagne. Maczek ondervond talloze problemen, waaronder huisvestingsproblemen (overvolle, onverwarmde verblijven) en een tekort aan uniformen en uitrusting. In Coëtquidan kreeg Maczek de bijnaam "Herder" van zijn soldaten, van wie velen hooglanders waren.

Dit was ongetwijfeld een bewijs van sympathie voor de commandant, die hun zorgzame beschermer en gids in het verre land bleek te zijn.

15 november 1939 – bevordering tot brigadegeneraal. Vanaf het begin van zijn verblijf in Frankrijk ondernam Maczek talloze pogingen om de toestemming van de Franse militaire autoriteiten te verkrijgen voor de oprichting van een grote Poolse pantsereenheid.

Herfst 1939-lente 1940 – oprichting van de 10e Pantsercavaleriebrigade in Frankrijk, gebaseerd op veteranen van de septembercampagne van 1939 die vanuit Hongarije Frankrijk hadden bereikt. De Fransen stonden sceptisch tegenover de bewapening van Poolse pantsereenheden. De Polen slaagden erin slechts kleine hoeveelheden eenvoudig trainingsmateriaal te verkrijgen. De houding van de Franse autoriteiten ten opzichte van de brigade zou pas veranderen na de gebeurtenissen van 10 mei, toen de Duitsers hun offensief tegen Frankrijk lanceerden.

9 april 1940 – Duitsland valt Denemarken en Noorwegen aan.

10 mei 1940 – Duitsland valt Nederland, België en Luxemburg aan. Het Duitse offensief begint in Frankrijk. In Groot-Brittannië wordt een regering van nationale eenheid gevormd, onder leiding van Winston Churchill.

21 mei 1940 – Duitse troepen bereiken het Kanaal.

26 mei–4 juni 1940 – evacuatie van Britse troepen in het gebied van Duinkerken.

28 mei 1940 – overgave van de Belgische troepen.

10 juni 1940 – Italië verklaart de oorlog aan Frankrijk en Groot-Brittannië.

10 juni 1940 – Maczek kreeg het bevel om met een deel van de 10e Pantsercavaleriebrigade naar het front te marcheren. De werkelijke troepenmacht van de Poolse commandant was klein, aangezien de brigade nog in opbouw was. De 10e Pantsercavaleriebrigade werd opgenomen in het Franse Vierde Leger. Ze nam deel aan de vertragende acties in Champagne. De Polen dekten effectief de flank van het Vierde Leger en zorgden voor de terugtocht van Franse eenheden. Gedurende de campagne werden ze echter gedwongen hun eigen materieel systematisch achter te laten en te vernietigen vanwege een gebrek aan benzinevoorraden.

14 juni 1940 – Duitse troepen trekken Parijs binnen.

17 juni 1940 – De Franse premier, maarschalk Pétain, vraagt Duitsland om een wapenstilstand.

18 juni 1940 – Generaal Charles de Gaulle houdt een toespraak op de BBC-radio tot de Franse natie, waarin hij oproept tot verdere gevechten.

18 juni 1940 – Generaal Maczek besloot de 10e Pantsercavaleriebrigade te ontbinden, die inmiddels geen voertuigen meer had. Hij verdeelde zijn manschappen in kleine eenheden en gaf hen het bevel zelfstandig naar Zuid-Frankrijk te marcheren. De soldaten wisten Groot-Brittannië te bereiken. De brigadecommandant, die eveneens te voet marcheerde met een groep van enkele manschappen, bereikte Marseille. Generaal Maczek was een herkenbare figuur en de Gestapo probeerde hem te beletten Frankrijk te verlaten. Om arrestatie te voorkomen, ging hij, vermomd als Arabier, met een groep gedemobiliseerde soldaten van het Vreemdelingenlegioen naar Casablanca. Hij was van plan Groot-Brittannië te bereiken via Gibraltar en Portugal.

22 juni 1940 – Frankrijk capituleert voor Duitsland.

24 juni 1940 – Frankrijk capituleert voor Italië.

8 augustus 1940 – Massale Duitse luchtaanvallen op Engeland begonnen. De Slag om Engeland duurde tot 31 oktober 1940.

21 september 1940 – Maczek bereikte Bristol. Direct na aankomst op de Britse Eilanden begon de generaal met de voorbereidingen voor de oprichting van een Poolse pantserdivisie.

27 september 1940 – Duitsland, Italië en Japan ondertekenen het Driemogendhedenpact. Japan erkende op grond van de bepalingen ervan het recht van Duitsland en Italië om een nieuwe orde in Europa te vestigen. Op hun beurt erkenden Duitsland en Italië het recht van Japan om een nieuwe orde in Azië te vestigen.

Op 2 oktober 1940 nam generaal Maczek het bevel over de 2e Rifle Brigade op zich, waartoe ook enkele van zijn ondergeschikten van de 10e Cavaleriebrigade en de 10e Pantsercavaleriebrigade behoorden. Maczek werd enthousiast ontvangen door zijn soldaten. Toen de trein met de generaal stopte op het station in Glasgow, kleepte een delegatie veteranen van de 10e Pantsercavaleriebrigade hun commandant in een zwarte baret en een zwarte leren tankjas en droeg hem uit de wagon. Al snel, dankzij de inspanningen van de generaal en zijn ondergeschikten, werd de naam van de brigade in ere hersteld.

10e Pantserbrigade

22 juni 1941 – begin van de Duitse agressie tegen de Sovjet-Unie.

12 juli 1941 – ondertekening van de Sovjet-Britse militaire overeenkomst.

30 juli 1941 – in Londen tekende generaal Władysław Sikorski een Pools-Russisch verdrag over een gezamenlijke strijd tegen het Derde Rijk met de USSR-ambassadeur Ivan Maisky.

12 augustus 1941 – Winston Churchill en Franklin Delano Roosevelt ondertekenen het Atlantisch Handvest aan boord van het Britse slagschip Prince of Wales.

7 december 1941 – Japanse aanval op de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor.

8 december 1941 – Japan verklaart de oorlog aan de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Australië en Canada.

11 december 1941 – Duitsland en Italië verklaren de oorlog aan de Verenigde Staten geïndiceerd.

25 februari 1942 – Opperbevelhebber generaal Władysław Sikorski besloot de eerste pantserdivisie in de Poolse geschiedenis op te richten. Door een gebrek aan voldoende soldaten verliep de oprichting ervan traag.

14-25 januari 1943 – Churchill en Roosevelt ontmoeten elkaar in Casablanca. Onder de besproken onderwerpen waren de beslissing om de bombardementen op Duitsland te intensiveren en de kwestie van het verplaatsen van militaire operaties naar Europa.

12-25 mei 1943 – gesprekken tussen Churchill en Roosevelt in Washington: besluit om geallieerde troepen in Zuid-Italië te laten landen, uitstel van de invasie van Frankrijk voor 1944

Augustus 1943 – schietbaantraining in de omgeving van Newmarket (ten noorden van Londen), oefeningen met de codenaam "Uzda" – de tegenstander van de Poolse divisie was een Canadese pantserdivisie. De Polen wonnen vervolgens de "slag" in hun voordeel dankzij hun snelheid.

14-24 augustus 1943 – Churchill en Roosevelt voeren gesprekken in Quebec, onder meer over de invasie van Frankrijk (Operatie Overlord).

26 oktober 1943 – Opperbevelhebber generaal Sikorski inspecteerde de eenheden van de 1e Pantserdivisie. Hij bedankte commandant generaal Maczek voor zijn organisatorische inspanningen, goede wil, getoonde nauwgezetheid en de toewijding en volharding van zijn ondergeschikte soldaten bij het vormen van de eenheden.

Oktober 1943-maart 1944 – de definitieve organisatiestructuur van de 1e Pantserdivisie werd gevormd. De divisie telde 836 officieren, 13.402 onderofficieren en manschappen, 295 tanks en 4.050 motorvoertuigen.

Generaal Maczek hechtte ook veel waarde aan het opbouwen van korpsgeest. Bij elke gelegenheid bracht hij zijn soldaten het unieke karakter van de divisie bij. Dienst doen binnen de divisie zou een bron van trots zijn.

28 november–1 december 1943 – Conferentie van de Grote Drie in Teheran: Churchill, Roosevelt en Stalin.

Op 6 juni 1944, D-Day, lanceerden de strijdkrachten van de westerse geallieerde landen de grootste amfibische operatie van de Tweede Wereldoorlog: de landing in Normandië. Deze operatie maakte deel uit van Operatie Overlord, waarmee een tweede front in Europa werd geopend.

29 juli – 4 augustus 1944 – landing van troepen van de 1e Pantserdivisie op de stranden van Normandië.

5 augustus 1944 – De 1e Pantserdivisie werd onderdeel van het IIe Korps van het 1e Canadese Leger, onder bevel van generaal Guy Simonds. De korpscommandant maakte een gunstige indruk op generaal Maczek, met zijn jeugd en energie. Generaal Simonds beseftte al snel dat hij de scherpzinnige en onafhankelijke Poolse generaal niet op dezelfde manier kon behandelen als zijn Canadese en Britse ondergeschikten. De samenwerking tussen generaal Maczek en Simonds verliep zeer goed.

7/8-9 augustus 1944 – Operatie Totalize – een grootschalige operatie door geallieerde troepen (Canadese, Britse en Poolse) gericht op het doorbreken van het front in Normandië. Het hoofddoel was het doorbreken van de Duitse posities ten zuiden van Caen, die de Duitsers sinds het begin van het geallieerde offensief (D-Day) fel hadden verdedigd.

14-21 augustus 1944 – Operatie Tractable – een offensief van Canadese en Poolse troepen gericht op het omsingelen van de Duitsers. Het was essentieel om de strategische Franse stad Falaise in te nemen, gevolgd door de kleinere omliggende steden Trun en Chambois. Deze taak werd uitgevoerd door de Poolse 1e Pantserdivisie en het 1e Canadese Leger, die het moesten opnemen tegen troepen van Legergroep B van de Duitse Wehrmacht.

15 augustus 1944 – landing van geallieerde troepen in Zuid-Frankrijk.

15-22 augustus 1944 – De 1e Pantserdivisie van generaal Stanisław Maczek speelde een cruciale rol in de zegevierende Slag om de Zak van Falaise. Het was de eerste en grootste slag van de "Zwarte Cavalerie" in de campagne van 1944-1945. De moed en vastberadenheid van de Polen wekten bewondering, zelfs bij Duitse soldaten, die hen, vanwege de opvallende kledij van de Poolse pantsermannen, de "Zwarte Duivels" noemden. Generaal Dwight D. Eisenhower, die het slagveld bezocht, vergeleek de beelden met taferelen uit Dante's "Inferno". De Slag om de Zak van Falaise bezegelde de Duitse nederlaag in Normandië en opende de weg naar Parijs voor de geallieerden.

24 augustus 1944 – bevrijding van Parijs door Amerikaanse troepen, de Vrije Franse Strijdkrachten en het Franse verzet.

30 augustus 1944 – De 1e Pantserdivisie, als speerpunt van het 1e Canadese Leger, rukte op richting Rouen en vervolgens via Pas-de-Calais naar Noord-België. Precies één week (23-30 augustus) was genoeg voor de Polen om de verliezen aan manschappen en materieel die ze tijdens de gevechten in Normandië hadden geleden, te compenseren.

4 september 1944 – Geallieerde troepen bezetten Antwerpen.

6 september 1944 – De 1e Pantserdivisie trekt België binnen en neemt de stad Leper in.

8 september 1944 – Poolse pantsereenheden heroverden, met steun van het verzet, Tielt. Vanaf 10 september namen ze deel aan de gevechten om de bevrijding van het noordelijke deel van Gent.

15 september 1944 – De 1e Pantserdivisie, opererend als onderdeel van het 2e Canadese Korps, lanceerde een aanval, stak de Nederlandse grens over en veroverde in de daaropvolgende vier dagen de haven van Terneuzen en Axel. Na deze gevechten bleef de divisie bijna een maand in reserve, kreeg versterkingen en werd gereorganiseerd na verliezen.

17-26 september 1944 – Geallieerde luchtlandingsoperatie in Nederland (Operatie Market Garden).

28-30 oktober 1944 – bevrijding van Breda door de 1e Pantserdivisie.

Omdat de Duitsers razendsnel uit de stad waren verdreven, met nauwelijks verliezen onder de burgerbevolking en gebouwen, omsingelden de inwoners van Breda de soldaten van Maczek.

Met groot respect en dankbaarheid. Elke Poolse soldaat die deelnam aan de bevrijding van de stad ontving het Ereburgerschap van Breda. 162 Polen die tijdens de Nederlandse veldtocht omkwamen, werden begraven op de Poolse oorlogsbegraafplaats in Breda. In 1994 voegden zij zich bij hun commandant, generaal Stanisław Maczek.

3-9 november 1944 – bevrijding van Moerdijk door soldaten van generaal Maczek.

In totaal bevrijdde de 1e Pantserdivisie meer dan dertig steden. Poolse soldaten brachten de winter door in Breda.

23 januari 1945 – Geallieerde troepen steken de Rijn over.

24 januari 1945 – Het Rode Leger bereikt de Oder.

4-11 februari 1945 – De Conferentie van Jalta, bijgewoond door de leiders van de Grote Drie: Jozef Stalin van de Sovjet-Unie, Franklin Delano Roosevelt van de Verenigde Staten en Winston Churchill van Groot-Brittannië. Alle beslissingen werden genomen zonder deelname van Polen. De definitieve beslissingen met betrekking tot het Duitse Derde Rijk werden tijdens de conferentie genomen. Naast Duitse kwesties was Polen het tweede belangrijkste onderwerp van de bijeenkomst. De beslissingen van Jalta hadden langdurige politieke, sociale en economische gevolgen voor Polen. De Grote Drie bevestigden de westwaartse verschuiving van de Poolse staatsgrens. De Sovjet-Unie veroverde gebieden ten oosten van de Curzonlijn, die vóór 1939 ongeveer 50% van het grondgebied van de Tweede Poolse Republiek vormde. Polen zou gecompenseerd worden met de heroverde gebieden, waaronder een groot deel van Silezië, het Lubusz Land, West-Pommeren met Szczecin, Oost-Pommeren met Gdansk en het zuidelijke deel van Oost-Pruisen, d.w.z. Ermland en Mazurië. Als gevolg van deze regelingen bevond een grote groep Polen zich buiten het land. Sommigen deden dat bewust en bleven in ballingschap in het Westen, omdat ze niet onder het communistische bewind wilden leven, terwijl anderen zich tegen hun wil in gebieden bevonden die door de Sovjet-Unie van de Republiek Polen waren veroverd.

12 april 1945 – soldaten van de 1e Pantserdivisie bevrijden het krijgsgevangenenkamp Oberlangen, gelegen nabij de Nederlands-Duitse grens. Hier zaten Poolse vrouwen van het Thuisleger gevangen die tijdens de Opstand van Warschau (1944) tegen de Duitsers vochten.

April-mei 1945 – zware gevechten van de 1e Pantserdivisie in Duitsland.

De opmars werd niet alleen belemmerd door vijandelijke eenheden, maar ook door ongunstige omstandigheden.

geografische en weersomstandigheden. Generaal Maczek herinnerde zich dat zijn soldaten en uitrusting "in de modder wegzakten".

16 april 1945 – Het Rode Leger begint het offensief tegen Berlijn.

19–20 april 1945 – Amerikaanse troepen bezetten Leipzig.

30 april 1945 – Hitler pleegt zelfmoord in een ondergrondse bunker onder de Oude Rijkskanselarij in Berlijn.

4 mei 1945 – Admiraal Hans-Georg von Friedeburg tekent de capitulatieakte van de Duitse troepen in Nederland, Denemarken, Noorwegen en Noord-Duitsland.

6 mei 1945 – De 1e Pantserdivisie veroverde Wilhelmshaven, de thuisbasis van een van de belangrijkste Kriegsmarine-bases (Derde Rijksmarine). Na 283 dagen vechten voltooidde de divisie van generaal Stanisław Maczek een ongeveer 1800 kilometer lange gevechtsroute door Noord-Frankrijk, België en Nederland. De daaropvolgende twee jaar voerden de Polen bezettingsmissies uit in Noordwest-Duitsland. Een symbolisch moment was de ontdekking door Poolse soldaten op de boog van de havenpoort in Wilhelmshaven van een plaquette met het Poolse wapen – de Witte Adelaar met kroon. Deze was in 1939 door de Duitsers verwijderd van het gebouw van de Vlootleiding in Gdynia. Generaal Maczek gaf opdracht de teruggevonden plaquette plechtig te overhandigen aan een vertegenwoordiger van de Poolse marine.

7 mei 1945 – op het hoofdkwartier van generaal Dwight D. Eisenhower in Reims ondertekende generaal Alfred Gustav Jodl, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de vier geallieerde mogendheden, de akte van onvoorwaardelijke overgave van Duitsland.

8 mei 1945 – Op verzoek van Stalin werd de Duitse capitulatie herhaald.

In Karlshorst, aan de rand van Berlijn, maarschalk Georgy Zhukov, vergezeld door de Britse luchtmaarschalk Arthur Tedder, Amerikaanse generaal Carl Spaatz en de Franse generaal Jean de Lattre de Tassigny aanvaardden om 22.30 uur de onvoorwaardelijke overgave van de Duitse strijdkrachten van veldmaarschalk Wilhelm Keitel. Door het tijdsverschil van twee uur arriveerde hij pas op 9 mei in Moskou.

Op 23 mei 1945 droeg brigadegeneraal Stanisław Maczek het commando over de 1e Pantserdivisie over aan brigadegeneraal Klemens Rudnicki en nam hij zelf de taken van commandant van het 1e Pantser-Gemotoriseerde Korps in Schotland op zich. Deze verandering was het gevolg van

De inspanningen van opperbevelhebber generaal-majoor Władysław Anders, die erop gebrand was om de grootst mogelijke Poolse strijdkrachten in Duitsland te concentreren, werden voortgezet. Generaal Maczek nam het bevel over het 1e Korps op zich om het voor te bereiden op de hergroepering in Duitsland. Uiteindelijk mislukten de plannen om troepen naar Duitsland over te brengen en bleef generaal Maczek in Schotland.

Juni 1945 – bevordering tot de rang van generaal-majoor als erkenning voor Maczeks verdiensten op de slagvelden van West-Europa.

26 september 1946 – de communistische Voorlopige Regering van Nationale Eenheid in Warschau ontnam generaal Maczek het Poolse staatsburgerschap omdat hij een openbaar ambt in het buitenland had aanvaard zonder toestemming van de bevoegde Poolse autoriteiten en omdat hij de taak op zich had genomen om mede het Poolse Hervestigings- en Verplaatsingskorps te organiseren, een paramilitaire formatie die deel uitmaakte van het Britse leger.

Juni 1947 – De 1e Pantserdivisie werd overgeplaatst naar Engeland, waar ze werd gedemobiliseerd en ontwapend. De meeste soldaten, die vanwege de politieke veranderingen na de oorlog niet naar Polen konden terugkeren, bleven in ballingschap en stichtten daar gezinnen. Veel van hun nakomelingen wonen nu in Groot-Brittannië, België, Nederland en Frankrijk, evenals op andere continenten. Generaal Maczeks voormalige ondergeschikten hielden de tradities van de 1e Pantserdivisie met trots in ere en namen actief deel aan de activiteiten van veteranen na de oorlog.

De naoorlogse jaren – niet in staat om terug te keren naar zijn vaderland – generaal Maczek bleef in ballingschap in Groot-Brittannië. Hij woonde met zijn gezin in Edinburgh. Beroofd van de voordelen die geallieerde soldaten genoten, werkte hij als verkoper en vervolgens als barman in het restaurant van hotels die destijds door Poolse emigranten werden gerund: het Dorchester en het Learmonth in Edinburgh. Ondanks de moeilijke financiële omstandigheden, bekend om zijn trots en waardigheid, wendde hij zich tot niemand voor financiële hulp. Hij bleef actief betrokken bij het sociale leven in ballingschap, met name bij veteranenactiviteiten. Zijn soldaten, ondanks hun verspreiding over de hele wereld, behielden hun kameraadschap.

Dit werd zeker beïnvloed door de acties van de Unie van Afdelingskringen van de 1e Pantserdivisie, onder leiding van Generaal Maczek en de oudste officieren.

Vele jaren na de oorlog genoot hij een enorm gezag onder zijn voormalige ondergeschikten, die hij ingenomen had met zijn bescheidenheid en vriendelijkheid. Hij genoot ook respect van de geallieerden – de autoriteiten van Groot-Brittannië, Frankrijk, België en Nederland nodigden hem herhaaldelijk uit om deel te nemen aan ceremonies ter gelegenheid van de bevrijding en nationale feestdagen. Generaal Maczek zette zich ook in voor het in stand houden van de herinnering aan de Poolse militaire daden door talloze lezingen te geven en zich bezig te houden met journalistieke activiteiten. Hij boeide het publiek niet alleen met de inhoud van zijn uitspraken, maar ook met zijn buitengewone welsprekendheid.

15 maart 1989 – De regering van de Poolse Volksrepubliek onder leiding van premier Mieczysław Rakowski trok de resolutie in die generaal Maczek zijn staatsburgerschap ontnam. In een persoonlijke brief bood premier Rakowski de generaal zijn excuses aan voor het feit dat hij hem jaren eerder zijn Poolse staatsburgerschap had ontnomen.

11 november 1990 – bevordering tot luitenant-generaal en aanbod om het ambt van president van de Republiek Polen in ballingschap op zich te nemen. Stanisław Maczek wees de voorgestelde functie af, evenals de staf van maarschalk van Polen. Deze beslissing was gebaseerd op verschillende factoren, waaronder zijn aangeboren bescheidenheid en zijn terughoudendheid om zich rechtstreeks met de politiek te bemoeien.

11 december 1994 – Generaal Stanisław Maczek sterft in Edinburgh op 102-jarige leeftijd. Zijn wens was om begraven te worden op de begraafplaats in Breda, tussen zijn soldaten van de 1e Pantserdivisie.

OP BRITSE BODEM

Generaal Władysław Sikorski op 18 juli 1940, tijdens een vergadering van de Nationale Raad in Londen vatte hij de nederlaag van Frankrijk samen met de woorden:

De tijdelijke ineenstorting van Frankrijk, ongekend in de geschiedenis en door niemand onverwacht, verraste iedereen¹.

De restanten van Poolse troepen die van het continent ontsnapten, vonden via verschillende routes hun weg naar het "eiland van de laatste hoop", zoals Groot-Brittannië werd genoemd. Daar zouden de Poolse regering in ballingschap, het leger, de marine en de Poolse luchtmacht hun toevlucht zoeken. De kwestie vereiste echter wettelijke regeling. De aanwezigheid van buitenlandse strijdkrachten op Britse bodem schendt de grondwettelijke rechten van het Verenigd Koninkrijk. Om dit te verhelpen en tegelijkertijd de weg te openen voor brede militaire samenwerking, waren speciale rechtshandelingen noodzakelijk. Op 5 augustus 1940 werd een militaire overeenkomst gesloten tussen de Poolse en Britse regeringen. Op grond van deze overeenkomst zouden Poolse eenheden in samenwerking met de Britse regering worden georganiseerd en uitgerust. Polen kreeg een financiële lening om de strijdkrachten te bevoorraden en te bewapenen. Het Poolse leger behield zijn aparte, onafhankelijke status als de strijdkrachten van de Republiek Polen. Het voortdurende gebruik van Poolse vaandels, rangonderscheidingstekens en emblemen werd gegarandeerd. Poolse soldaten en matrozen waren onderworpen aan de Poolse militaire autoriteiten. De aanwezigheid van Poolse eenheden op Britse bodem werd op 22 augustus gelegaliseerd. De Allied Forces Act breidde de bepalingen uit naar Poolse soldaten.

¹ Poolse strijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog, deel II, Campagnes in het buitenland, deel 1, Historische Commissie van de Poolse Generale Staf in Londen, General Sikorski Historical Institute, Londen 1959, p. 223.

Wet die het verblijf van eenheden van het Britse Gemenebest in Groot-Brittannië reguleerde. Het zichtbare onderscheidende kenmerk van Poolse soldaten was het "POLAND"-insigne dat op de mouwen van hun uniformjas werd gedragen. Dit werd bij besluit van 26 augustus 1940 ingevoerd om de identificatie van Poolse soldaten te vergemakkelijken en hun onderscheidende karakter te benadrukken. Het werd in talloze varianten en variaties geproduceerd. Het werd een symbool dat permanent verbonden was met de soldaat van de Poolse strijdkrachten in het Westen.

De Witte Adelaar omringd door bloemensymbolen die geassocieerd worden met de landen die deel uitmaken van de Verenigd Koninkrijk: roos – Engeland; distel – Schotland; narcis – Wales; klaver – Ierland

2 I Corps Operations Diary, Divisie III, I Corps, Schotland 1940–1946.

"POLAND"-identificatiemerken die verschillen in de executiemethode.

Lech Alexandrowicz-collectie

Fragmenten van Poolse eenheden die uit Frankrijk waren gered, werden vanuit Britse havens naar Schotland gestuurd. Ten zuidoosten van Glasgow werden veldkampen ingericht, waar Poolse soldaten werden gegroepeerd. Nabij Douglas, in het Poolse Legerkamp nr. 4, werden pantservoertuigen van de 10e Pantsercavaleriebrigade en de restanten van de Onafhankelijke Podhale Schuttersbrigade verzameld. Ze stonden onder bevel van kolonel Kazimierz Dworak, commandant van het 24e Uhlanregiment in 1939. Er werden pogingen gedaan om de 10e Brigade te hervormen. Kolonel Dworak's redenen waren onder andere:

(...) door gevechten in Polen, Frankrijk, totdat ze in Groot-Brittannië aankwamen. Het bewaarde volledig zijn eenheid, samenhang en loyaliteit aan zijn banieren³.

Dit was geen overdrijving. De 10e Brigade was gedurende haar hele gevechtsgeschiedenis niet verslagen of gedemoraliseerd. Dit werd benadrukt door een van de officieren van de opperbevelhebber, kolonel Leon Mitkiewicz-ŷóŷtek, die het volgende

oordeelde: (...) in alle opzichten presteerde het deel van generaal Maczek's pantsbrigade dat uit Frankrijk was gered – het gemotoriseerde 10e Regiment Bereden Schutters

³ J. Majka, generaal Kazimierz Dworak – medewerker van generaal Maczek, organisator van de unie gepantserde gemotoriseerde biefstuk, Libra Publishing House, Rzeszów 2008, p. 59.

Het 24e Uhlanregiment en het verkenningseskader van majoor ŷwiŷcicki. Deze eenheid kreeg, of beter gezegd behield, haar vroegere naam, de 10e Cavaleriebrigade, en is momenteel de enige betrouwbare eenheid in ons leger vanuit militair en moreel oogpunt .

Dit werd erkend door de opperbevelhebber, generaal Wŷadysŷaw Sikorski. In een bevel van 26 augustus 1940 gespecificeerd:

De enige eenheden die het recht hebben de tradities van vóór de Septembercampagne van 1939 voort te zetten, zijn de regimenten van de 10e Cavaleriebrigade. Deze brigades trokken in hun geheel, in het voetspoor van hun commandant en hun vaandels, door Hongarije naar Frankrijk en vochten daar opnieuw als de 10e Cavaleriebrigade⁵ .

De 10e Pantsercavaleriebrigade functioneerde formeel als de 2e Schuttersbrigade, met schuttersbataljons in plaats van uhlan- of bereden schuttersregimenten. Deze tradities bleven echter bestaan en de namen werden binnen de brigade gebruikt. Poolse soldaten bevonden zich in volkomen onbekende omstandigheden. Groot-Brittannië en Schotland waren hen, op een paar uitzonderingen na, volkomen vreemd. Er was geen traditie of geschiedenis van militaire samenwerking, zoals dat wel met Frankrijk het geval was. De meeste soldaten spraken geen Engels. Daarom verliepen de beginperiode van de Pools-Schotse betrekkingen moeizaam. Tijdelijke huisvesting in veldkampen was een zware opgave. Ook de soldaten stonden voor diverse verrassingen met betrekking tot de nieuwe omgeving. Zoals de toenmalige cadet Jan Karcz zich herinnerde:

Slapen in tenten in het natte Schotland was geen pretje. Ondanks onze beste inspanningen voldeden de afwateringskanalen niet aan hun eisen, en na hevige regenval, waaraan geen gebrek was, stroomde er een klein maar fris stroompje koud water door het midden van de tent. Bovendien werden we 's nachts vaak wakker van kuddes koeien die door het park zwierven. Ik herinner me nog levendig de eerste keer dat ik deze beesten tegenkwam, toen ze over de touwen van een tent struikelden die op ons was ingestort. Verbaasd probeerden we naar boven te klimmen, en de aanblik was bedreigend. Deze kudde bestond uit wat wij Schotse Hooglanders noemen – runderen met enorme, harige horens, als de nakomelingen van een bizon en een turon. Maar het bleken zachtaardige dieren te zijn, heel tam en vriendelijk. De schapen, die ook in het kamp gelegerd waren, waren er slechter aan toe. Ze waren dom, raakten snel in paniek en gooiden voortdurend onze tenten omver .

⁴ JS Tym, 1st Armored Division – organisatie en training, ZP Publishing House, Piekary ŷlŷskie 2009, blz. 59.

⁵ Ibidem, blz. 62.

⁶ JW Karcz, Memoirs (ongepubliceerd materiaal), Severna Park 1993, p. 4.

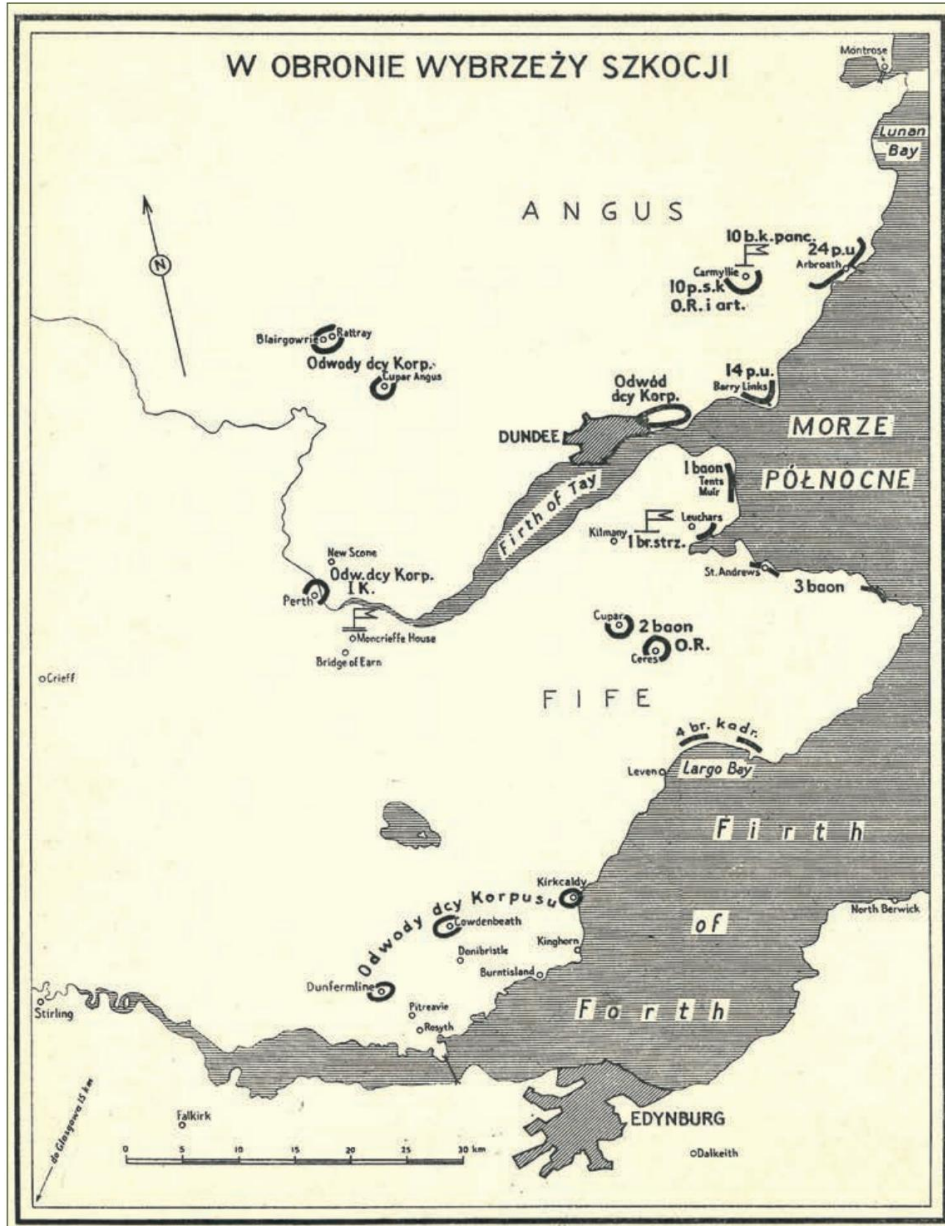

De Polen werden in Schotland met een hartelijk en warm welkom ontvangen. Ondanks de ontberingen van de oorlog probeerde de burgerbevolking de rondtrekkende soldaten een waardig welkom te bieden. Ze konden rekenen op gratis openbaar vervoer, taxi's of een uitnodiging voor een traditionele theebransje. Memoires onthullen ook positieve meningen over het eten in Schotland. Het bleek van aanzienlijk betere kwaliteit en voedzamer dan dat in Frankrijk. Op 26 september werd het Eerste Korps opgericht, waarmee de gevormde Rifle Brigades tot één eenheid werden samengevoegd. De eerste commandant was generaal-majoor Marian Kukiel. Poolse eenheden kregen de belangrijke taak de Schotse kust te verdedigen, van de Firth of Forth tot Montrose. Dit vertegenwoordigde ongeveer 200 kilometer kustlijn. De 10e Brigade kreeg de sectie in Angus County toegewezen. Als zichtbare uiting van de Pools-Britse samenwerking werd een onderscheidend embleem geïntroduceerd, dat Poolse en Britse agas combineerde, alsof ze "verbonden" waren door het Poolse wapen. Het bijbehorende Romeinse cijfersymbool werd op de Poolse aga geplaatst.

Insignes van het I Korps.
Collecties van het Nationaal Museum in Krakau

Ter verdediging van de Schotse kust⁷

Soldaten van Poolse eenheden dienden aan de kust in wisselende subeenheden. Dit verbeterde het moreel, dat zwaar was beschadigd door de Franse nederlaag, de evacuatie en de moeilijke beginperiode op de Britse Eilanden. De taak was verantwoord, en de dreiging was groot.

⁷ 7 Poolse strijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog, deel II, Campagnes in het buitenland, deel 2, Historische Commissie van de Poolse Generale Staf in Londen, Sikorski Historical Institute, Londen 1975.

Een Duitse invasie was een reële mogelijkheid. Dit had ook een zeer positieve invloed op de stemming onder de burgerbevolking, die de Polen als hun verdedigers beschouwde. Soldaten kregen geleidelijk Britse uniformen en uitrusting in plaats van Franse. Ze waardeerden de superieure kwaliteit en het gebruiksgemak. Op 2 oktober nam generaal Stanisław Maczek, die via Noord-Afrika Groot-Brittannië had bereikt, het commando over de brigade over. Hij begon onmiddellijk met de inspanningen om de naam van de 10e Pantsercavaleriebrigade officieel te herstellen en toestemming te krijgen om zwarte schouderbeschermers te dragen. Dit gebeurde op 25 oktober 1940. Op die dag onderscheidde de opperbevelhebber generaal Maczek met het Gouden Kruis van de Virtuti Militari voor zijn verdiensten tijdens de Poolse campagne van 1939 en in Frankrijk. Ook de generaals Bolesław Bronisław Duch en Zygmunt Bohusz-Szyszko werden gedecoreerd. De brigade werd officieel omgedoopt tot 10e Pantsercavaleriebrigade en kreeg toestemming om zwarte schouderbeschermers te dragen. In een bevel dat de volgende dag werd uitgevaardigd, verklaarde generaal Maczek:

Gisteren, op 25 van deze maand, keurde de opperbevelhebber de naam van onze brigade goed als "10e Pantsercavaleriebrigade" en verleende al haar soldaten het voorrecht een zwarte schouderbeschermer op hun linkerschouder te dragen. Zowel de goedkeuring van de naam als de uitreiking van de eretekens aan de buitenkant kenmerken de brigade vanwege haar deelname aan de oorlog in Polen en Frankrijk. Deze zwarte schouderbeschermer, die tevens een herinnering is aan onze zwarte leren jassen die we tijdens de oorlog in Polen droegen en de naam "Zwarte Brigade" die ons door de Duitsers werd gegeven, zal ons voortaan onderscheiden van andere soldaten van het Poolse leger. Het is aan ons om deze niet te bezoedelen en ons te blijven onderscheiden – ~~generaal Maczek~~ (...)

Zwarte schouderplaat, historisch en hedendaags gebruikt door de 11e Lubusz Divisie

Generaal Maczek (...)

⁸ JS Tym, op. cit., p. 69.

Generaal Stanisław Maczek begon vrijwel direct na aankomst op de Britse Eilanden met de oprichting van een Poolse pantserdivisie. Hij overtuigde de hoogste militaire autoriteiten en een brede kring van invloedrijke figuren om het idee te steunen. De officieren van de 10e Pantsercavaleriebrigade probeerden op hun beurt de cavalerietradities en -geest onder hun kaderleden te behouden. Cavaleristen zouden de natuurlijke basis vormen voor de zich ontwikkelende gepantserde gemotoriseerde strijdkrachten. Er werd verder gewerkt aan de conceptuele vormgeving van dergelijke eenheden.

Poolse eenheden ondergingen verdere organisatorische veranderingen. Er werden rijopleidingen gegeven. Deze gingen niet zonder uitdagingen. De soldaten hadden moeite zich aan te passen aan het Britse linkse verkeerssysteem. Bovendien bestuurden velen van hen voor het eerst een voertuig. Tel daarbij de vaak bochtige en smalle Schotse wegen op, en het is gemakkelijk te begrijpen hoeveel botsingen en ongelukken de Polen teisterden. De eerder genoemde cadet Karcz vatte het samen in zijn memoires:

Iedereen weet dat er mensen zijn die nooit zullen leren paardrijden. Hetzelfde blijkt te gelden voor het besturen van een motorvoertuig. Een aantal officieren en soldaten hebben deze kunst nooit echt onder de knie gekregen (...)9 .

De relaties tussen Poolse soldaten en de lokale gemeenschap waren voorbeeldig. Belangrijk was dat dit gold voor zowel de privécontacten tussen soldaten als die op bevelniveau – met de lokale autoriteiten. De Schotten waren positief onder de indruk van de vroomheid, orde en discipline van de Polen. Ze waardeerden ook de hoffelijkheid en het hoffelijke gedrag jegens vrouwen, anders dan de gebruiken op de Britse Eilanden. Dit resulteerde in Pools-Schotse huwelijken en de soldaten die zich in het gebied vestigden. Af en toe leidde de rivaliteit om de gunsten van vrouwen tot conflicten met Schotse soldaten. Gelukkig deden zich geen grote incidenten voor. De Poolse soldaten kregen bezoek van het Britse koningspaar. Op 7 maart ontvingen de vorsten, samen met generaal Sikorski, een ceremoniële opdracht van de 10e Pantserbrigade in Forfar. Ze overnachtten in het nabijgelegen Glamis Castle, het familieverblijf van de koningin, waar ze werden beschermd door Poolse artilleristen.

⁹ JW Karcz, op. cit., p. 16.

De 10e Pantserbrigade voor het koninklijk paar. Forfar, 7 maart 1941 .

De vriendschappelijke betrekkingen met de lokale bevolking en autoriteiten werden gedemonstreerd door het gebruik van symbolen. Een goed voorbeeld is de 10e Verkenningseenheid, later het 10e Dragoonregiment. Vanaf 31 maart 1941 mocht deze eenheid een speciaal insigne dragen. Dit was een wapen met het Andreaskruis, de beschermheilige van Schotland, en het wapen van Lanarkshire. Op 9 april ontving dezelfde eenheid een banier, geschonken door Lord Hamilton of Dalzell en geborduurd door studenten van de Academy of Fine Arts in Glasgow. Deze banier bevatte ook een speciaal insigne en een wapen met een Britse Aga. Bovendien kreeg de eenheid het recht om de familietartan van Hamilton of Dalzell te dragen. Een soortgelijk voorbeeld is het herdenkingsinsigne van het 2e Pantserregiment, opgericht in 1942. Het werd opgericht in oktober 1943. Het gebruikte een combinatie van Poolse en Schotse symboliek.

Een krans met een distelbloem werd op een wit Maltezer kruis gelegd. Binnenin de krans bevond zich een gepantserde arm. Deze gemengde symboliek kwam veelvuldig voor en werd

¹⁰Dragoons Forward, Drukkerij La Colonne, Brussel 1945, p. 20.

¹¹ Een schapenvachtstof die in Schotland wordt gebruikt. Meestal met een ruitpatroon, uniek voor elk individu. Schotse clans of militaire eenheden.

een manifestatie van Pools-Schotse vriendschap. De verbintenis van de Witte Adelaar en de Schotse
De rode leeuw werd door de Pools-Schotse Vriendschapsvereniging en het Commando van de
Poolse Legereenheden in Groot-Brittannië gebruikt als herkenningssinsigne.

Speciaal embleem van de 10e verkenningseenheid, later het 10e dragondersregiment.
Lech Alexandrowicz-collectie

Herdenkingsinsigne van het 2e Pantserregiment.
Tekening door Bartłomiej Drejewicz / WCEO

Badge van de Pools-Schotse Vriendschapsvereniging.

Tekening door Bartłomiej Drejewicz / WCEO

Er werd verder gewerkt aan de uitbreiding van de Poolse gepantserde eenheden. Het 1e Tankregiment, dat naast de 10e Brigade bestond, werd uitgebreid tot brigadegrootte en omgedoopt tot de 16e Tankbrigade. De basisuitrusting van de Poolse tankers bestond destijds uit Mathilda-, Valentine- en Churchill-tanks. Er werd verwacht dat beide brigades deel zouden uitmaken van een toekomstige pantserdivisie. De opperbevelhebber benadrukte: " De winter van 1941/42 moest worden gebruikt om officieren, onderofficieren en specialisten

voor te bereiden op de taken die voortvloeiden uit de reorganisatie van het 1e Korps tot een gepantserd gemotoriseerd korps. Dit geldt in de eerste plaats voor de 10e Pantsercavaleriebrigade."

In deze richting vonden diverse veranderingen plaats. Het 10e Regiment Bereden Schutters en het 24e Regiment Uhlanen werden omgevormd van gemotoriseerde regimenten tot pantserregimenten. Cavalerie-eenheden zouden worden overgezet naar tanks. Generaal Maczek zette zijn inspanningen voort om een volledig moderne, grote pantsereenheid te organiseren.

Hij rechtvaardigde zijn standpunt als volgt:

(...) Ik geloof dat er vandaag een concrete kans is om de visie van de generaal te verwezenlijken en een werkelijk moderne militaire eenheid op te richten, het Poolse Pantser- en Motorkorps, dat Polen om financiële redenen nooit zou kunnen creëren (...). Een zwak infanteriekorps, iets beter bewapend dan de Binnenlandse Garde,

¹²JS Tym, op. cit., p. 82.

Veel erger dan het Poolse leger in 1939, zou het volledig kunnen worden weggevaagd, maar het zal niets concreets bereiken. Het slagveld wordt gedomineerd door beweging en vuur. De combinatie van deze factoren is alleen te vinden in pantserseenheden. Door een pantserdivisie op te richten, vermenigvuldigen we onze bijdrage aan de totale oorlogsinspanning, worden we tien keer sterker, kunnen we een beslissende rol spelen op het slagveld en zullen we op de vredesconferentie, samen met de inspanningen van de marine en de luchtmacht, in staat zijn om beslissende prestaties van onze pantserdivisie te leveren. We zijn nu volkomen ontoereikend bewapend en georganiseerd voor de moderne gevechtssomstandigheden, en in onze massa vormen we zeer mager kanonenvoer, maar toch zouden we een beslissende factor in actie kunnen worden. Dit is een unieke kans die zich misschien niet meer voordoet en die we niet mogen missen. Het land en de Poolse samenleving zullen nooit begrijpen dat, als de beslissende factoren in Polen werden beoordeeld op het gebrek aan pantseruitrusting, we weigerden die te grijpen toen we die kregen, dat we niet sterk wilden zijn, maar eerder zwak en slecht bewapend. En dan is er nog de kwestie van de toekomst – het tankleger – is hét tankleger, de ruggengraat van de verdediging van het land. Wie zal het hier creëren als we niet leren hoe we het in de strijd moeten gebruiken? De enige kans ligt in Engeland. Een kans die we niet mogen laten liggen, opdat toekomstige generaties ons er niet van beschuldigen onze tijd in ballingschap te verspillen en de hoop van de n

Zoals te zien is, had generaal Maczek een zeer brede visie op de organisatie van de Poolse pantserdivisie. Zijn vooruitziende observaties en uitgangspunten zijn bijzonder interessant en hun geldigheid kan niet worden ontkend. De opvattingen van de generaal zouden enkele jaren later worden bevestigd op de slagvelden van Frankrijk, België, Nederland en Duitsland.

De RAC (Royal Armoured Corps) Crash Helmet, die in het Verenigd Koninkrijk werd gebruikt voor trainingen, was een mijnwerkershelm die was aangepast voor gebruik als trainingshelm bij pantserseenheden.

Lech Alexandrowicz-collectie

13 Ibidem, blz. 85–86.

Britse besluitvormers reageerden positief op het idee om een pantserdivisie te vormen. Helaas vormden eind 1941 een tekort aan materieel en een onvoldoende productie in Groot-Brittannië een probleem. De zaak moest wachten. Desondanks werd het verzoek van de bondgenoot zeer serieus genomen en gaf premier Winston Churchill opdracht de Poolse zijde in alle opzichten en zo volledig mogelijk te ondersteunen. Een ernstig probleem was het onvoldoende aantal soldaten in het Verenigd Koninkrijk, met name soldaten. Dit tekort moest worden aangevuld met soldaten die uit de Sovjet-Unie waren geëvacueerd. Uiteraard zou deze operatie, samen met de aanvulling van de uitrusting van de eenheden, vele maanden in beslag nemen. Het besluit tot oprichting van de divisie werd genomen op 19 januari 1942. Het bijbehorende bevel werd uitgevaardigd op 25 februari 1942. Aanvankelijk bestond de 1e Pantserdivisie uit de 10e Pantsercavaleriebrigade, de 16e Tankbrigade, een verkenningeskader, artillerie, genie, communicatie- en service-eenheden. De Poolse militaire autoriteiten kozen voor de zogenaamde "oude" structuur van de pantserdivisie met twee pantserbrigades, in de hoop in de toekomst een tweede divisie op basis daarvan te vormen. Tegelijkertijd werkten de Britten aan een nieuw organisatiemodel voor pantserdivisies, geïnspireerd door de lessen die waren geleerd tijdens operaties in Noord-Afrika. Dit model ging uit van één pantserbrigade, ondersteund door een infanteriebrigade en sterke divisieartillerie. Dit model gaf de divisie aanzienlijke onafhankelijkheid en vuurkracht. Het huidige ontwerp werd beschouwd als een overgangsfase op weg naar de opbouw van een tweede divisie. Het was echter verouderd en moest in de loop der tijd worden aangepast. De divisie had ook eigen onderscheidende elementen nodig. Het bekendste is het insigne dat soldaten "wiewióra" (een eekhoorn) noemen. Het combineert cavalerie- en pantsertradities – een huzarenvleugel met een helm op een oranje achtergrond – de kleur van harnassen. Een van de grondleggers was kapitein Stanisław Glasser.

De definitieve versie van het embleem werd ontworpen door de beroemde kunstenaar en onderwijsofficier van de 10e Pantserbrigade, tweede luitenant Adam Bunsch. Deze versie werd geïntroduceerd op 11 augustus 1942. Interessant is dat de huzarenvleugel precies 13 veren heeft. Veel soldaten beschouwden dit als een slecht voorteken en scheurden zelf de naden tussen de 12e en 13e veren eruit.

Het was tijd voor de moeizame vorming van de nieuwe divisie, oefeningen en kennismaking met de nieuwe uitrusting. Er werd verder gewerkt aan de organisatie en vorming van alle benodigde divisie-onderdelen. De nieuwe uitrusting zag er indrukwekkend uit.

Insigne van de 1e Pantserdivisie.
Lech Alexandrowicz-collectie

Ludwik Rubel, alias Ludwik Tyymienicki, correspondent voor het weekblad "Strijdende Polen", vatte de stemming en sfeer die heerste onder de eenheden tijdens de regimentsviering van het 24e Uhlanregiment schitterend samen. Op 25 juli 1942 schreef hij:

Kijkend naar de tanks van het 24e Regiment, voelden we echt dat de pantsercavalerie de erfgenaam werd van de eeuwenoude tradities van de Poolse huzaren, wier gelederen de vijand met stalen kracht verpletterden. Tijdens het soldatendiner verwoordde generaal G. (generaal Janusz Gychowski), een van de oudste Poolse cavaleristen, prachtig hoe belangrijk de rol van het 24e Uhlanregiment vandaag de dag is. Het is het enige Uhlanregiment dat de onrust van september heeft overleefd. Tegenwoordig wordt het 24e Regiment door alle Poolse cavaleristen gezien als een symbool en een collectieve vertegenwoordiging van enkele tientallen Poolse cavalerieregimenten.

Er waren echter verschillen in de benadering van voertuiggebruik. Officieren die afstamden van de pantserdivisie van vóór de oorlog, hadden de neiging hun voertuigen te ver te laten sparren om onbedoelde defecten te voorkomen.

Dit was een gevolg van de moeilijke economische omstandigheden in Polen vóór de oorlog.

14 Strijd tegen Polen. Poolse soldaat in het buitenland, jaar IV. Nr. 30, 25 juli 1942. Propagandaafdeling van het Ministerie van Militaire Zaken, Londen 1942, p. 6.

en de noodzaak om uitrusting te sparen. De kaderleden, met een cavalerie-achtergrond, waren van mening dat een tank bovenal een wapen was, een gereedschap, essentieel voor gevechten en training. Deze meningsverschillen worden perfect geïllustreerd door de herinneringen van de toenmalige majoor Stanisław Koszutski, commandant van het 2e Pantserregiment:

"Zij", de ware tankers, beschouwden ons, de cavaleristen (...), als "kobyлары", onwetend, die nooit ware technische kennis zouden verwerven of hun niveau zouden bereiken. Wij daarentegen beschouwden "hen" als "Talmoedistische rabbijnen" van de technologie, voor wie de tank een object van aanbidding was, niet om te misbruiken voor een of andere dwaze gevechtstraining die het uitputten van de motor vereiste. Wij geloofden dat voor hen de zorg, het onderhoud, de inspecties en de reparaties van hun tank de waarde van de training van de eenheid vormden, terwijl wij de tank uitsluitend wilden zien als een gevechtswapen, zoals een geweer of een kanon, dat tot de laatste ademtocht "beukt" moest worden om er effectief mee te leren vechten. Voor ons waren de wapens en de radio van de tank veel interessanter dan zijn "ingewanden". Die laatste wilden we overlaten aan de monteurs, wier taak het was om de tank "aan de praat te houden", eerst voor de training en later voor

Churchill Mk II-tank van het 1e Tankbataljon, 16e Pantserbrigade.
Nationaal Digitaal Archief

¹⁵ S. Koszutski, Herinneringen aan verschillende slagvelden - Herinneringen aan de commandant van het 2e pantserregiment van de 1e pantserdivisie, generaal Stanisław Maczek, O cyna Wydawnicza Mireki, Warschau 2013, pp. 185–186.

Het gebrek aan mankracht van de divisie bleef een ernstig probleem. De rekruteringsinspanningen in Amerika hadden tot nu toe niet de verwachte resultaten opgeleverd. Er waren nog steeds veel te weinig soldaten. De Britse kant verzette zich fel tegen de evacuatie van Poolse eenheden uit het Midden-Oosten. Een zekere manier om dit probleem aan te pakken, was door de sterkte van de resterende korpseenheden te verminderen of ze zelfs te ontbinden. De uitrusting die aan de divisie werd overgedragen – Covenanten- en Crusader-tanks – was al verouderd. Deze was bedoeld voor training en om te functioneren totdat er nieuwe, moderne uitrusting arriveerde. De onvermijdelijke reorganisatie langs moderne lijnen kwam echter geleidelijk dichterbij. De Britse kant bracht de kwestie ter sprake van het aanvullen van de mankracht, uitrusting en samenwerking met zo'n endemische eenheid op het slagveld. De Poolse kant verzette zich, omdat ze de deur niet wilden sluiten voor de toekomstige organisatie van nog een pantserdivisie. Dit was destijds een onrealistisch voorstel. De definitieve beslissing werd genomen in september 1943. Als gevolg van deze veranderingen werd de 16e Pantserbrigade vervangen door een infanteriebrigade – de 3e Schuttersbrigade. De 16e Brigade werd aanzienlijk ingekrompen, waardoor alleen de kaderleden en het essentiële personeel overbleven. De resterende soldaten werden ingezet bij verschillende subeenheden van de divisie. Het 10e Regiment Bereden Schutters werd het verkenningsregiment van de divisie. Het 2e Regiment Gemotoriseerde Artillerie werd opgericht. De veranderingen hadden ook gevolgen voor de communicatie-, bevoorradings-, medische en verkeersleidingseenheden van de divisie. De geleerden van de divisie zouden worden opgevuld door Polen die onder dwang waren gerekruteerd voor de Wehrmacht en door de geallieerden in Noord-Afrika gevangen waren genomen. Dit waren hooggekwalificeerde soldaten – gedisciplineerd en met ervaring aan het front. Om hen echter te beschermen tegen gevaar bij gevangenneming, werd hun personeel gedurende de oorlog vervangen. Deze maatregel garandeerde ook de veiligheid van gezinnen in het bezette Polen, die de bezetters als vergelding zouden kunnen vervolgen. Ook over de uitrusting werd overeenstemming bereikt. Het 10e Pantserregiment (PSK) zou Britse Cromwell-tanks ontvangen. Alle drie de pantserregimenten werden geleidelijk aan herbewapend met Amerikaanse Sherman-tanks. Het Dragoon Regiment zou, naast Britse Carriers, ook Amerikaanse Half-Track personeelsvoertuigen ontvangen. Het 1e Antitankartillerieregiment zou worden bewapend met tankdestroyers en 17-ponder getrokken kanonnen. Er werd van uitgegaan dat het 1e Antitankartillerieregiment 25-ponder Sexton gemotoriseerde kanonhouwitsers zou krijgen, terwijl het 2e Antitankartillerieregiment getrokken 25-ponder kan

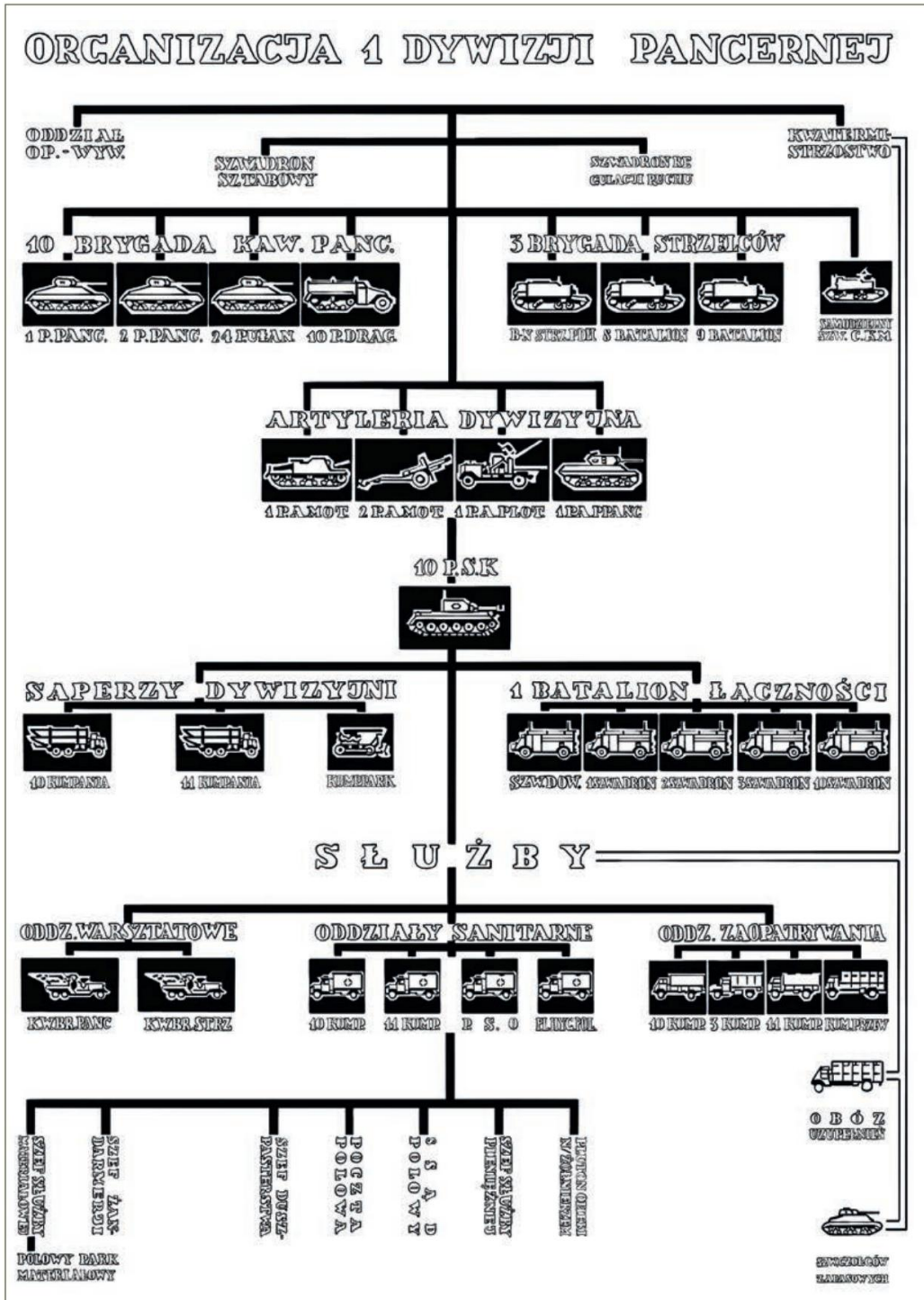

en dus ook over grotere afstanden te verplaatsen. Benadrukt moet worden dat de 1e Pantserdivisie bij het betreden van de strijd over de modernste uitrusting beschikte die destijds in het Westen beschikbaar was en volgens de nieuwste normen was georganiseerd. Enkele jaren in Groot-Brittannië, waar hij zijn vaardigheden en training voortdurend verbeterde, kwamen al snel op het slagveld tot hun recht.

Tanks van het hoofdkwartiereskader van de 1e Pantserdivisie. Juli 1944.
Nationaal Digitaal Archief

Organogram van de 1e Pantserdivisie.
 Reproductie Bartjōmiej Drejewicz / WCEO

1e Pantserdivisie BIJ FALAISE EN CHAMBOIS

De vuurdoop van de 1st Armored Division was haar deelname aan het landgedeelte van Operatie Overlord. De Polen zouden in de volgende fase van de operatie de strijd aangaan, voortbouwend op de eerdere successen van de geallieerden. De divisie werd in groepen over het Engelse Kanaal getransporteerd. De pantsertroepen gingen aan boord van transportschepen in Engelse havens, waaronder Tilbury in de monding van de Theems en Gosport bij Portsmouth. Het lossen vond plaats via de kunstmatige Mulberry Harbor B bij Arromanches, gebouwd en beheerd door de Britten. Het was een waar technologisch wonder, speciaal ontwikkeld voor de invasie. Het transport en het lossen duurden van 31 juli tot 5 augustus 1944. Alles verliep soepel en vreedzaam. Zoals cadet Jan Winczakiewicz van het 8e Schuttersbataljon zich herinnert:

Het werk verliep daar rustig, zonder onnodige haast. Kleurrijke spervuurballonnen rond de haven droegen bij aan de zorgeloze sfeer. Een Engelse soldaat stond op het strand met een grote ketel en bood de nieuwkomers thee aan.

De operatie verliep zonder grote problemen of aanzienlijke verliezen aan personeel of materieel. De divisie werd aanvankelijk ingezet rond Bayeux en trok vervolgens ten oosten van Caen op. De stad was tijdens eerdere gevechten volledig verwoest. De mars liet een deprimerende indruk achter op de soldaten:

In de dikke witte mist zagen de ruïnes van de stad er griezelig uit. De tragedie ervan is zowel voelbaar als zichtbaar. Je voelt het door de stank van lijken en brand. Je ziet het.

¹⁶ J. Winczakiewicz, *Wojenka, wojny... Herinneringen 1939–1945*, ARS Print Production sc JM Miedzianowski en KA Wasilewski Publishing House, Warschau 1998, p. 73.

In de ruïnes van kerken en huizen, in bomkraters en in de verwoeste straten. De zwarte toppen van schoorstenen lijken in de lucht te hangen, terwijl de fundamenten van de skeletten van gebouwen en de nauwe doorgangen tussen het puin nog steeds in mist gehuld zijn.

Er waren meerdere dagen nodig om de gevechtscapaciteiten van de eenheden te herstellen en zich voor te bereiden op de komende strijd. De soldaten brachten deze tijd zeer aangenaam door, wat een gevoel van zomerse ontspanning opleverde. Zoals soldaten van het 10e Regiment Gemonteerde Schutters zich herinnerden:

De augustuszon brandt. De troepen racen tussen de tanks, alleen in hun korte broek. Het is prachtig en vrolijk. Niemand had kunnen bedenken dat we na de landing zouden zonnebaden aan de Franse kust.

De regimenten en bataljons, die in delen waren vervoerd, hadden tijd nodig om zich te hergroeperen en te organiseren. Daarna moesten ze zich voorbereiden op de strijd.

De 1e Pantserdivisie ging de strijd aan met de volgende samenstelling:

Hoofdkwartier van de 1e Pantserdivisie

- 10e Bereden Schuttersregiment – divisieverkeningsregiment (10 psk)

Pantsercavaleriebrigade (10e Pantsercavaleriebrigade)

- 24e Uhlan Regiment (24e Regiment)
- 1e Pantserregiment (1 antitank)
- 2e Pantserregiment (2 antitankregimenten)
- 10e Dragoonregiment (10e Dragoon)

Schietbrigade (3e Schietbrigade)

- Podhale Geweerbataljon (bsp)
- 8e Schuttersbataljon (8 bs)
- 9e Schuttersbataljon (9 bs)
- 1 onafhankelijk zwaar machinegeweer squadron

Artillerie van de 1e Pantserdivisie

- 1e Gemotoriseerde Artillerieregiment (1e regiment)
- 2e Gemotoriseerde Artillerieregiment (2 personen)
- 1e Regiment Lichte Luchtdoelartillerie (1e artilleriestuk)
- 1e Antitankartillerieregiment (1 antitankartillerie)

¹⁷ S. Koszutski, op. cit., blz. 226.

18 A. Pojomyjski, S. Krasicki, Aan het westfront 1944, hoofdcompositie, F. Willmy, Neurenberg – Londen 1946, p. 19.

Divisie-eenheden

- geniesoldaten
- communicatie-eenheden
- bevoorradingsafdelingen
- werkplaatsafdelingen
- sanitaire afdelingen
- materiële dienst
- gendarmerie
- 1 squadron reservetanks

Lossen van tanks van het 1e squadron van het 1e pantserregiment in de kunstmatige Mulberryhaven.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM B 8465

Dit kwam neer op 885 officieren, 15.210 onderofficieren en soldaten. De divisie beschikte over 381 tanks, 473 kanonnen en 5.060 voertuigen van verschillende typen. Door het gebrek aan manschappen was de Poolse divisie iets zwakker dan haar brigade-

Poolse pantsereenheden opereerden als onderdeel van het Canadese II Korps onder bevel van generaal Guy Simonds. Dit was op zijn beurt ondergeschikt aan het Canadese Eerste Leger. De Polen zouden naast en onder bevel van Canadese soldaten vechten.

Het algemene actieplan van de geallieerde troepen ging uit van een geleidelijke uitbreiding van het bruggenhoofd en een brede aanval richting de Seine. Succesvolle uitvoering van dit doel moest gecombineerd worden met de vernietiging van Duitse eenheden in Normandië. Amerikaanse troepen kregen de opdracht een brede manoeuvre uit te voeren om de vijandelijke troepen te omsingelen. Het Canadese 1e Leger kreeg de opdracht een afsluitende aanval uit te voeren op de Zak van Caen-Falaise. De operatie kreeg de codenaam "Totalize". Regimenten en bataljons begonnen geschikte kaarten en stellingen te ontvangen.

Er ontstond een sfeer van verwachting en opwinding. De wetenschap van het toekomstige operatiegebied wekte enige bezorgdheid. Bij het 10e Regiment zag de situatie er als volgt uit:

De vijfde dag bracht ons een voorproefje van de oorlog. Kaarten werden uitgedeeld. "O," zeiden de scherpzinniger mannen, "het goede werk – dat wil zeggen, de stilstand – is voorbij. Laten we aan het werk gaan." We renden naar de kaarten als motten naar een vlam, en kropen er op handen en voeten overheen. We probeerden het terrein dat erop stond afgebeeld te ontcijferen. Dit is erg belangrijk, want je kunt meteen raden waar ons werk waarschijnlijk wacht. (...) Op de kaarten lokaliseerden we de waarschijnlijke operaties van de divisie. Het gebied rond Caen viel ons pad. De bemanningen wisselden zwijgende, droevige blikken uit. Toen draaiden ze hun hoofden naar de richting waaruit we sinds de landing het onophoudelijke artillerievuur hadden gehoord. Daar vuren ze in de buurt van Caen. Daar vinden de hevigste gevechten in zes weken plaats. (...) De toegewezen plannen geven aan dat Caen onze uitvalsbasis zal zijn.

Als ze succesvol waren, zouden de Duitsers in een enorme zak gevangen zitten en vernietigd worden. Dit vereiste echter uitstekende coördinatie en leiding op alle niveaus. Ondanks een overweldigende numerieke superioriteit ten opzichte van de vijand, was de taak moeilijk. De Duitse eenheden toonden nog steeds een hoge gevechtswaarde. Het terrein waarin de Poolse pantsereenheden moesten opereren was zeer moeilijk. Golvend, vol ravijnen, bedekt met heggen en bossen, was het zeer gunstig voor de verdediging. In dergelijke omstandigheden was het gemakkelijk om hinderlagen te organiseren en eigen manoeuvres te maskeren. De 1e Pantserdivisie moest het bos van Quesnay aanvallen, en vervolgens de beboste heuvels 170 en 159 ten noorden van Falaise, nabij Olendon. Deze posities blokkeerden effectief de beweging op

19 A. Pöyöyyski, S. Krasicki, op. cit., blz. 20.

Maarschalk Bernard Law Montgomery informeert de 1e Pantserdivisie over de operatie om de Duitse troepen in de Falaise Pocket te blokkeren. 6 augustus 1944, Imperial War Museum, IWM B 8763

ten zuidoosten, langs de Falaiseweg. De belangrijkste aanvalsmacht zou de 10e Pantsercavaleriebrigade zijn, die opeenvolgende aanvaldoelen zou veroveren. Deze zouden vervolgens worden veroverd door infanteristen van het 3e Infanterieregiment. Ondersteuning zou worden geboden door onze eigen artillerie, Canadese artillerie en de luchtmacht. De aanval was gepland voor 8 augustus. Het idee van een pantseraanval met infanterie in de rug was een gevaarlijke gok. Dit idee wekte terechte twijfels bij commandanten. Kolonel Koszutski herinnerde zich jaren later:

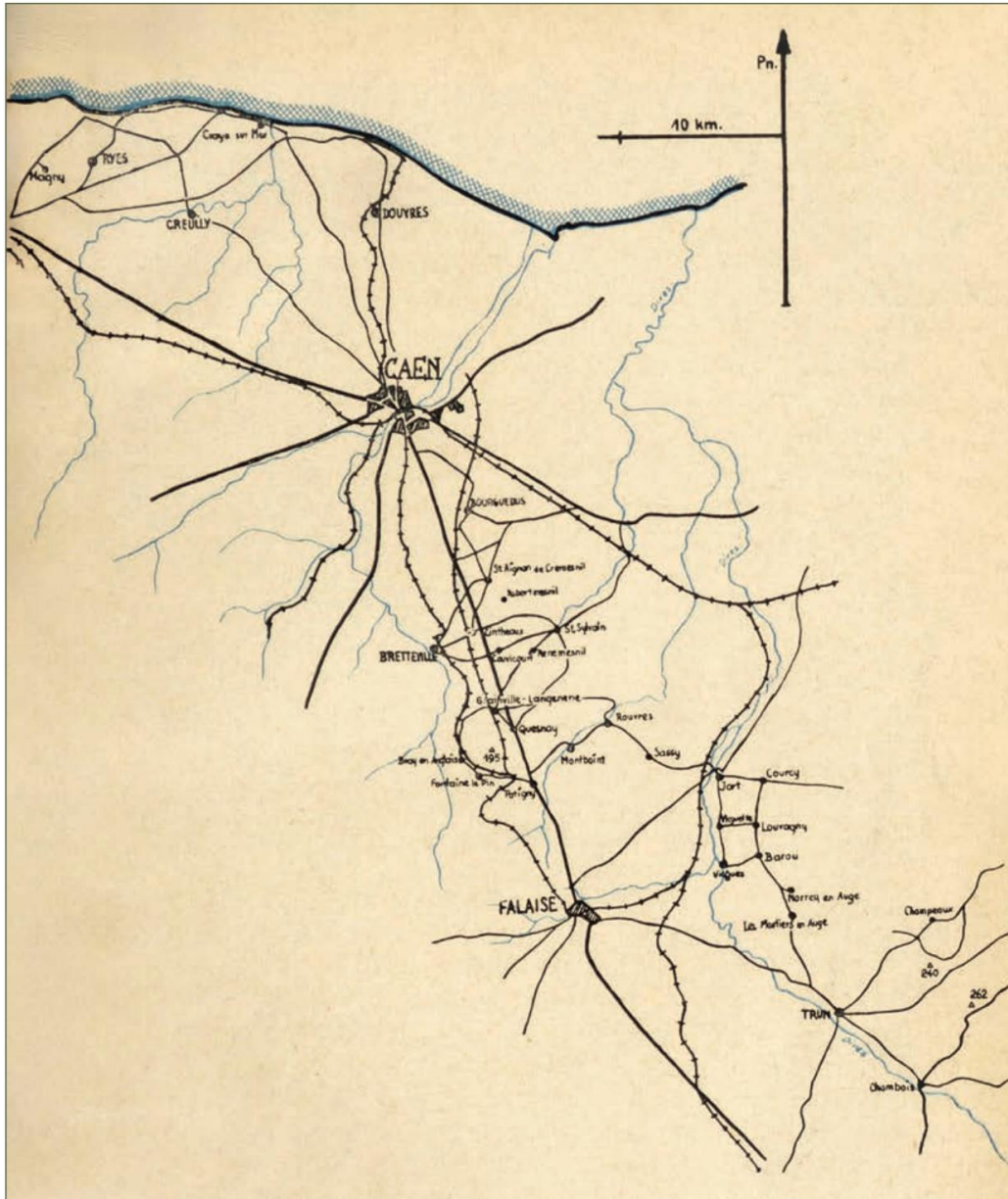
Het woord 'charge' vond ik vreemd.

Hoezo? Ik moet met mijn hele regiment aanvallen, zonder zelf dekking te bieden. en vuursteun? – vroeg ik.

"Je hebt geen eigen steun nodig. De luchtmacht en artillerie zullen die ruimschoots leveren," zei luitenant-kolonel Skibiński, plaatsvervangend commandant van de brigade.

²⁰ S. Koszutski, op. cit., blz. 227.

Het gebied van toekomstige operaties van de 1e Pantserdivisie²¹

Direct voor de aanval voerden Amerikaanse bommenwerpers een geplande aanval uit. Helaas raakten 24 vliegtuigen van de weg en wierpen bommen op de Pools-Canadese strijdkrachten. Vier kanonnen en 56 voertuigen werden vernietigd.

²¹e Podhale Rifle Battalion 1944-1945, door het Podhale Rifle Battalion, Papenburg 1947, blz. 17.

en gewonden. Ook artilleriemunitiedepots raakten beschadigd, wat de ondersteuning van de aanval aanzienlijk verzwakte. De aanval op de onvoldoende verkennings- en verzwakte Duitse posities mislukte. In de chaos van de strijd begonnen eenheden elkaar te hinderen. De Poolse divisie leed zeer zware verliezen.

Vooraf het 2e Antitankregiment verloor 22 tanks onherstelbaar en zes andere raakten beschadigd. Alleen al in dit regiment vielen 10 doden, 31 gewonden en 11 soldaten werden vermist.

Het was schokkend om te zien hoe de bemanningen terugkeerden van de strijd:

De levenden en lichtgewonden worden nu kruipend van de voorgrond naar de verbrijzelde regimentsvlag gesleept. De ongedeerden slepen of dragen meestal de gewonden en verbranden, en klampen zich af en toe vast aan de grond, vastgeklampt aan granaatscherven. De verbranden zien er vreselijk uit. Zwarte maskers vervangen hun gezichten. Ze kreunen en zijn meer geschokt dan degenen met bloedige wonden.

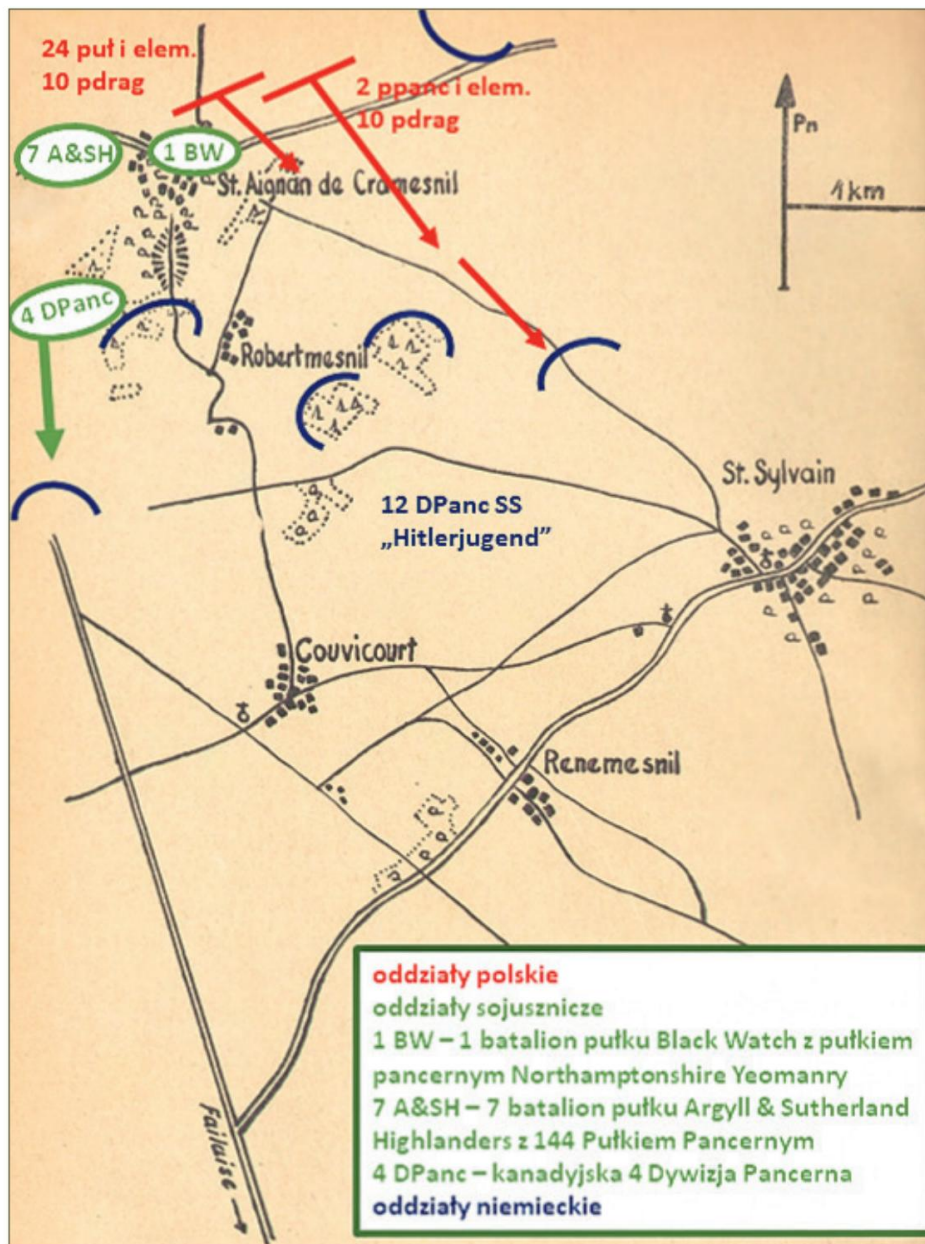

Foto van uitgeputte tankers van het 2e pantserregiment.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 31069

De nachtelijke poging van de Canadezen om de Duitse verdediging te doorbreken, eindigde in een complete ramp en de vernietiging van de gevechtsgroep, inclusief luitenant-kolonel Donald Worthington, die sneuvelde. De Polen zetten de aanval op 9 augustus voort, maar ondanks het toebrengen van zware verliezen aan de vijand en het winnen van terrein,

22 Ibidem, blz. 243.

De aanval van de 1e Pantserdivisie op 8 augustus 1944.

Eigen werk gebaseerd op een schets uit het werk Podhale Rifle Battalion 1944–1945, p. 19.
Nationale Bibliotheek / Polona

Het 1e Antitankregiment slaagde er niet in om Heuvel 140 bij Quesnay te veroveren. Onder de gesneuvelden die dag was de plaatsvervangend commandant van het regiment, majoor Mieczysław Malinowski, de heldhaftige commandant van trein nr. 53 "ymiały" uit de Slag bij Mokra in 1939. Zo herinnerde luitenant Zbigniew Bachurzewski zich de gebeurtenis:

Er zijn momenten die een leven lang in mijn herinnering blijven. Voor mij was dat de dood van majoor Malinowski. (...) In de beginfase van de terugtocht, tijdens het wisselen van vuurpositie, botsten onze tanks bijna tegen elkaar toen ze een gat in de heg inreden. Majoor Malinowski liet me met een brede glimlach zijn schouderbord zien – zijn anciënniteit – en reed als eerste weg. Net voorbij de heg werd zijn tank geraakt door een antitankkanon. De majoor, ik denk nog steeds glimlachend, reed langzaam terug de tank in. Bijna onmiddellijk brak er brand uit, explodeerde de munitie en brandde de tank nog lang na onze terugtocht uit. Het was erg pijnlijk voor ons allemaal dat hij officieel, samen met de andere verbrande bemanningsleden, als "vermist" moest worden opgegeven – er waren geen lichamen. (...) Waarschijnlijk op dezelfde dag dat ze eindelijk de tank van majoor Malinowski bereikten, vonden kapitein Bartosiński en kapitein Ze vonden poeder in de as onderaan de toren, een trouwring en een sigarettenkoker met de monogrammen MM. Volgens de Britse regelgeving werd het lichaam geïdentificeerd²³.

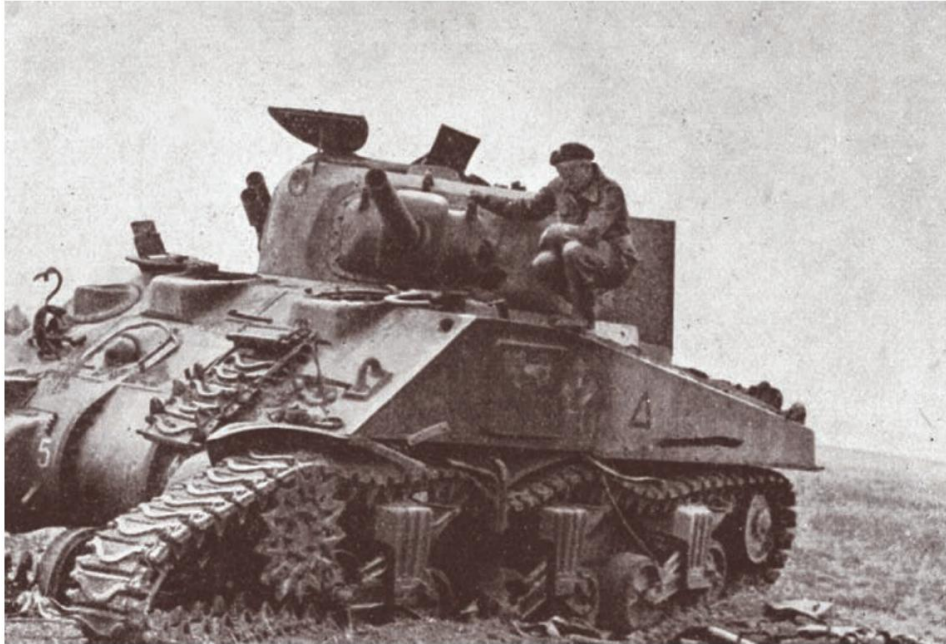
Het regiment verloor die dag 15 tanks en zeven raakten beschadigd. De geplande aanval op 10 augustus mislukte door hevige Duits artillerievuur en de daaruit voortvloeiende chaos. Op 11 augustus werden verdere mislukte doorbraakpogingen ondernomen. De Polen moesten verschillende Duitse tegenaanvallen afslaan. De Poolse eenheden waren te verzwakt door verliezen en te strijdmoe om op te rukken. Daarom werd de divisie in de nacht van 11 op 12 augustus afgelost en verplaatst naar de reserve van het II Korps om zich te hergroeperen en te versterken. De 1e Pantserdivisie slaagde er niet in haar missie te voltooien. Dit was te wijten aan vele factoren. Het potentieel en de positie van de vijand werden onvoldoende ingeschat. De aanval was slecht gepland en gecoördineerd, zowel bij het II Korps als bij de 1e Pantserdivisie. Deze fouten waren de schuld van de Poolse en Canadese commando's. Het gebrek aan ervaring met dit nieuwe type oorlogsvoering was duidelijk, ondanks de uitgebreide ervaring van het kader in 1939-1940. Tot overmaat van ramp was het terrein moeilijk en bijzonder gunstig voor de Duitse verdediging. Misplaatst artillerievuur en onnauwkeurig bombardement door geallieerde vliegtuigen, tegenwoordig bekend als 'eigen vuur', waren eveneens van belang. De eenheden slaagden er echter in de vijand ernstige verliezen toe te brengen en terrein te veroveren dat nodig was voor verdere gevechten.

De vuurdoop van de 1e Pantserdivisie was bloedig. Zoals generaal Stanisław Maczek het verwoordde:

Ik heb altijd volgehouden dat het moreel van de soldaten van de 1e Pantserdivisie goed is, maar nu, na de periode van deze gevechten, moet ik zeggen dat het moreel van zowel de troepen als de diensten

23 Z. Bachurzewski, Over de aanval van het 1e Pantserregiment op Heuvel 111 op 9 augustus in Normandië, [in:] "Przegląd Kawalerii i Broni Pancernej", vol. XVIII, nr. 128, Association of Cavalry Regimental Circles, Londen 1988, pp. 284–285.

Sherman V van het 1e squadron van het 1e antitankvoertuig beschadigd door een mijnexplosie en driemaal geraakt door een antitankkanon²⁴

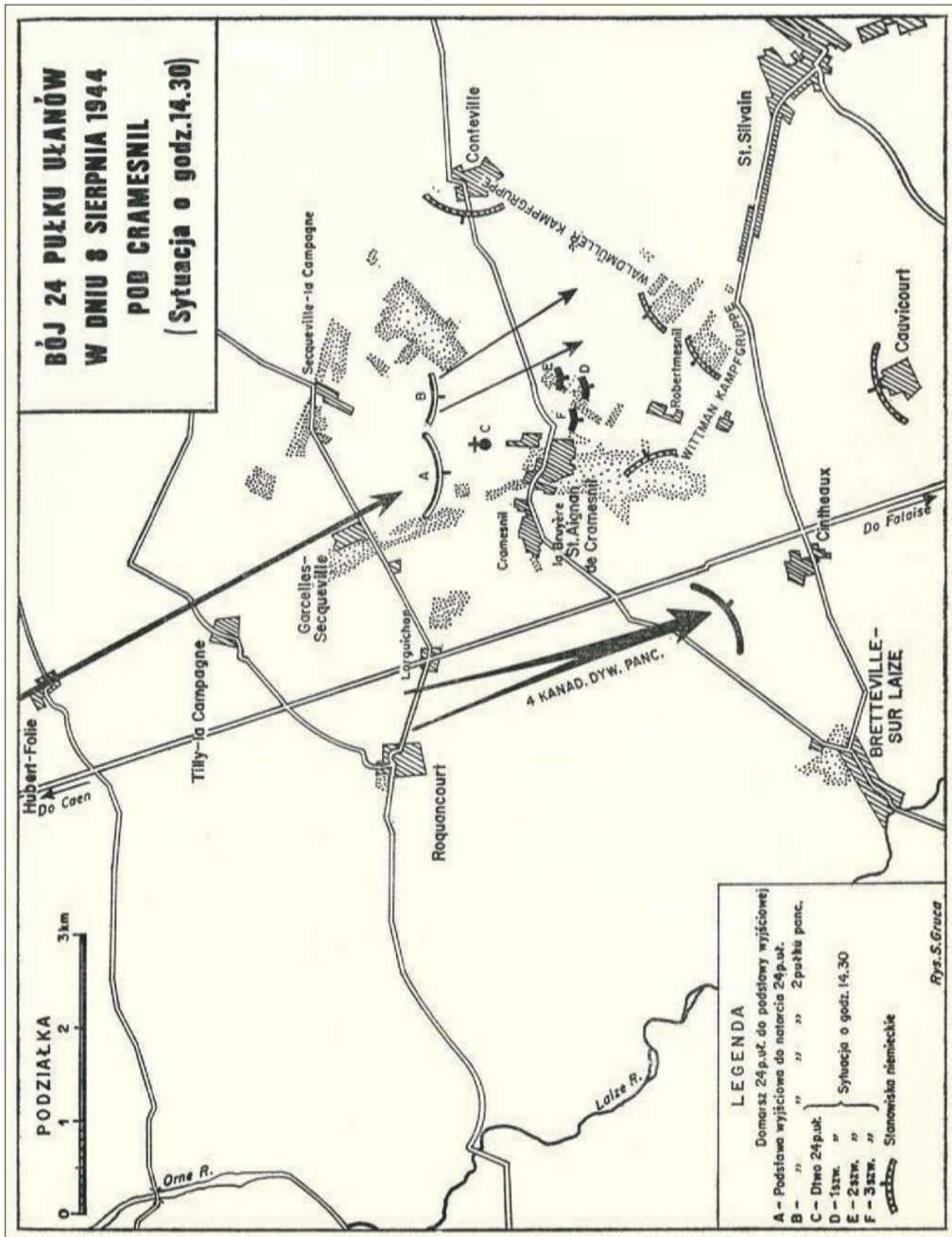
en de bagagevoorziening is meer dan uitstekend (...) De divisie heeft haar vuurdoop zeer zorgvuldig en goed doorstaan en er kan op haar soldaten worden vertrouwd²⁵.

De mislukte aanval op Operatie Totalize leidde tot een herziening van eerdere aannames. Het divisie- en korps hoofdkwartier stond voor een dilemma: of ze de aanval naar het zuiden moesten voortzetten langs de weg Caen-Falaise, of moesten proberen de vijand te flankeren. Dit kon bijvoorbeeld worden bereikt door door het gebied van de dorpen Rouvres en Sassy te marcheren. Daar, nabij de stad Jort, bevonden zich oversteekplaatsen voor een cruciaal obstakel: de rivier de Dives. De gevechten tot dan toe hadden aanzienlijke ervaring opgeleverd en het commando van de 1e Pantserdivisie ertoe aangezet conclusies te trekken. Er werd bevolen om pantser- en infanteriegevechtsgroepen op te richten, inclusief antitankartillerie. Zulke gemengde eenheden hadden aanzienlijk meer onafhankelijkheid, vuurkracht en het vermogen om bedreigingen het hoofd te bieden. Ze konden ook een veel breder scala aan taken uitvoeren. De nieuwe operatie kreeg de codenaam "Tractable".

²⁴ 1e Pantserregiment in de jaren 1939-1946, op de Regimentsdag, 19 augustus 1946, Uitgever: atie van de Poolse Unie voor Gedwongen Emigratie in Hannover, Hannover 1946, p. 36.

²⁵ J. Kutzner, JS Tym, Poolse 1e Pantserdivisie in Normandië, O cyna Wydawnicza RYTM, Warschau 2010, pp. 276-277.

Slag bij het 24e Uhlan Regiment op 8 augustus 1944, nabij Cramesnil²⁶

Op 14 augustus werd een aanval gepland op de steden Aisy, Potigny, Fontaine-le-Pin en Ussy met de bedoeling de Weg naar Falaise te doorbreken.

²⁶ S. Komornicki, 24e Uhlanregiment – een overzicht van de geschiedenis 1920–1947, Gepubliceerd dankzij de inspanningen van de Regimental Circle van het 24e Uhlanregiment in Groot-Brittannië, O cyna Poetów i Malarzy, Londen 1976, p. 276.

Het eerste succes was de uitschakeling van een zwaar versterkte Duitse stelling in het Quesnay-bos. Helaas werd hun eigen eenheid opnieuw "gedekt" door een massale geallieerde luchtaanval. Zo beschreven de gebombardeerde ruiters van het 10e PSK de geallieerde fout:

Terwijl we vrolijk naar de overvliegende bommenwerpers staren, raken we plotseling uit balans. We begrijpen niet wat er is gebeurd. De grond schudde om ons heen. Angstaanjagende explosies overstemden alles. Rook- en stofwolken verduisterden de lucht. In paniek zochten we dekking onder tanks in gaten die we net hadden gegraven. (...)

We worden overmand door de ergste woede die we kunnen opbrengen. Ze moeten een fout hebben gemaakt. En serieus, bijna 8 kilometer. In een oogwenk leggen we onze verkenningskaarten klaar voor de piloot. We gooien verkenningsrook de lucht in, gewoon om de volgende golf te waarschuwen dat dit bevriende posities zijn. Laten we hopen dat ze niet dezelfde fout maken. Een nieuwe golf komt eraan. (...) We zien ze lichtjes naar de vleugel kantelen, luiken aan de onderkant van de romp opengaan en bommen loslaten. Met een fluitsignaal en een kreun vliegen ze recht op ons af. We zoeken weer dekking onder de tanks, die door de bomexplosies als boten op een kolkend meer deinen. (...) Er is geen manier om ze tegen te houden. Er is geen communicatie met de bommenwerpers.

De situatie is uitzichtloos. De bombardementen verspreiden zich steeds verder.

Vanuit het divisiegebied verplaatsen we ons naar de Canadese eenheden die naast ons in de boomgaard staan.

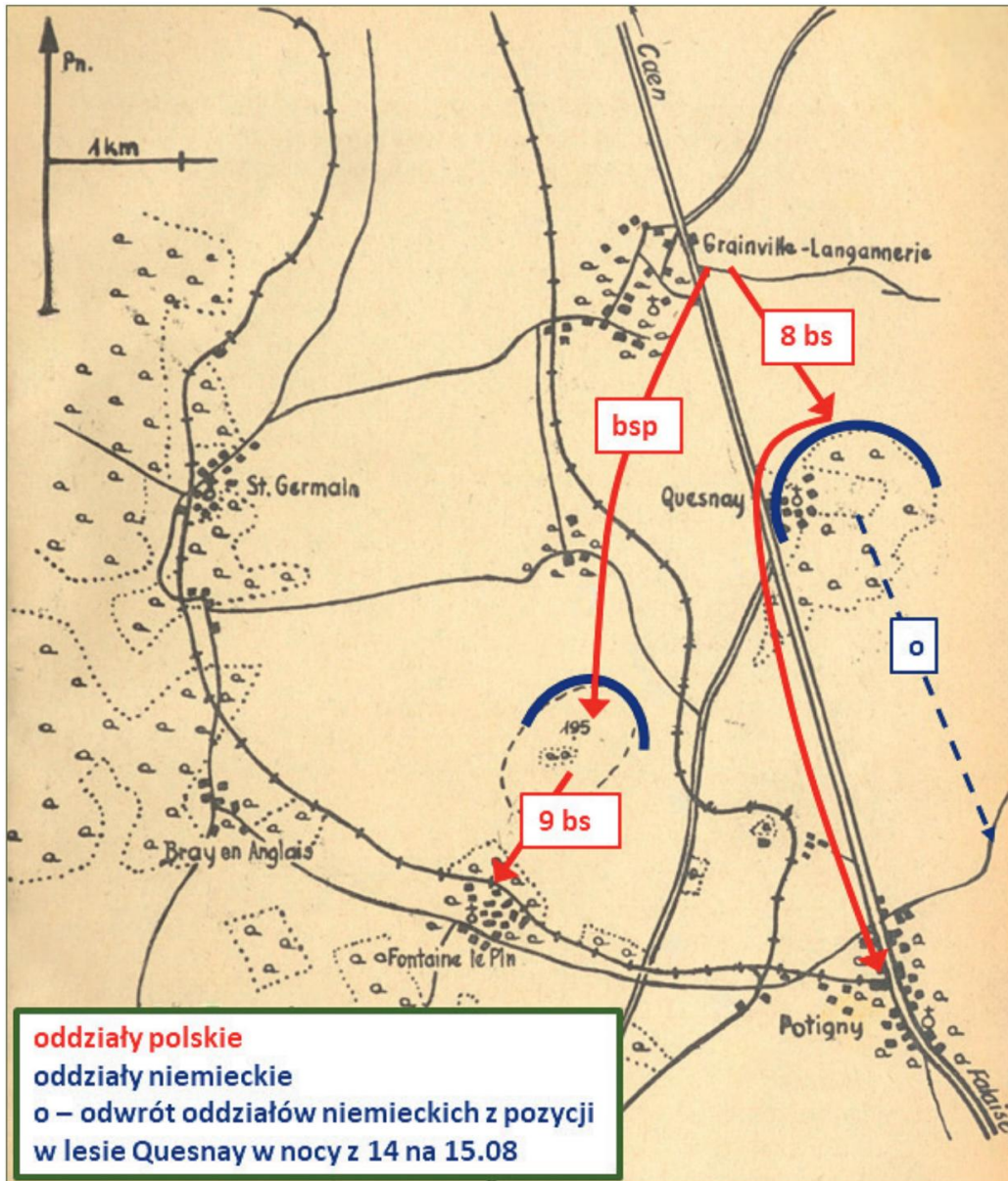
Een Cromwell IV-tank met 10 PSK's werd op 14 augustus 2028 omvergeworpen door de explosie van een geallieerde vliegtuigbom die per ongeluk op vriendelijke troepen werd gedropt.

Alleen al de 1e Pantserdivisie verloor ongeveer 200 man bij deze geallieerde fout en bleef praktisch zonder artilleriesteun achter tijdens de aanval. In zware en bloedige gevechten

27 A. Pojomyjski, S. Krasicki, op. cit., blz. 54–55.

28 Album van het 10e Regiment Bereden Schutters – Album uitgegeven door het 10e Regiment Bereden Schutters, in Duitsland, op 29 april 1946, A. Demoor Fotogravure Willy de Wulf, Gent 1946, p. 40.

De aanval van de 1e Pantserdivisie op 14 augustus 1944. Gemaakt op basis van een schets uit het werk Podhale Rifle Battalion 1944–1945, p. 21. Nationale Bibliotheek / Polona

Poolse soldaten slaagden erin de aangewezen steden in te nemen, ondanks de luchtaanval. De vijandelijke stelling in het Quesnay-bos werd echter niet vernietigd. De verdediging was te sterk. De Duitsers trokken zich slechts onder dekking van de duisternis terug.

Ondanks de doorbraak van de Duitse linies bleek de directe lijn naar de Zak van Falaise veel te zwaar verdedigd. De commandant van het II Corps

Generaal Simonds besloot de vijandelijke posities te omzeilen. De 1e Pantserdivisie moest de oversteekplaatsen over de Dives bij Jort veroveren en de heuvels bezetten die uitkeken over de riviervallei. Op 15 augustus veroverde het 10e Pantserregiment, ondersteund door tankdestroyers en een squadron dragonders, onder bevel van majoor Jan Maciejowski, in een briljant uitgevoerde aanval de oversteekplaats bij Jort. Het 2e squadron van het 10e Pantserregiment ging de strijd aan met zware vijandelijke Tiger-tanks. Dankzij de dappere vechtlust en

ongelooflijke vasthoudendheid van het squadron, gecombineerd met de uitstekende steun van de destroyers, werd de Duitse tankaanval tot staan gebracht. Dit was een groot succes. Eén Tiger werd beschoten met een geschutroer.

De schutter werd in tweeën geslingerd door een antitankgranaat. Ondanks de doorboorde koepel bleef de Tiger in beweging. Zodra de actie vorderde, haalden verschillende schutters van het 2e squadron de doorboorde Tiger in, herstelden hem en begonnen hem in een uitgelaten vreugdevolle roes over het veld te rijden.

Er werden 103 gevangenen gemaakt, zes kanonnen buitgemaakt, nog eens vier kanonnen en drie tanks vernietigd. De resterende pantserregimenten, ondersteund door dragonders, bezegelden de overwinning.

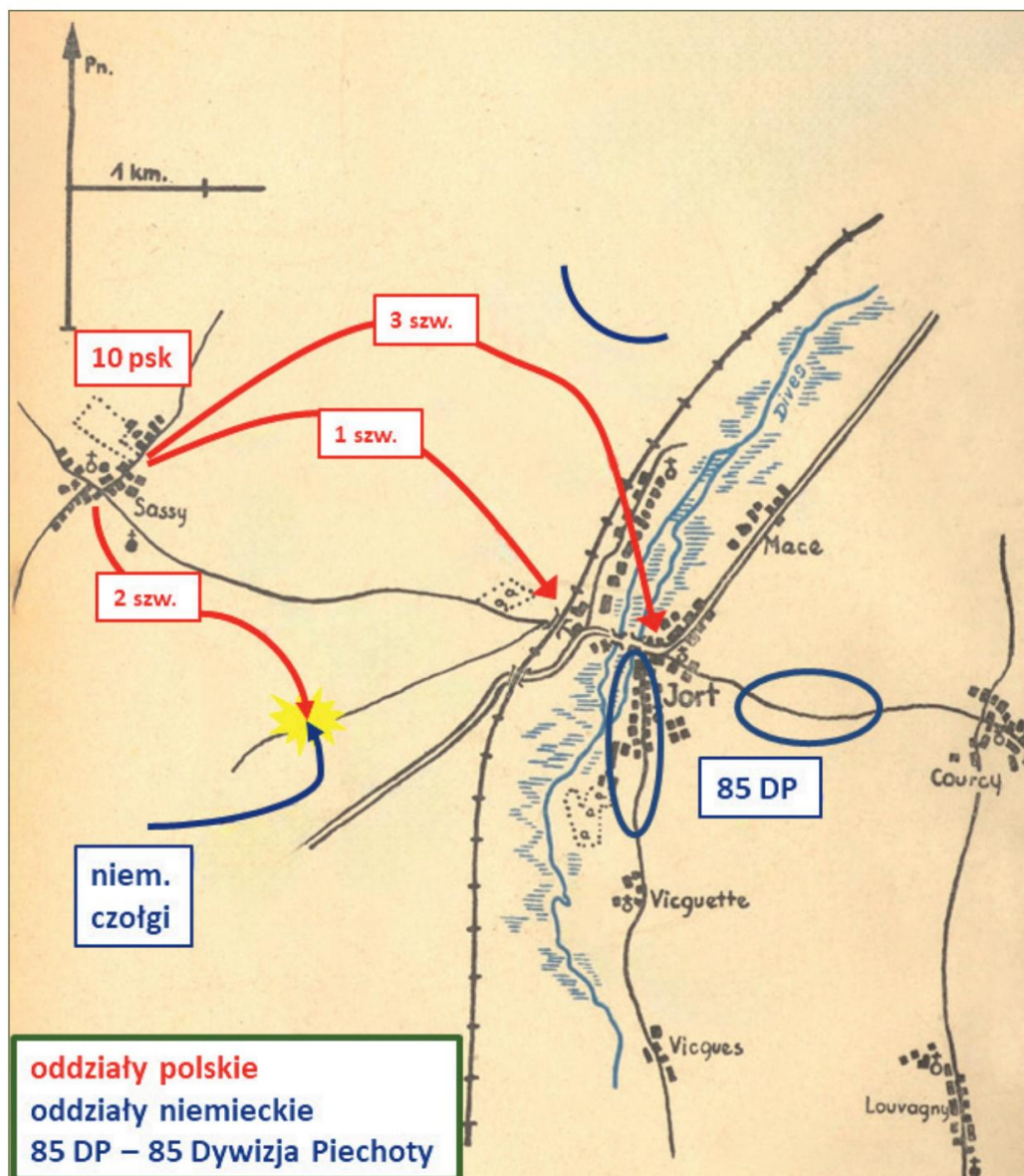
Een Cromwell IV-tank met 10 PSK in de "romp naar beneden"-positie, gedeeltelijk verborgen achter een heg, tijdens de gevechten in Normandië. Imperial War Museum, IWM HU 99807

29 A. Pojõjõyski, S. Krasicki, op. cit., blz. 63.

Succes. De divisie-ingenieurs bouwden grensovergangen bij Jort, waardoor de troepenstroom verbeterde. Het was een prachtig geschenk op Soldatendag, nu bekend als de Dag van het Poolse Leger. De betekenis van de slag werd bondig samengevat door generaal Maczek toen hij het regiment de volgende dag bezocht:

Toen de divisiecommandant, generaal Maczek, het regiment de volgende dag bezocht, gaf hij commentaar op de slag die we bij Jort hadden uitgevochten met de volgende woorden: "Je realiseert je niet eens dat

De verovering van de oversteekplaatsen bij Jort op 15 augustus 1944. Eigen werk gebaseerd op een schets uit het werk Podhale Rifle Battalion 1944–1945, p. 24. Nationale Bibliotheek / Polona

Wat een geweldige strijd hebben jullie geleverd.' Inderdaad, destijds beseften we de betekenis van deze overwinning nog niet ten volle. Vandaag is het ons duidelijk. Na het oversteken van de spoorlijn, de inname van Vendeuvre en Jort, en het oversteken van de rivier de Dives, opende het regiment de deur voor de divisie voor een nieuwe flankerende operatie.³⁰

Verdere opmars naar Trun en de geleidelijke sluiting van de Duitse omsingeling in Normandië waren gepland voor 16 augustus. Twee gevechtsgroepen, elk bestaande uit een pantserregiment, een dragondersregiment of infanteriebataljon, een antitankdivisie en een medische eenheid, zouden aanvallen. De 1e Pantserdivisie presteerde aanzienlijk beter tijdens Operatie Tractable. De plannen werden aangepast aan de situatie en de staf van de 10e Pantsercavaleriebrigade leidde het front vakkundig en flexibel. De samenwerking tussen de eenheden verbeterde en de operatie van regimentsgevechtsgroepen werd het operationele principe van de hele divisie. Ook bevoorradingseenheden gingen de uitdaging aan en vulden voortdurend munitie, brandstof en voedselvoorraden aan. De ervaring die in eerdere gevechten was opgedaan, wierp zijn vruchten af.

Al op 12 augustus werd duidelijk dat het mogelijk was de Duitse troepen te omsingelen. Amerikaanse divisies rukten op naar Argentan en Écouché. Vervolgens begonnen ze hun opmars naar de Seine via Dreux, Mantes en Lassicourt. De schaarbeweging rond de Duitse eenheden zou zich bij Trun en Chambois sluiten. De Poolse 1e Pantserdivisie zou de Amerikaanse troepen treffen. Op 17 augustus bereikte de voorste 10e Pantserdivisie Heuvel 259 bij Les Moutiers-en-Auge. Op 18 augustus zetten de gevechtsgroepen van luitenant-kolonel Stanisław Koszutki en majoor Władysław Zgorzelski hun opmars voort.

Vroeg die avond arriveerde de commandant van het II Corps, generaal Simonds, op het divisiehoofdkwartier en gaf nieuwe orders: de 1e Pantserdivisie moest oprukken naar Chambois en Trun koste wat kost en zo snel mogelijk bereiken (omzeilen). De taak moest die nacht worden volbracht. De Canadese 4e Pantserdivisie moest Trun bezetten. Generaal Maczek merkte op dat het sleutelpunt een heuvelgroep was op 262 meter boven zeeniveau nabij Mont-Ormel. Vanwege de contouren werd het massief "Maczuga" genoemd. Het tweede, even belangrijke punt dat veroverd moest worden, was het kruispunt in Chambois. Door deze gebieden te behouden, was het mogelijk de ontsnappingsroute vanuit de pocket naar het oosten effectief te blokkeren. De taak om Chambois te veroveren werd toevertrouwd aan de groep van luitenant-kolonel Koszutki. De resterende troepen moesten

³⁰ Ibidem, blz. 69.

De sluitende ketel van de omsingeling³¹

om naar "Maczuga" te gaan. Helaas raakten ze tijdens de nachtelijke tocht door het moeilijke, golvende en overwoekerde terrein de weg kwijt. In het donker en met de verborgen doorgang was dat niet makkelijk:

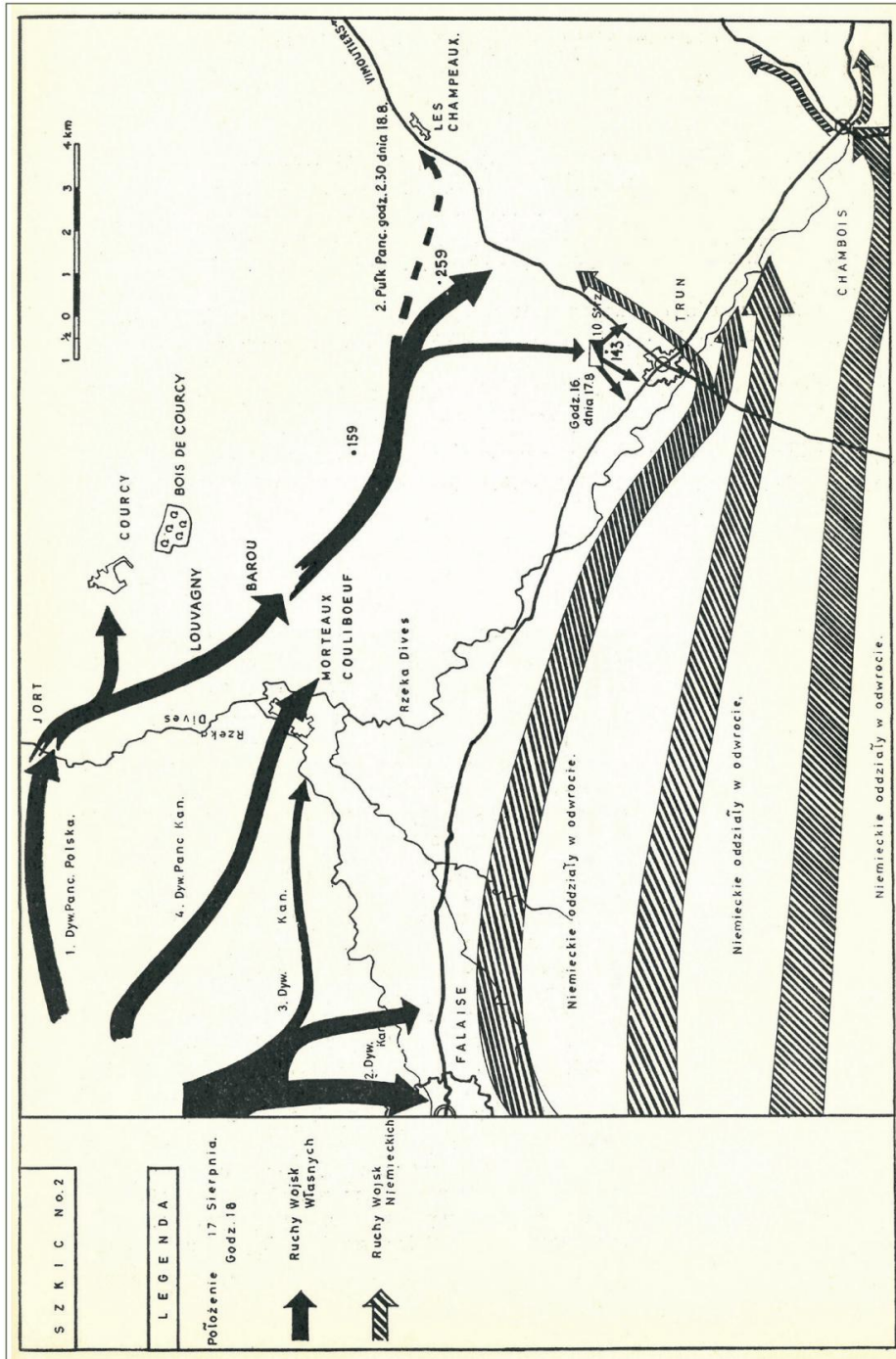
We zoeken een gids, maar er is geen levend wezen te bekennen. De nacht is donker. De regimentscommandant Ku bestudeert de kaart opnieuw, en het is duidelijk dat deze niet overeenkomt met het terrein³².

In plaats van Chambois belandde de groep in Les Champeaux. Onderweg vochten ze verschillende gevechten uit, waaronder het dwingen van het hoofdkwartier van de 2e SS-Panzerdivisie "Das Reich" tot vluchten. De schutters herinneren zich de acties van die nacht als volgt:

³¹ EyeSerene CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons.

³² S. Koszutski, op. cit., blz. 249.

Schets nr. 2. Locatie 17 augustus. 18.00 uur. 15.30 uur.

³³ S. Maczek, Van kar tot tank. Oorlogsherinneringen 1918-1945, Tomar Publishers – Edinburgh, Edinburgh 1961, p. 160.

Ik zal die nacht nooit vergeten. Tanks rolden over landweggetjes en infanterie doorzocht het terrein aan de zijkanten. Een paar kanonschoten en de karrenwagons stonden langs de weg, auto's, motoren en paardenkarren, allemaal veranderd in een puinhoop. De jachtinstincten van de infanteristen werden gewekt. Keer op keer trokken we Duitsers uit de duisternis, verbijsterd door onze aanblik. In een huis langs de weg vonden we een tafel met flessen Bourgogne, waarschijnlijk wachtend op Duitse stafofficieren. Onze jongens dronk ze snel leeg, wat hun vechtlust alleen maar aanwakkerde. Een paar slaperige soldaten kwamen uit een schuur tevoorschijn en toen ze beseften dat ze met Polen te maken hadden, smeekten ze om hun leven.

De Polen raakten echter in grote problemen:

We hebben eindelijk een gids. Het stadje dat we innamen heet Cham-peaux, 10 kilometer ten noordoosten van Chambois, onze bestemming.

We bevinden ons diep in de Duitse achterhoede. Een vluchtige blik op het terrein en het steeds heviger wordende vuurgevecht van alle kanten geven aan dat de situatie er bepaald niet rooskleurig uitziet.

De belangrijkste taak was niet voltooid. Deze werd overgedragen aan het 10e Infanterieregiment, dat er echter slechts in slaagde op te rukken tot op bijna 2 km van Chambois zelf. In een kritieke situatie werd de taak om Chambois te veroveren en te behouden toevertrouwd aan een gevechtsgroep onder bevel van majoor Zgorzelski, commandant van het 10e Infanterieregiment. De groep, bestaande uit het 10e Infanterieregiment en het 24e Infanterieregiment, viel aan via Louvières-en-Auge en Le Ménil-Girard. Het naburige 1e Antitankregiment viel "Maczuga" aan. Op 19 augustus, rond het middaguur, veroverde het 1e Antitankregiment het noordelijke deel van Heuvel 262. Vroeg diezelfde avond veroverde het 10e Infanterieregiment Chambois en sloot zich aan bij de Amerikaanse 90e Infanteriedivisie. Jan Karcz, destijds tweede luitenant van het 10e Infanterieregiment, herinnerde zich de confrontatie jaren later:

Ik zette mijn helm op mijn geweer en rende met kloppend hart de weg op, het signaal omhoog houdend. Ik hoorde een vreugdegeroep van de "vijand". Ze sprongen op en renden naar ons toe. Een zeer lange kapitein rende vooruit en ik bereidde een elegante groet voor, maar hij greep me in zijn armen en draaide me rond als een kind, terwijl hij riep: "Fijn je te zien, maat!" 36

De ketel was gesloten.

³⁴ J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 82.

³⁵ S. Koszutski, op. cit., blz. 252.

³⁶ JW Karcz, op. cit., p. 65.

Tweede luitenant Władysław Kłapacz, officier van het 2e Zweedse Infanterieregiment, 10e Infanterieregiment, in gesprek met de Amerikaanse majoor Leonard C. Dull, commandant van een bataljon van het 359e Infanterieregiment, 90e Infanteriedivisie, Chambois, 19 augustus 1944.37

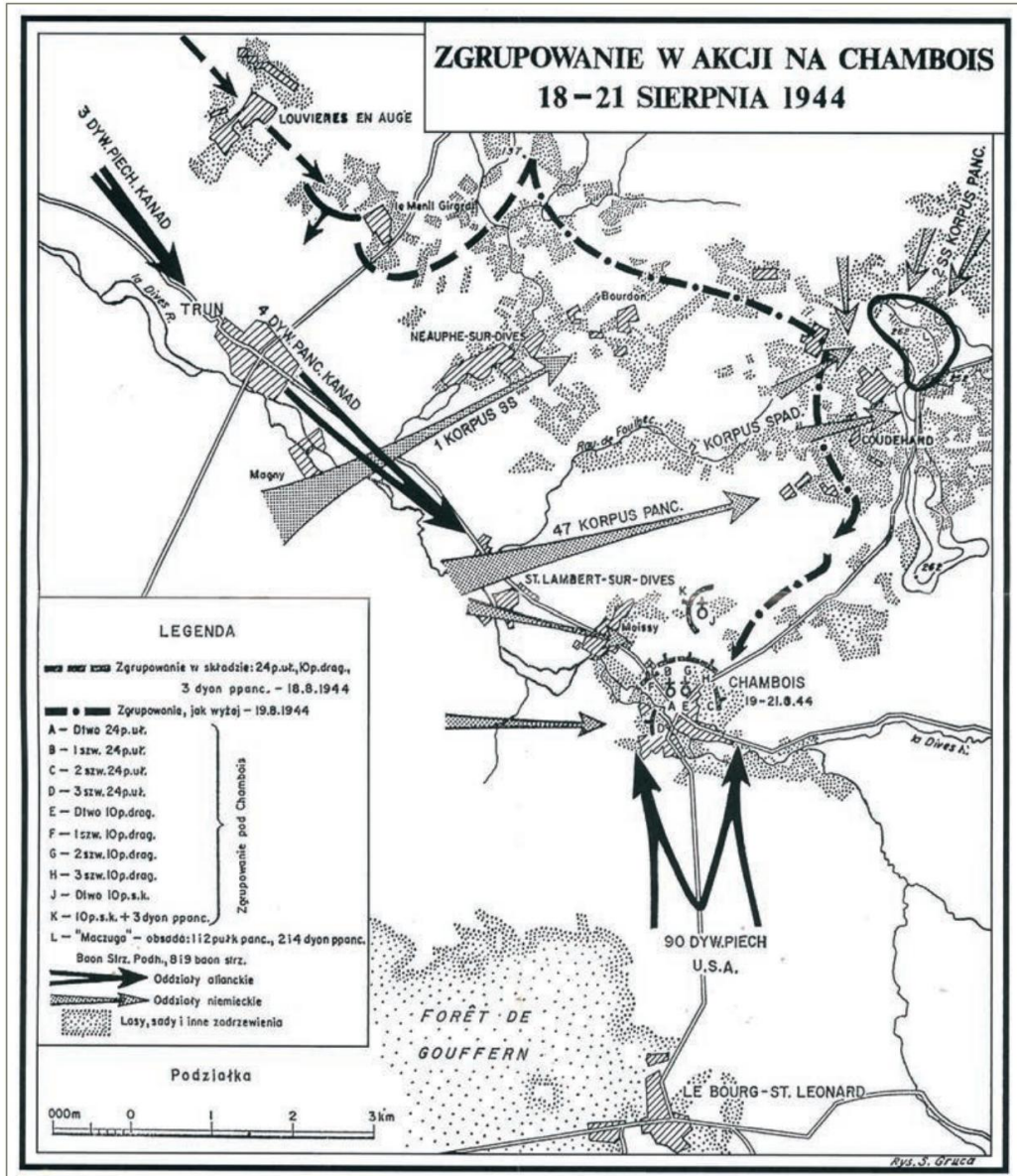
Moelijke tijden waren aangebroken voor de Poolse eenheden. Hun taak was het blokkeren van de belangrijkste ontsnappingsroute tegen de omsingeling door Duitse troepen, die wanhopig probeerden uit de zak te breken. Bovendien vielen andere Duitse eenheden vanuit het oosten aan, in een poging hun eigen troepen terug te trekken. De troepenmacht van één pantserdivisie was veel te klein om de uitgang volledig te blokkeren, en de eenheden die de Polen moesten ondersteunen, liepen nog steeds achter. De divisie ging in de verdediging, omsingeld door vluchtende Duitse troepen. Het leveren van voorraden of het evacueren van gewonden was daardoor vrijwel onmogelijk.

Drie lange, helse dagen en drie nachten bleven we geïsoleerd op Maczuga, verstoken van alle voorraden en constant in de aanval. We aten snel en zonder toestemming onze noodrantsoenen op, die onze honger voor één dag stillen, maar de volgende twee dagen moesten we een afslankprogramma volgen. Ik haalde water uit een stinkende vijver vol kikkers. We wisten dat niemand onze munitie zou aanvullen als we te snel zouden schieten.

³⁷ Wikimedia Commons, publiek domein.

³⁸ J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 85.

De groep in actie bij Chambois, 18-21 augustus 1944.39

Directe gevechten, waaronder man-tegen-mangevechten, waren niet ongebruikelijk. Vijandelijke eenheden die er niet in slaagden door te breken, gaven zich over. In de omsingelde situatie was het echter vaak onmogelijk om ze goed te bewaken. De Polen, die profiteerden van de hoge positie aan de "Maczuga", brachten de vijand enorme verliezen toe aan manschappen en materieel. Een ernstig probleem vormden de gewonden, die niet meer te redden waren.

39 S. Komornicki, 24e Uhlan Regiment – een overzicht van de geschiedenis 1920–1947, op. cit., p. 303.

evacuëren. Ze werden verzorgd door Duitse medici, die net gevangen waren genomen. Ook de Polen leden zware verliezen. Op 20 augustus sneuvelde de commandant van het 10e Infanterieregiment, majoor Jan Maciejowski, wiens regiment kort daarvoor het hoofdkwartier van het Duitse korps had veroverd:

Dit gevecht bracht het regiment een vreselijk ongeluk. Een Duitse geweerkogel trof de regimentscommandant, die naast de tank stond. De wond werd fataal, want de kogel doorboorde zijn nek.

Het gebied rond de Poolse stellingen lag bezaaid met vernietigd materieel en de lijken van vijandelijke soldaten. Dragonders en ulanen werkten samen met het Amerikaanse 359e Infanterieregiment van de 90e Infanteriedivisie bij de verdediging van Chambois. Munitie en brandstof werden op verschillende manieren bevoorrad. Brandstof werd afgetapt van "minder noodzakelijke" voertuigen. Een deel werd verkregen van de Amerikanen. Helaas was de meeste Amerikaanse munitie niet compatibel met de wapens die de Polen gebruikten. Op "Maczuga" vochten Poolse tanks van dichtbij tegen vijandelijke voertuigen:

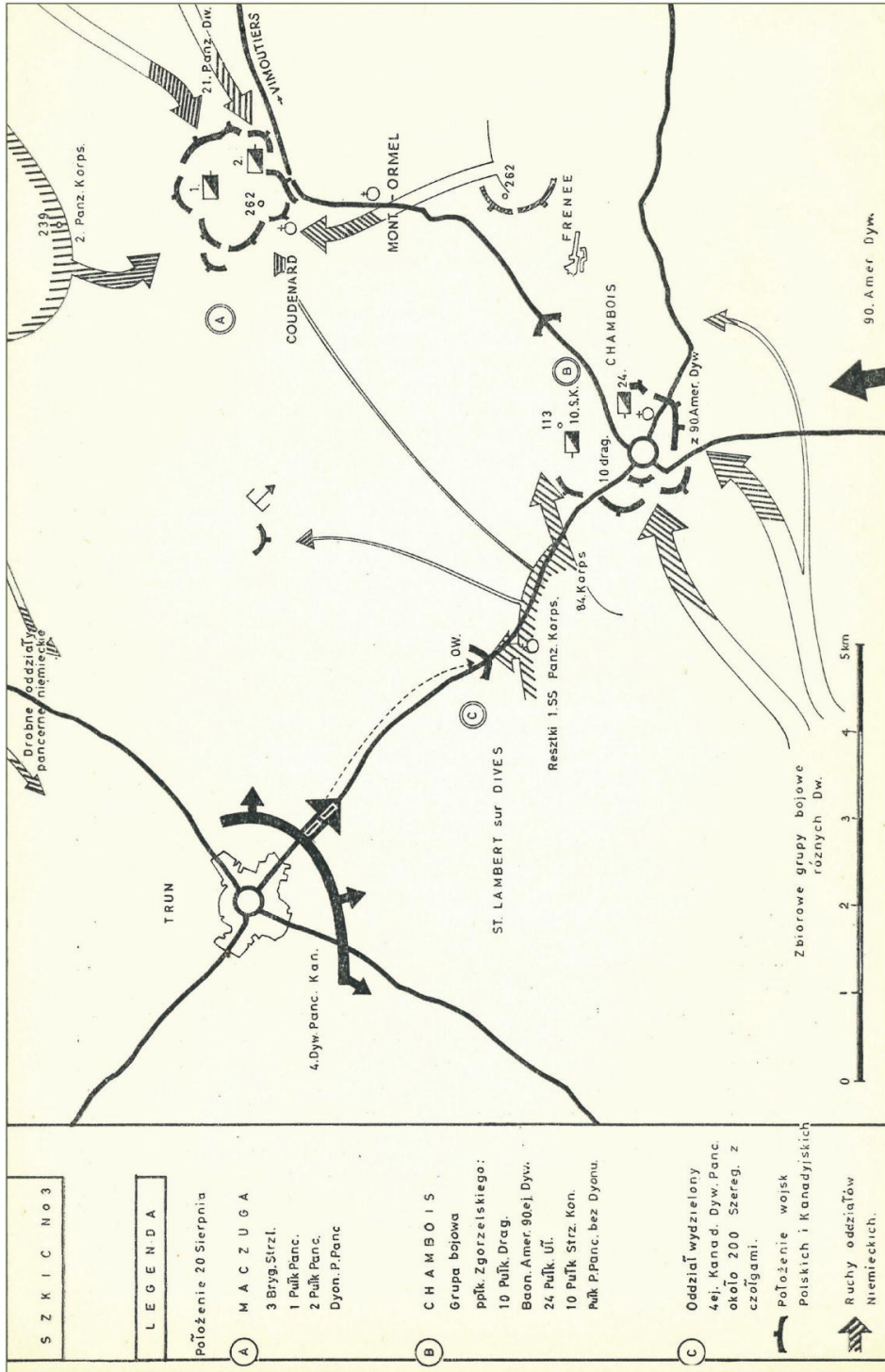

Sherman en Panther na elkaar te hebben uitgeschakeld⁴¹

40 A. Pojomyński, S. Krasicki, op. cit., blz. 99.

⁴¹ 2e Pantserregiment in gevecht, Uitgeverij van de Poolse Unie voor Gedwongen Emigratie in Hannover, Hannover 1946, p. 29.

Schets nr. 3. Locatie 20 augustus 42

⁴² S. Maczek, op. cit., p. 172.

Een van de wegen bij "Maczuga" ligt bezaaid met vernietigd vijandelijk materieel en de lichamen van gesneuvelde Duitse soldaten. Imperial War Museum, IWM MH 1426

Generaal Stanisław Maczek ontving na afloop van de gevechten champagne in Chambois, geserveerd door de commandant van het 10e Infanterieregiment, majoor Władysław Zgorzelski. 22 augustus 1944.

43Dragons Forward, op. cit., p. 31.

Het operatiegebied van de 1e Pantserdivisie van 7 tot 22 augustus 1944.44

Onze Sherman kwam oog in oog te staan met een Panther, beide tanks schoten op elkaar en beide brandden. Als uit het niets dook er een Mark 45-tank voor me op, die mijn...

44 Cherbourg & Caen, Blad 3a & 7, GSGS 2738 Frankrijk 1:250 000, Geografische sectie, General Sta Great Britain 1944.

⁴⁵ De Britten gebruikten deze methode om de Duitse afkorting voor PzKpfw-tanks te vervangen (Duits: De PzKpfw IV, destijds populair bij pantsereenheden, heeft hier waarschijnlijk gevochten.

positie en, met machinegeweersalvo's, renden ze richting de positie van de bataljonscommandant. Ik zag Jacek Herman naar zijn PIAT46 reiken, richten en vanaf een afstand van ongeveer twaalf meter een granaat afschieten. De bemanning sprong uit de brandende tank en had geen tijd om zich over te geven.

Vooraf de Wa en SS en de parachutisten onderscheidde zich door hun fanatieke vasthoudendheid en probeerden koste wat kost de vluchtroute te ontsluiten. De Duitse beschietingen veroorzaakten ook zware verliezen onder de Duitse krijgsgevangenen, die de Polen gevangen namen. Poolse artilleristen leverden waardevolle ondersteuning. De Canadese eenheden die de Polen te hulp kwamen, liepen echter vertraging op, waardoor meer groepen Duitse soldaten wegglipten. Op de ochtend van 21 augustus voerden geallieerde vliegtuigen een bevoorradingsdropping uit in Chambois, dat gedeeltelijk door de verdedigers werd ingenomen. Die dag bereikten Canadese troepen de Poolse eenheid. De strijd was gewonnen.

Het succes van de Polen was enorm. Ongeveer 5500 mensen werden gevangengenomen. Minstens 52 tanks, 14 pantserwagens, 2 gemotoriseerde kanonnen, 38 manschappenvoertuigen, 79 kanonnen, 207 andere voertuigen en 152 paardenwagens werden vernietigd. 48 Generaal Dwight Eisenhower beschreef zijn bezoek aan het slagveld twee dagen later als volgt:

Achtenveertig uur nadat de zak was gesloten, liep ik erdoorheen en zag taferelen die Dante's pen waardig waren. Je kon er honderden meters lopen, letterlijk op stapels lijken en ontbindende lichamen stappend.

De prijs voor deze triomf was 446 doden, 1.501 gewonden en 150 vermisten.

De deelname van de Poolse 1e Pantserdivisie werd goed samengevat door de Britse maarschalk Bernard L. Montgomery:

De Duitsers zaten als in een fles, en de Poolse divisie was de kurk waarmee we ze opsloeten.

⁴⁶ PIAT – Projector Infantry Anti Tank, een Britse 86 mm antitankgranaatwerper, effectief tegen pantservoertuigen op korte afstand.

⁴⁷ J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 86.

⁴⁸ J. Kutzner, JS Tym, op. cit., blz. 561.

⁴⁹ DD Eisenhower, Crusade in Europe, Bellona Publishing House, Warschau 1998, p. 264.

⁵⁰ J. Kutzner, JS Tym, op. cit., blz. 559.

⁵¹ S. Maczek, op. cit., p. 181.

BEVRIJDING VAN BREDA EN DE VEROVERING VAN MOERDIJK

Na de overwinning in Normandië en een korte rustpauze zette de 1e Pantserdivisie de achtervolging van de vluchtende vijand in. In een duizelingwekkend tempo legden ze in negen dagen meer dan 400 km af. Geleidelijk aan, na de inval in België, nam de vijandelijke weerstand echter toe. Poolse eenheden raakten steeds meer uitgeput en de verliezen die ze tijdens snelle operaties leden, eisten hun tol. De Polen bevonden zich ook in gebieden die perfect geschikt waren voor verdediging. De vlakke, moerassige grond, doorsneden door kanalen, dijken en uiterwaarden, maakte verdediging met kleine troepen mogelijk. De Duitsers maakten meesterlijk gebruik van deze mogelijkheid, wat problemen opleverde voor Poolse eenheden. De operaties moesten worden aangepast aan het terrein. De soldaten zelf begrepen dit perfect:

België, met zijn zeer zachte, vaak moerassige terrein, met talloze sloten en afwateringskanalen, is geen ideaal land voor tanks. Dit is niet langer Frankrijk, waar je over de velden kon zwerven zonder bang te zijn vast te lopen. Hier moest je, wanneer je van de weg af ging, goed opletten en constant om je heen kijken, om te voorkomen dat je tank op het meest ongelegen moment op zijn buik belandde. Bovendien was België een plek van ongemak, zo dichtbebouwd met huizen, cottages en boerderijen. Het was ook vol boomgaarden en tuinen, die ons zicht belemmerden en tegelijkertijd een ideale dekking boden voor Duitse antitankkanonnen. Dus terwijl je in Frankrijk met windhondachtige sprongen van horizon tot horizon kon oprukken, had de aanvalstechniek hier aanzienlijke aanpassingen ondergaan.⁵²

Generaal Stanisław Maczek besloot dat artillerievuur zoveel mogelijk moest worden vermeden bij de gevechten om de steden. Het doel was om ervoor te zorgen dat het bevrijde gebied

⁵² A. Pojoryński, S. Krasicki, op. cit., blz. 157.

Vernietig zo weinig mogelijk en herstel de gezondheid van de bevolking. Dit maakte het verslaan van de vijand moeilijker, maar aan de andere kant bouwde het uitstekende relaties op met de bevrijde gemeenschappen, die de Poolse soldaten later op prachtige wijze terugbetaalden.

Het enthousiasme van de lokale bevolking was moeilijk te beschrijven:

Enthousiast begroet in Gent, stroomden de pantsereenheden de Belgische bloemenvelden in, tussen Gent, Sint-Niklaas en Antwerpen, helemaal tot aan de Schelde. We raakten in vervoering door onze eigen successen – en de wijn – en de kussen van vrouwen, de wilde vreugde van de bevrijde Belgen, het applaus van de menigte. Witte gezangen wapperden van de kerktorens. -rode banieren en in de gouden boeken van de steden stonden de namen van onze regimenten. Het geweervuur aan de rand van de veroverde steden ging onverminderd door, terwijl orkesten speelden op het marktplein en mensen dansten in de cafés. Er werden bals gehouden en de graven van de gevallen werden bezaaid met bloemen. In kerken werd spontaan en hartelijk gebeden voor ons en voor Polen. We waren trots op onszelf en de Belgische geest.⁵³

De divisie werd in hevige gevechten bij Aalter aan het Kanaal Gent-Oostende tot stilstand gebracht. Na een pauze van enkele dagen vocht ze in de omgeving van Gent en bij de monding van de Schelde. De Schelde is een vitale waterweg, een uitgang van de enorme haven van Antwerpen, waarvan het ontstoppen en exploiteren van strategisch belang waren voor de geallieerden. Ook hier leden de Polen zware verliezen, en de vijand vocht vastberaden en volhardend. Een pauze was nodig om de verliezen aan manschappen en materieel te compenseren en te herstellen. De rustperiode duurde van 21 tot 25 september. Gedurende deze tijd bleef de divisie bij de monding van de Schelde, waarbij ze het gebied van de vijand zuiverde en tegelijkertijd haar gevechtspotentieel herstelde.

Op 25 september verplaatste de divisie zich naar het gebied ten oosten van Antwerpen. Ze droeg tevens het commando over van het Canadese I Corps naar het Britse I Corps, onder bevel van generaal John Crocker. De toekomstige operatierichting werd bepaald als de kanaalbruggen bij Tilburg en het spoorwegknooppunt in die stad.

De aanval begon op 29 september. Tijdens hevige gevechten werd de vijandelijke verdediging ten zuiden van Merxplas gebroken. De aanval in dichtbebouwd en overwoekerd terrein was niet eenvoudig:

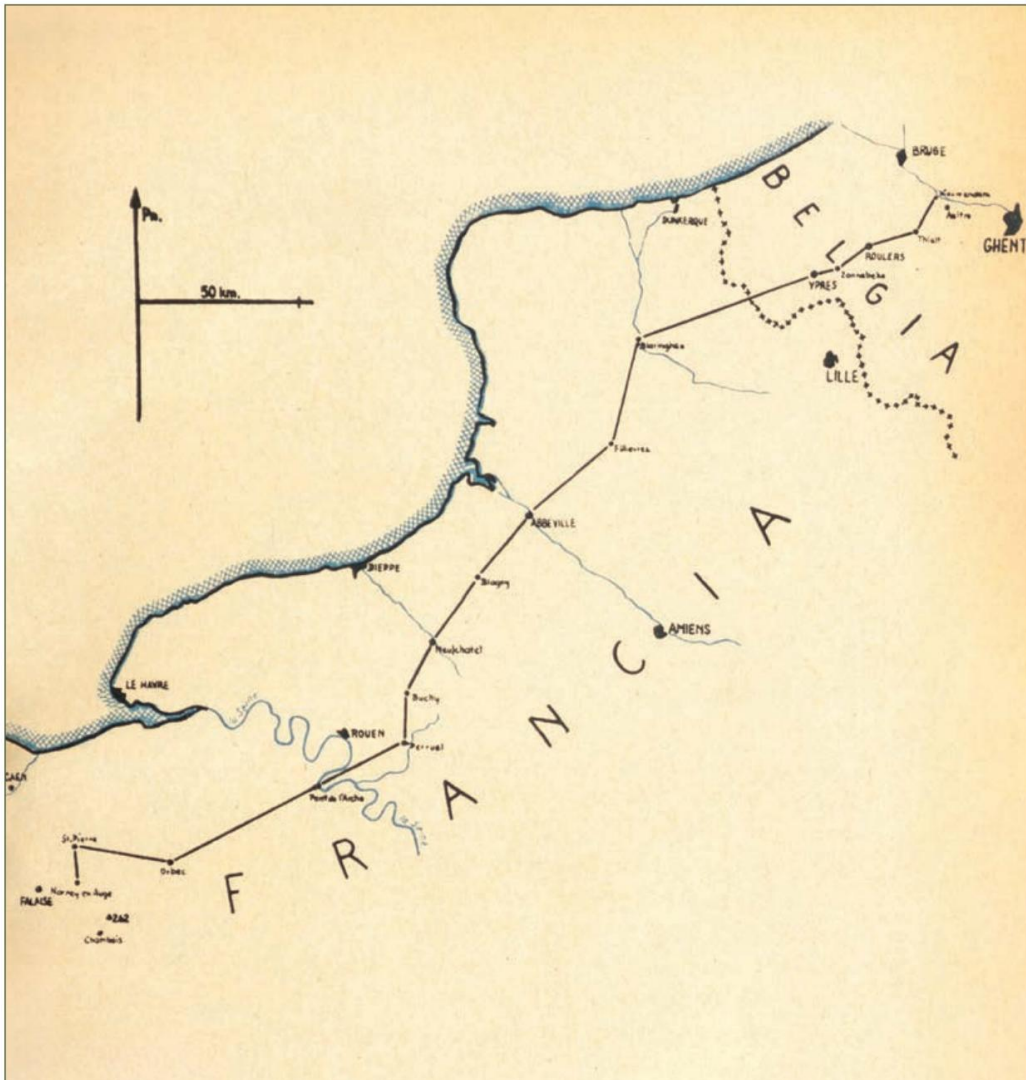
De belangrijkste vijand voor de infanterie was het mortiervuur en de goed gecamoufleerde machinegeweerstellingen van de NPL.⁵⁴ De sluipschutters, die tot het einde in het veld bleven, waren een echte plaag. De tanks daarentegen werden ernstig bedreigd door Panzerfausten.

⁵³ S. Koszutski, op. cit., blz. 275–276.

⁵⁴ Het is een veelgebruikte militaire afkorting voor het woord 'vijand', zowel in het verleden als in het heden.

Tanks van dichtbij lokken. Na zeven weken gevechtservaring wisten de pelotonscommandanten hoe ze dit soort vijandelijke tactieken moesten bestrijden. Ze gebruikten vuurterreur, waarbij ze alle terreindekking met granaatvuur vernietigden. De aanval verliep langzaam maar gestaag, met zware verliezen onder onze infanterie en verschillende gewonde tankbemanningen.

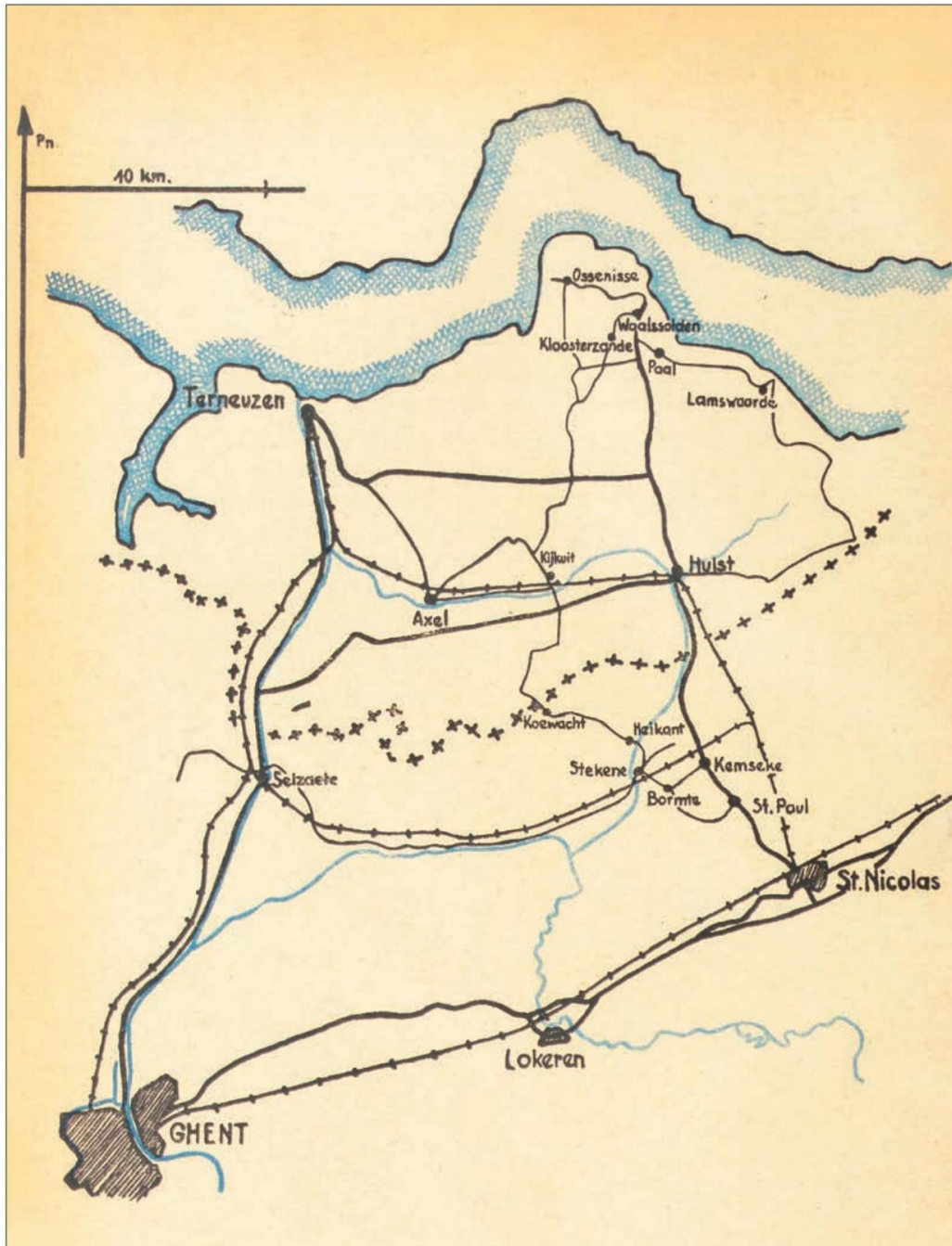

Achtvolgving van de vijand 1e Pantserdivisie⁵⁶

⁵⁵ S. Komornicki, op. cit., blz. 339–340.

⁵⁶e Podhale Geweerbataljon 1944-1945, op. cit., blz. 32.

Het operatiegebied van de 1e Pantserdivisie tussen 12 en 25 september 1944.57

57 Ibidem, blz. 42.

M5 Stuart-tank van het 24ste Regiment tijdens gevechten in de straten van Tiel.

Op de achtergrond de toren van de voormalige markthal⁵⁸

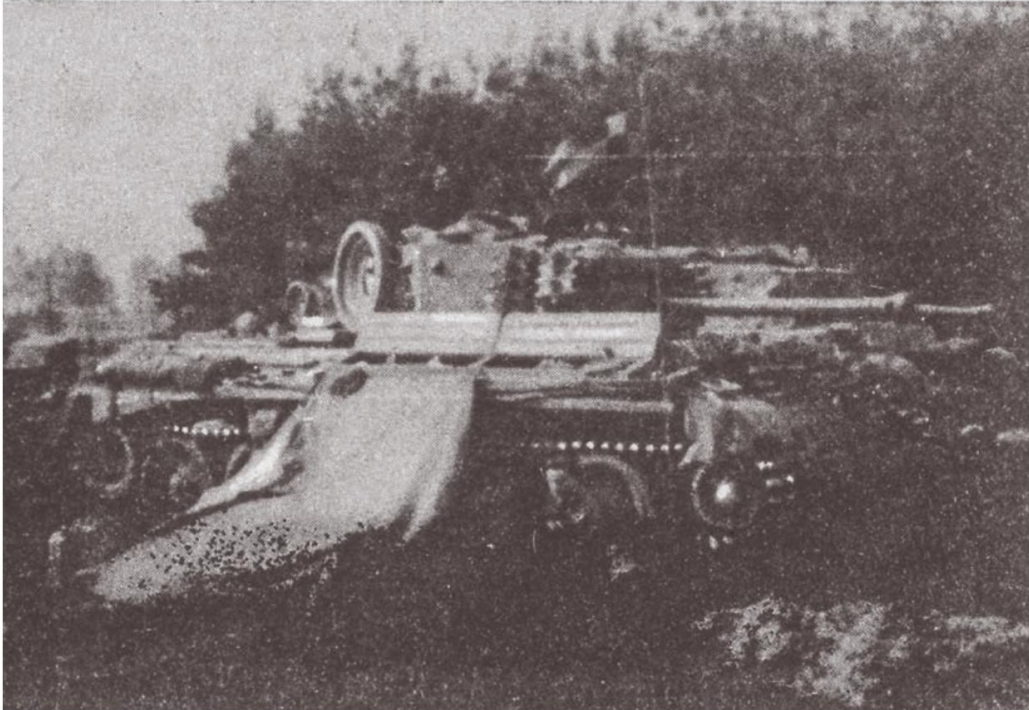
De stad werd op 30 september tegen de middag bevrijd. Belangrijker nog, de 10e Pantserdivisie veroverde de kanaalbruggen, waardoor verdere opmars richting Zondereigen en Baarle-Nassau mogelijk werd. Op 1 oktober raakten de Polen verwickeld in hevige gevechten bij Zondereigen. Ondanks verdedigingspogingen mislukte een doorbraak. Het terrein, doorsneden door kanalen, maakte de operaties zeer moeilijk. Pas de volgende dag werd de vijand gemanoevreerd. Op 3 oktober werd Baarle-Nassau, na een moeizaam gevecht, bevrijd en de opruiming duurde de hele nacht. De volgende dag voerde de vijand een tegenaanval uit, maar werd afgeslagen. Op 5 oktober viel een groep van de 10e Pantserbrigade en de 9e Luchtlandingsdivisie Alphen aan en bevrijdde de stad tegen het einde van de dag. Directe steun van Typhoon-jachtbommenwerpers speelde een belangrijke rol. De uitputting van de soldaten na de gevechten was zo ernstig dat er vaak zeer gevaarlijke incidenten plaats

Ik sliep met mijn groep in een groot huisje. Vroeg in de ochtend kwamen twaalf Duitsers met hun officieren van zolder, net toen ik me aan het scheren was. Omdat ze hun wapens boven hadden laten liggen, nam ik ze gevangen, hun gezichten wit van het scheerschuim.

⁵⁸ Wikimedia Commons, publiek domein.

⁵⁹ JW Karcz, op. cit., p. 136.

Tanks 10 PSK bij Merxplas60

De 1e Pantserdivisie had de naburige geallieerde divisies aanzienlijk ingehaald, die de hardnekkige Duitse verdediging niet konden doorbreken en zeer langzaam oprukten. De 1e Pantserdivisie kreeg het bevel zich in de verdediging te begeven en te hergroeperen. De soldaten maakten op verschillende manieren gebruik van deze lacune:

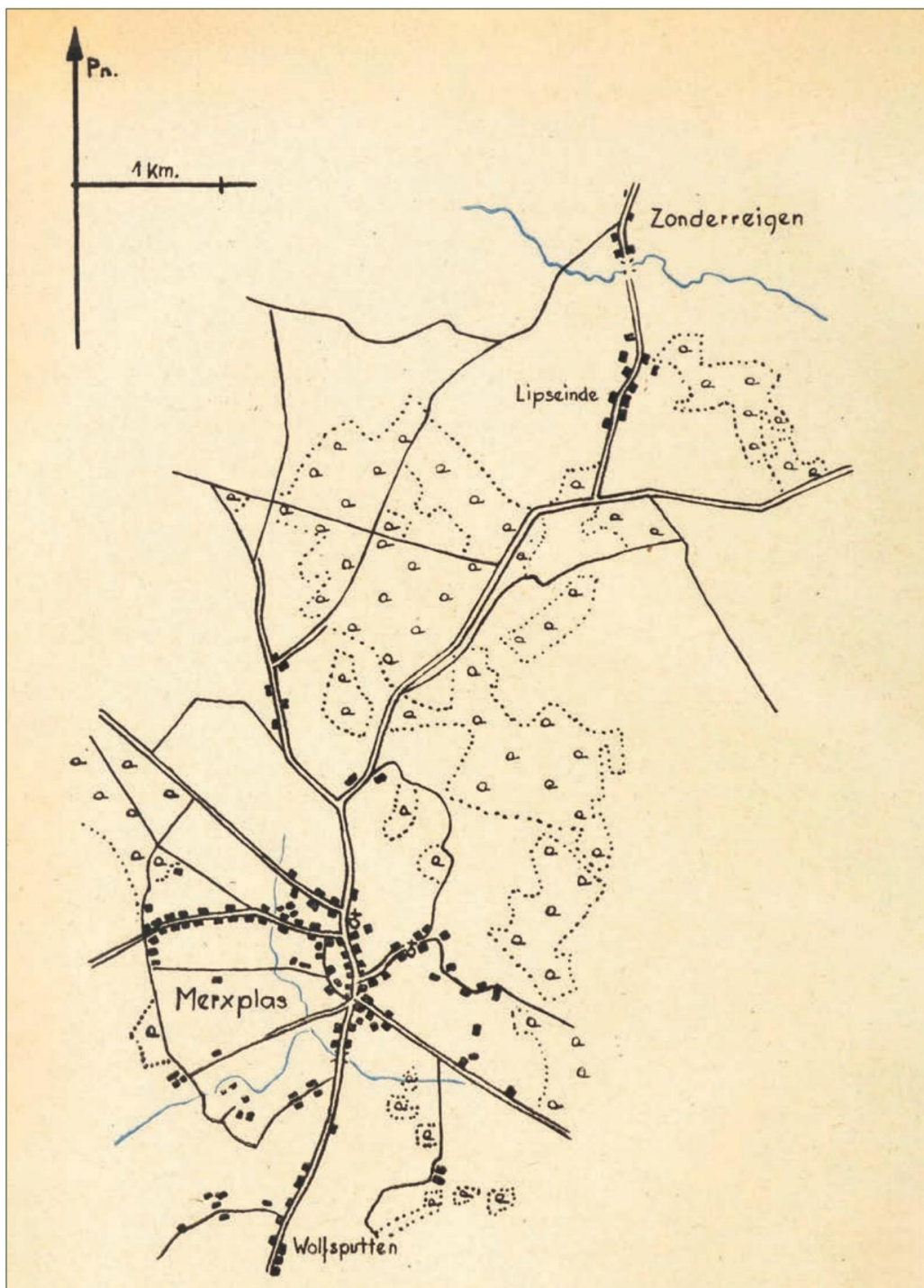
In Baarle-Nassau was het een paar dagen rustig in de gevechten. Ik groef een groot, comfortabel gat en bedekte het met planken en takken om mezelf tegen de regen te beschermen. Ik dwaalde hier en daar rond en kwam een zwaar beschadigde villa binnen en leende Anatole France's roman "De Rode Lelie" uit de bibliotheek. Ik scharrelde een kaars op en wijdde me die avond, bij het licht ervan, aan een heerlijke lectuur. Wat een contrast tussen de elegantie van Parijse salons en Florentijnse paleizen en mijn landhuis! Wat een contrast tussen de subtiële erotiek van de roman en mijn dagelijkse ploeteren! De volgende ochtend bracht ik het boek eerlijk terug naar de villa.

Het was ook een tijd om creatief gebruik te maken van de lessen die uit eerdere gevechten waren geleerd. Een van de observaties was de angstaanjagend hoge effectiviteit van de vijand.

60 Album van het 10e Bereden Schuttersregiment – Album uitgegeven door het 10e Bereden Schuttersregiment, in Duitsland, vanaf 29 april 1946, op. cit., p. 69.

⁶¹ J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 91.

Merxplas en omgeving62

62e Podhale Geweerbataljon 1944-1945, op. cit., blz. 53.

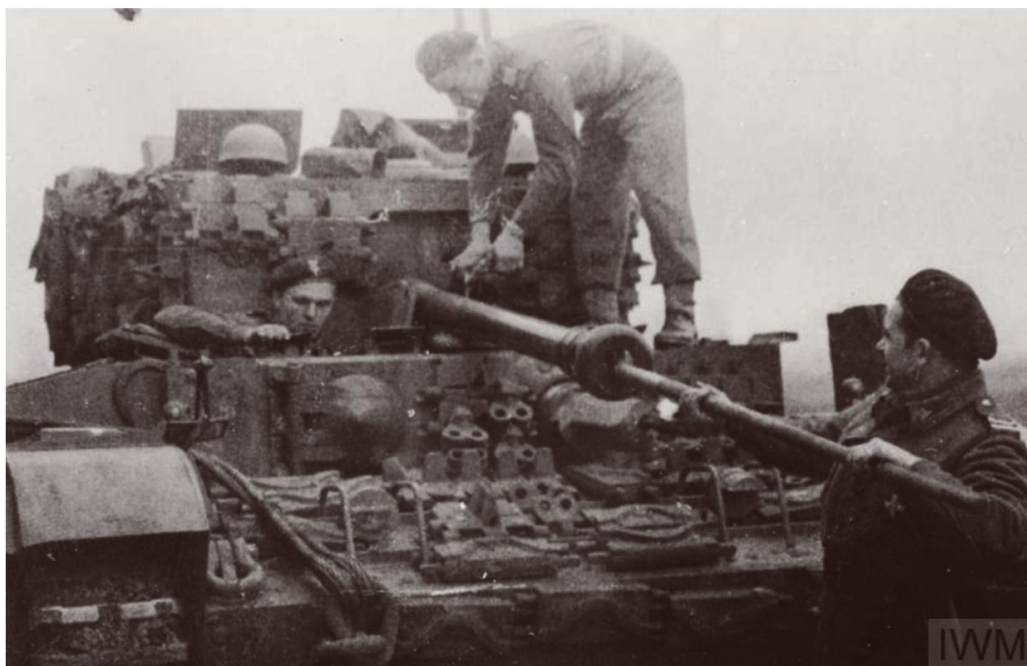
Kaart van Noord-Brabant, 1930,
Sleeswijk's Karte van Noord Brabant, JA Sleeswijk, Uitgever, Bussum 1930
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam, LA.08812gk

antitankmunitie en de veelgebruikte Panzerfaust- en Panzerschreck-antitankgranaatwerpers. Helaas boden de Cromwell- en Sherman-pantserers geen erg effectieve bescherming tegen deze dreiging. Daarom werden er aan het front pogingen gedaan om er zelfstandig mee om te gaan:

De gehele periode, van 6 tot en met 26 oktober, werd, naast het verdedigen van het terrein, besteed aan het bedekken van de tanks met rupsplaten. Dit heeft, zoals later bleek, het leven van veel soldaten van Regiment 63 gered.

Op latere foto's en video's zijn voertuigen die op deze manier zijn verbeterd duidelijk zichtbaar, soms lijkend op grote, rollende stalen forten. Dergelijke aanpassingen werden uitgevoerd in alle pantserregimenten van de divisie. Om het benodigde aantal rupsbanden te verkrijgen, werden deze geborgen uit het wrak van eerder vernietigde voertuigen.

Cromwell IV met 10 PSK-kanonnen, met extra rupsbandpantser duidelijk zichtbaar. Imperial War Museum, IWM MH 1405

De vijand maakte van de rust in de gevechten gebruik om de versterkingen uit te breiden en versterkingen in manschappen en materieel aan te voeren. Antitank- en antipersoonsmijnen vormden een zeer ernstige bedreiging. Ze waren relatief goedkoop en konden aanzienlijke schade aanrichten.

⁶³ 1e Pantserregiment in de strijd van Caen tot Wilhelmshaven – op Regimentsdag, 19 augustus 1945, e Saint Catherine Press Ltd., Brugge 1945, p. 24.

verliezen. De Polen beschikten wel over mijndetectoren, vervaardigd op basis van de uitvinding van een Poolse luitenant, Józef Kosacki, maar ze konden niet allemaal vernietigd worden. Soms werd hun detectie echter bepaald door simpelweg soldatengeluk:

Er werd gelachen om de manier waarop luitenant Wojciechowski van de tank "aan de kant" liep en, terwijl hij "nadacht", een mijn uitgroef en vervolgens "op zijn tenen" terugkeerde terwijl de geniesoldaten 150 antitankmijnen uitgroeven, waarvan er geen enkele "gewapend" was⁶⁴.

Bord met informatie over het oversteken van de Belgisch-Nederlandse grens in Baarle-Nassau⁶⁵

Deze stilstand duurde tot 26 oktober. De divisie kreeg de opdracht om Breda vanuit het noordwesten aan te vallen. Deze stad was in het verleden een machtige vesting geweest en herhaaldelijk belegerd. De Polen waren van plan Breda vanuit het oosten en noordoosten aan te vallen. De ogenschijnlijk voor de hand liggende richting was zuidwest-oost was te gevaarlijk. Er was daar een groot bosrijk gebied,

⁶⁴ T. Wielogórski, 2e squadron van het 2e pantserregiment (conclusie), [in:] "Review of Cavalry and Armoured Weapons", vol. XVII, nr. 127, Association of Cavalry Regimental Circles, Londen 1987, p. 26.

⁶⁵ 1e Pantserregiment in de jaren 1939-1946, op de Regimentsdag, 19 augustus 1946, op. cit., blz. 45.

Poolse Sherman in Alphen, oktober 1944
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 106423

waardoor de mogelijkheid ontstond om een verdediging op te zetten. De vijand verwachtte de grootste bedreiging voor de stad vanuit een andere hoek:

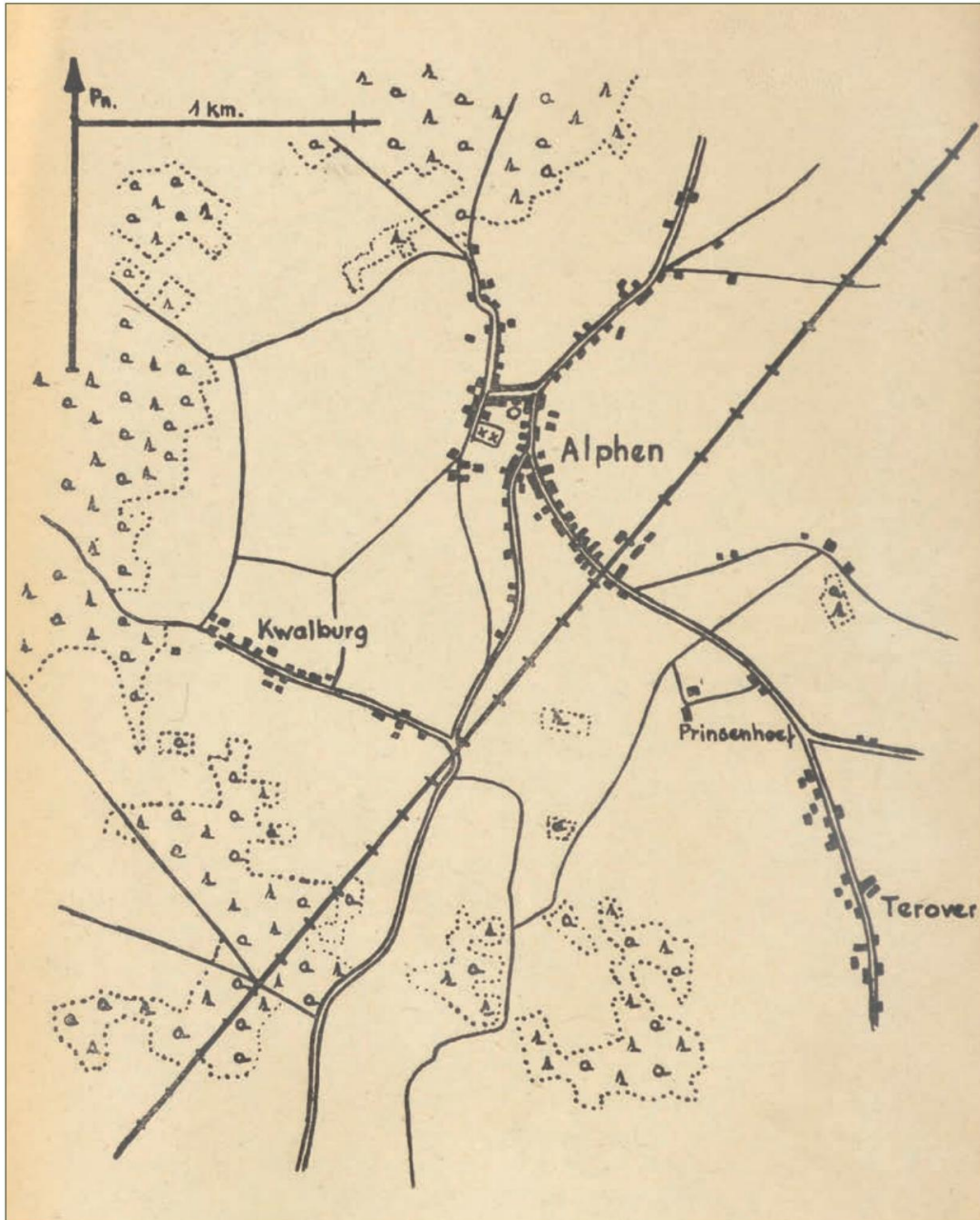
De Duitsers zijn er vooral op gericht Breda vanuit het westen en zuidwesten te bedreigen. Hun veldversterkingen, met name de enorme antitankgracht, bewapend met mijnen en goed verborgen zware wapenstellingen, blokkeren twee richtingen resoluut: vanuit Bergen – via Roosendall naar Breda, en vanuit Antwerpen – rechtstreeks naar Breda vanuit het zuiden.⁶⁶

Generaal Maczek begreep maar al te goed dat een stad die stevig was voorbereid op de verdediging tijdens de gevechten tot stof zou vergaan. De burgerbevolking van de stad zou dan zware verliezen lijden, zelfs door het vuur van haar toekomstige bevrijders. Het voorbeeld van Caen en andere steden werd goed herinnerd:

Het zou een lange, zware en hardnekkige Duitse verdediging worden, die, gezien de massa, Geallieerde luchtaanvallen en artillerie bedreigden de stad met volledige vernietiging.

⁶⁶ S. Maczek, op. cit., p. 202.
⁶⁷ Ibidem, blz. 204.

Alphen en omgeving68

Efficiënt en snel handelen kon daarom de stad en haar bevolking redden. Dit was van groot belang voor de divisiecommandant. Dit kon alleen worden bereikt door een verrassingsmanoeuvre en een aanval waar de vijand het niet verwachtte. Een handige

68e Podhale Geweerbataljon 1944-1945, op. cit., blz. 57.

De aanvalsoopening voor Breda was een strook opener terrein langs de weg Breda-Tilburg. Eerst marcheerde de divisie richting Gilze, waar ze de vijandelijke verbindingen tussen de steden afsneed en tegelijkertijd een gunstige positie innam. Bovendien moesten de Duitsers hun troepen naar een nieuwe richting verplaatsen, waardoor ze elders verzwakten, wat door naburige geallieerde eenheden kon worden uitgebuit. De divisie zou in twee groepen opereren. In het noorden zou de 10e Pantserbrigade de stad vanuit het noorden aanvallen, de vijandelijke uitgang blokkeren en elke mogelijkheid tot vijandelijke ontzetting blokkeren. De Pantserbrigades zouden ook belangrijke bruggen over het Wilhelminakanaal innemen, die noodzakelijk waren voor verdere operaties. In het zuiden kreeg de 3e Brigade een onafhankelijke taak. Zij zou via Ginneken aanvallen en de zuidelijke en centrale delen van de stad bezetten. De volgende stap was de verovering van de bruggen over het Markkanaal. Ter uitvoering van dit plan veroverde de 10e Pantserbrigade Gilze op 27 oktober. De brigade trok vervolgens verder naar het noorden en sneed de weg Tilburg-Breda af. Gilze werd zwaar verdedigd. Het omvatte het belangrijke vliegveld Luwae, dat de Duitsers niet zomaar zouden opgeven.

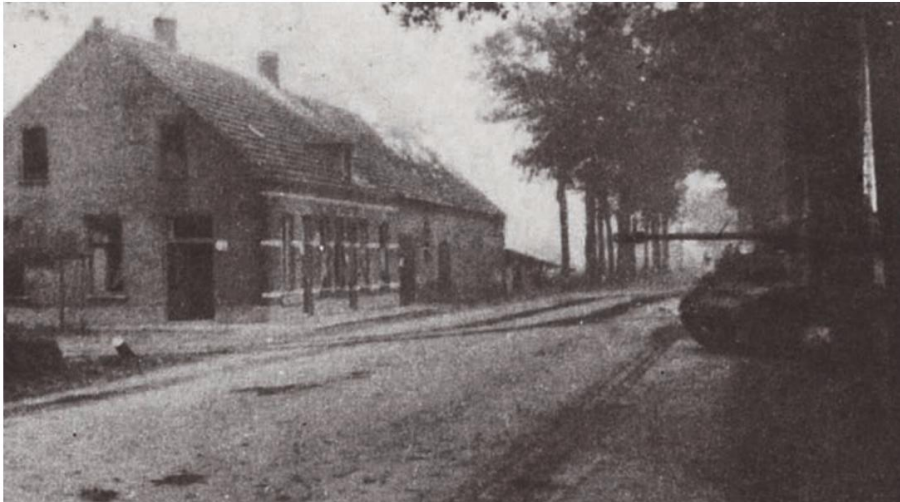

Poolse infanteristen marcheren door Gilze, oktober 1944.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 106411

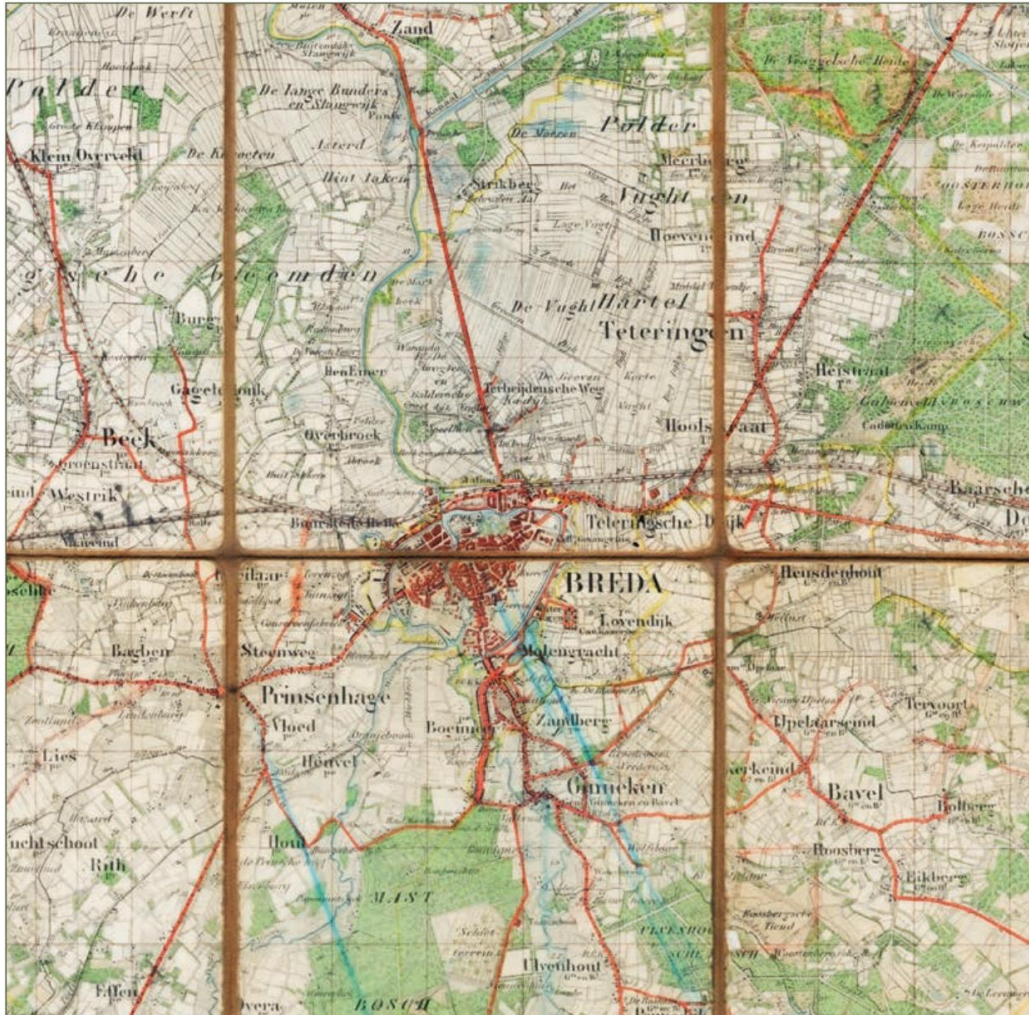
Duitse krijgsgevangenen in Gilze in gesprek met de Poolse oorlogscorrespondent Ryszard Kiersnowski. Onder de gevangenen zijn onder andere soldaten van Lu wa e te zien. Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 87308

Achilles tankjager met 1e parachute op de weg Tilburg – Breda 69

69 Album van het 10e Regiment Bereden Schutters – Album uitgegeven door het 10e Regiment Bereden Schutters in Duitsland op 29 april 1946, op. cit., p. 72.

Breda en omgeving. Fragment van de kaart Topografische kaart van Breda en omstreken / Topografische Inrichting; het meest gelijk naar de gegevens van de Militaire Verkenningen), circa 1930, **Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam, LA.08812gk**

Op 28 oktober veroverde het 10e Regiment Infanterie de stad Bavel, waardoor het 3e Regiment Infanterie in positie kwam om Breda vanuit het oosten aan te vallen. Dorst werd ingenomen door het 24e Regiment Infanterie en Ginneken door het 9e Regiment Infanterie. Het gehele gebied dat nodig was voor de geplande aanval op de stad werd door de Polen veroverd. De Duitsers probeerden een tegenaanval uit te voeren door Dorst aan te vallen. Even leek het gevaarlijk en bevonden de artilleristen zich in een unieke situatie. De vijand naderde recht onder hun stellingen en dwong hen tot vechten. De vijand werd echter gestopt. De aanval op de stad kon beginnen. Op 29 oktober begon de aanval op Breda. Het 3e Regiment Infanterie zette

Werkingsgebied van de 3e BS in Breda70

Via het Ginneken naar Princenhage, om het stadscentrum vanuit het zuiden heen. Vechten in bebouwde kommen was moeilijk. Wijken die door kanalen van elkaar gescheiden waren, zorgden voor veel bewegingsmoeilijkheden. Het veroveren van de bruggen was cruciaal. Gelukkig werd de vijand verrast en verzuimde hij zich goed voor te bereiden op de verdediging. In de middag trok de brigade op naar het stadscentrum en veroverde het. De 10e Pantserbrigade veroverde, zoals gepland, de noordoostelijke uitvalswegen van de stad en verdreef de vijand uit het gebied tussen de weg Tilburg-Breda en het Wilhelminakanaal. Dragoon Jedamski van het verkenningspeloton van het 2e Squadron van het 10e Regiment Infanterie (10e Regiment Infanterie) herinnerde zich deze operatie:

70e Podhale Geweerbataljon 1944-1945, op. cit., blz. 63.

's Ochtends arriveerden de tanks en kregen we het bevel Breda te bezetten. Mijn commandant, Bojanowski, beval me de stad in te rijden en bij de spoorlijn te stoppen om verdere orders af te wachten. Twee carriers reden mee met een tank achterin. (...) Onderweg voegden zich twee partizanen bij ons, een van hen een Pool die zogenaamd uit de Wehrmacht was ontsnapt. Ze zeiden dat ze ons zouden laten zien waar de Duitsers waren. Ik gaf ze ook geweren, omdat ik er veel van had geërfd; iemand was overleden en had ze achtergelaten. (...) Plotseling klonk er een knal vanuit de gebouwen, of liever gezegd, vanuit de tuin in de struiken links, en ik dacht gewoon: we zijn er geweest. Ze vuurden Panzerfausten af, en in plaats van op ons te schieten, schoten ze op de tank, en de granaat vloog letterlijk langs me heen. De granaat raakte de tank en begon het pantser te lassen – het smolt, maar de tank bleef doorgaan.

Op 30 oktober vochten de Polen een veldslag uit die Breda volledig van vijandelijke troepen zuiverde. Het was niet alleen nodig om de stad zelf te veroveren, maar ook om de omgeving te beveiligen. Het 9e Infanterieregiment zuiverde de noordelijke wijken. Het 8e Infanterieregiment veroverde uiteindelijk Princenhage. Het 2e Antitankregiment voltooide een cruciale missie en maakte contact met de Amerikaanse 104e Infanteriedivisie ten westen van de stad. Het 24e Infanterieregiment en het 10e Infanterieregiment verdreven de vijand volledig naar het noorden, voorbij het Wilhelminakanaal. Het 10e Infanterieregiment opereerde richting Moerdijk en bereikte een opgeblazen brug over het Markkanaal, ten noorden van Beck. Het 8e Infanterieregiment veroverde een bruggenhoofd aan de overkant van het kanaal. Op sommige plaatsen hielpen een beetje geluk en de slechte conditie van de Duitse eenheden.

Het kanaal blokkeerde onze weg naar het noorden. De Duitsers hadden de enige brug met een spoorlijn en een weg op een hoge dijk opgeblazen. Het gebied rond de stellingen was waarschijnlijk een laagte, want het was bedekt met een netwerk van dijken, en de gaten die we probeerden te graven vulden zich onmiddellijk met water. We brachten de nacht daar door onder hevige regen en onder slopend artillerievuur. 's Ochtends kreeg ik het bevel om het peloton naar de overkant te brengen. De genie-soldaten zouden ons van boten voorzien, maar ze kwamen niet op tijd. Vlakbij de oever vond ik twee kano's die groot genoeg waren voor het hele peloton. Zwijgend roeiden we over. De Duitsers kwamen onder de eerste dijk vandaan die we tegenkwamen. Verrast door onze aanblik en waarschijnlijk uitgeput, gaven ze zich onmiddellijk over. We waren er nauwelijks in geslaagd hen te ontwapenen toen we voorbij de tweede dijk... We vielen een andere groep Duitsers aan, en achter de derde nog een eenheid. Ze waren waarschijnlijk drie keer zo groot als wij, en zij, niet wij, hadden ons gevangen kunnen nemen als ze zich hadden gerealiseerd dat ze superieur waren.

⁷¹ M. Rudowicz, Dragon Alojzy Jedamski – oorlogsherinneringen van een soldaat van het verkenningspeloton van het 2e squadron van het 10e Dragoonregiment van de 1e Pantserdivisie, [in:] Pomeranian Militaria. Verzameling studies, deel 15, onder redactie van W. Bartoszek en J. Nadolski, Museum van de Landmacht in Bydgoszcz, Bydgoszcz 2021, p. 227.

⁷² J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 92-93.

In Breda ontstond echter een ware explosie van enthousiasme bevolking:

En terwijl de eenheden van de divisie zich één voor één klaarmaken voor actie tegen middernacht, beleeft Breda op onbeschrijflijke wijze de eerste momenten van vrijheid. Een waar carnaval – de straten zijn vol met juichende inwoners, bloemen en slingers, en winkelletalages zijn beplakt met borden in het Pools: "Dank u wel, Polen." Het enthousiasme bereikt een hoogtepunt wanneer ik oud-burgemeester V. Stol-be [eigenlijk: van Slobbe, noot van de auteur], die zich zo lang voor de Duitsers had schuilgehouden, het stadhuis binnenhaal.

Dankzij generaal Maczeks besluit om geen artillerie te gebruiken in de strijd om de stad en zijn snelle optreden, overleefde Breda vrijwel ongeschonden. De bevolking begreep maar al te goed aan wie ze hun eigen redding en die van de stad te danken hadden:

Vanaf de allereerste dag beseften de inwoners hoe hun stad eruit had gezien als het niet een Poolse divisie was geweest, maar de belangrijkste geallieerde aanvalslinie, met zijn immense vuurkracht, die de Slag om Breda had uitgevochten. Er lag te veel puin en as van voorheen bloeiende Nederlandse steden en nederzettingen. De dankbaarheid van de inwoners van Breda was geen eendagsvlieg.

Nederlandse meisjes schrijven met krijt dankbetuigingen voor de bevrijding op het pantser van een Poolse tank. Breda, oktober 1944. Imperial War Museum, IWM HU 106412

⁷³ S. Maczek, op. cit., p. 206.

⁷⁴ Ibidem, blz. 211.

Poolse soldaten delen eten met Nederlandse kinderen. 30 oktober 1944.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 108865

Een Poolse motorkoerier omringd door juichende inwoners van Breda. 30 oktober 1944. Imperial War Museum, IWM KY 44011

Officier van de 1e Pantserdivisie in Breda. November 1944.

Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM MH 1396

De strijd was nog niet voorbij. Om de stad en het hele gebied permanent te beveiligen, was het noodzakelijk om het Hollands Diep te bereiken – een brede monding van verschillende rivieren en de Maas die erin uitmondt – en de vijand achter deze obstakels te verdrijven of ze onderweg te vernietigen. De laatste fase was de verovering van Moerdijk en de mogelijke inname van de enorme bruggen. Ondertussen braken er hevige gevechten uit op het bruggenhoofd dat over het Markkanaal was gecreëerd. Het 2e Regiment Infanterie presteerde voortreffelijk en ondersteunde de verdedigers effectief. Vijandelijke tegenaanvallen waren ineffectief en het bruggenhoofd werd opgegeven. onderhouden:

Voortdurend belaagd door artillerievuur, namen we posities in achter de oversteekplaats aan de linkerflank. Peloton na peloton, compagnie na compagnie, stak het hele bataljon over. Onder mortiervuur probeerden onze ingenieurs tevergeefs de brug te herstellen, zodat de tanks zich bij ons konden voegen. We waren dus afgesneden, zonder mogelijkheid tot terugtrekken, een feit dat de Duitsers wisten en verschillende aanvallen lanceerden om ons uit te schakelen.

bruggenhoofd. Ze vielen onze rechterflank aan, dus zonder direct bedreigd te worden, kon ik de gevechten vanuit mijn positie gadeslaan. Verscholen achter de dijken naderden de Duitsers tot vlak bij onze posities. Onze mannen vuurden machinegeweren op hen af en sprongen zelfs uit om hen te confronteren. De divisieartillerie presteerde voortreffelijk en vuurde tientallen meters voor onze posities.

De vijand hield echter stand in deze positie en weigerde toe te geven. De directe lijn naar Moerdijk was te zwaar verdedigd. Daarom werd besloten dat een omleiding vanuit het oosten een betere oplossing zou zijn. Het 8e Regiment Infanterie hield stand en richtte de aandacht van de vijand op. Op 3 november veroverden het 9e Regiment Infanterie en het 1e Regiment Infanterie een nieuw bruggenhoofd en forceerden daarmee het kanaal. Mark in Ter Aalst en Vrachelen. De list slaagde en de Duitsers werden opnieuw verrast. De lastige Duitse artillerie werd tot zwijgen gebracht door Britse Typhoon-jachtbommenwerpers. Het 10e Infanterieregiment maakte gebruik van dit succes en veroverde Den Hout. Op 4 november rukten Poolse eenheden verder op en veroverden Haspel, Made, Terheijden, Wagenberg, Oude Kerk en Heikant. De vijand probeerde een tegenaanval in Made met PzKpfw IV-tanks:

De commandant van het 10e Infanterieregiment, kapitein Jerzy Wasilewski, leidde de operaties bij Made.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM MH 1472

⁷⁵ J. Winczakiewicz, op. cit., blz. 93.

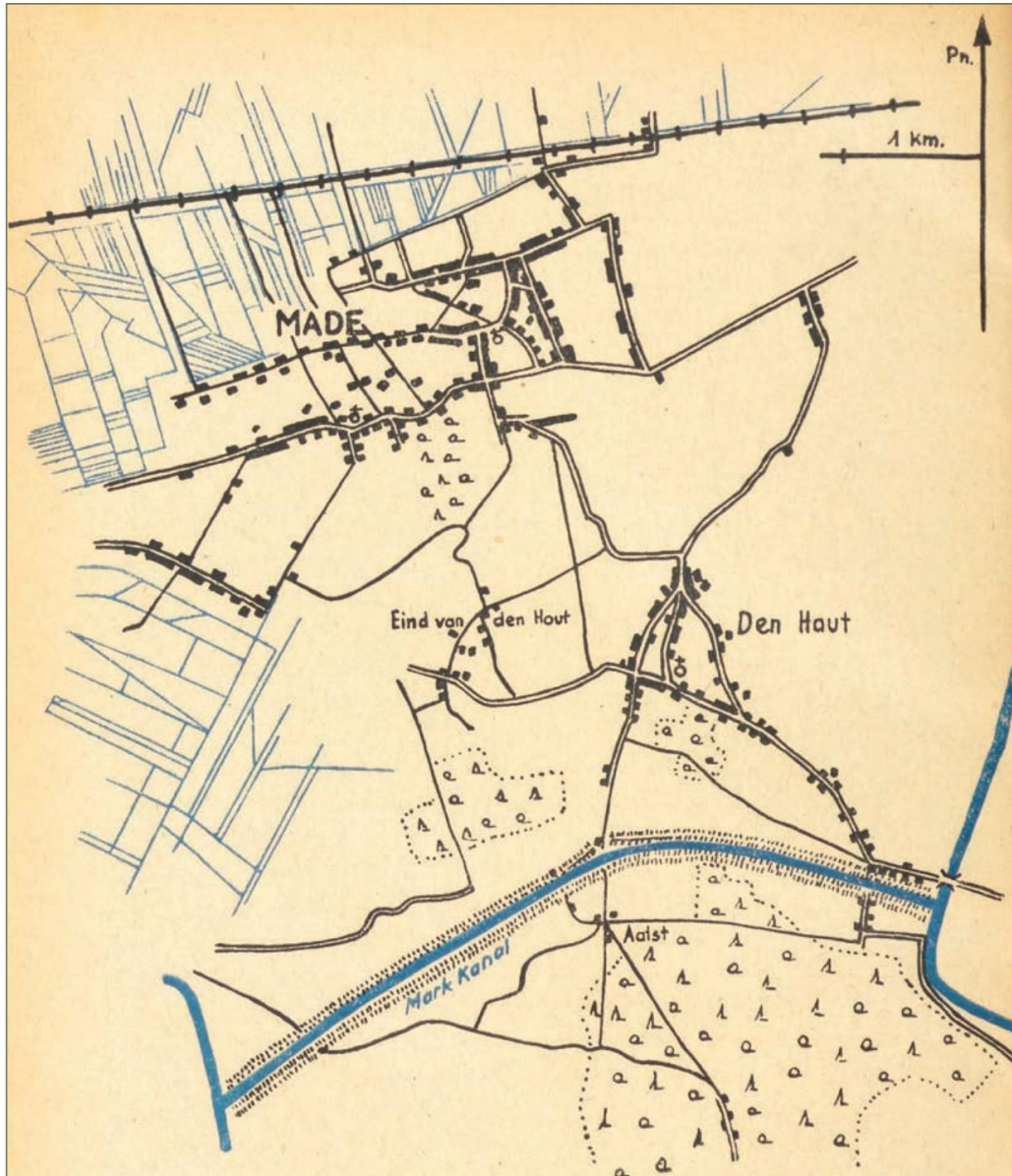
Dit was de enige kans voor de regimentstanks van 6-ponder om te laten zien wat ze op de schietbaan van Rudston hadden geleerd. Na vier schoten en twee minuten waren alle drie de tanks uitgeschakeld en waren hun bemanningen gedood of gevangengenomen. Ik herinner me dat een van de schutters lachend naar me riep: "Luitenant, geef me nog een doelwit, we hebben elkaar al geraakt. "

Poolse tanks in Terheijden. Te zien o.a.: Sherman ARV evacuatievoertuig.
Imperial War Museum, IWM HU 106422

⁷⁶ JW Karcz, op. cit., p. 150.

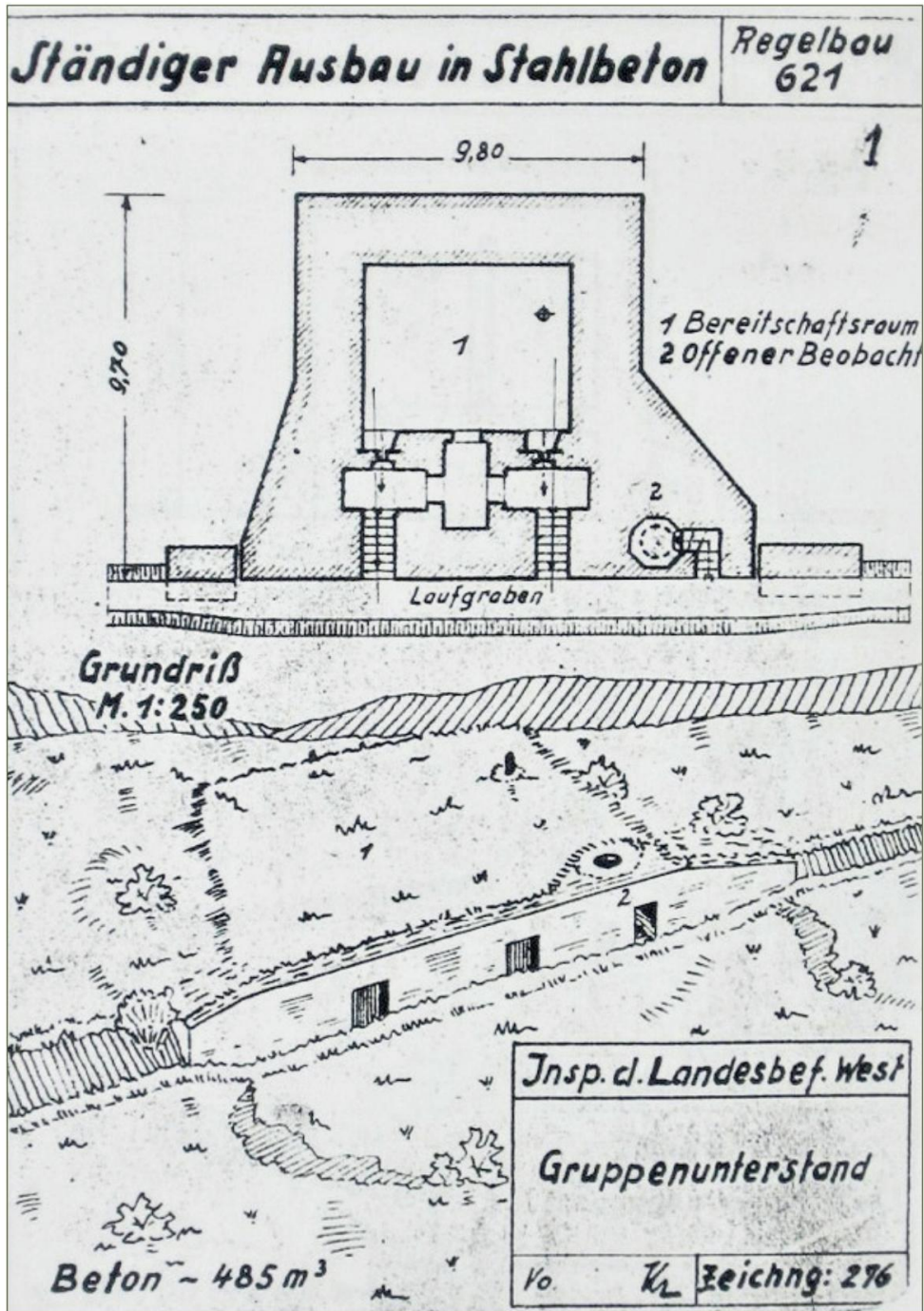

Schematische plattegrond van de stad Made en omgeving⁷⁷

De Duitse zware artillerie werd teruggetrokken tot voorbij het Hollands Diep, uit angst voor vijandelijke inname. Dit nam de serieuze dreiging voor Breda en de Poolse eenheden weg. Uit angst dat de Polen de grote bruggen bij Moerdijk zouden veroveren, bliezen de Duitsers deze op. Ze lieten een sterk garnizoen achter op de zuidoever om het versterkte bruggenhoofd te verdedigen.

⁷⁷e Podhale Geweerbataljon 1944-1945, op. cit., blz. 63.

Schematische weergave van de Regelbau 621 bunker, gebouwd op de Moerdijkbrug. Twee van dergelijke bunkers verdedigden onder andere de toegang tot de bruggen en werden later veroverd door de Podhale-troepen.⁷⁸

⁷⁸ Inspekteur des Landebefestigung West, Typenhe 621/1, Anhang zum Typenhe des Ständi-Generaal Ausbau in Stahlbeton, 1942.

De strijd om het bruggenhoofd belooft buitengewoon zwaar te worden. De Duitsers hadden ruim de tijd om dit strategisch belangrijke punt te versterken. Ze bouwden er fortifications gedurende meerdere jaren. Het gebied leende zich hier perfect voor. Volledig vlak, met talloze dijken, kanalen en de mogelijkheid om kunstmatige reservoirs aan te leggen. Er werden een aantal schuilplaatsen van gewapend beton en antitankobstakels opgetrokken. Het geheel werd aangevuld met antipersoonsobstakels en mijnevelden.

Om het nog erger te maken, konden voertuigen alleen over de weg rijden, en elke omweg liep het risico vast te lopen in de modder. Overstroomde polders waren kant-en-klare valkuilen. De Duitsers overstroomden opzettelijk akkers, en hevige regenval maakte de taak er niet gemakkelijker op. Er werden speciale betonnen versperringen op de wegen gebouwd voor voertuigen. Op 5 november veroverde de 3e Brigade, na hevige gevechten met Crocodile-tanks met vlammenwerpers, Hooge Zwaluwe en Zevenbergschen.

Britse soldaten bereiden een Land Mattress-raketwerper voor op lancering. Foto uit een latere periode. Imperial War Museum, IWM BU 1756

Hoek. De "krokodillen" waren een zeer effectief wapen tegen versterkte posities van dichtbij. Om de verovering van Moerdijk te vergemakkelijken, stelde het Britse commando extra artilleriesteun beschikbaar. Dit waren zes artillerieregimenten van de 2e Canadese Artilleriegroep van het 11e Canadese Korps en het 1e Regiment Zware Artillerie. Een uniek element was het experimentele raketartillerie-eskader van de 1e Raketbatterij, dat Land Mattress-raketwerpers gebruikte.

Luchtsteun was afhankelijk van de weersomstandigheden. Uiteindelijk, vanwege het slechte weer, verschenen de vliegtuigen niet in de lucht. Dit leverde een krachtige vuurkracht op die de verdediging van het bruggehoofd kon verzwakken en voorbereiden op de Poolse aanval.

Op 6 november verkende de 10e Luchtlandingsbrigade, samen met de UAV, de vijandelijke verdediging bij Moerdijk. De vijand werd geleidelijk overweldigd door artillerievuur. Deze situatie hield aan op 7 november. De Duitse linies werden de hele dag door gebombardeerd met granaten van alle kalibers. De 10e Luchtlandingsbrigade was bezig met het vernietigen van betonnen wegversperringen. Op 8 november begon een algemene aanval op Moerdijk. De 3e Luchtlandingsbrigade, versterkt door de 10e Luchtlandingsbrigade en het 24e Regiment, viel de vijandelijke posities aan. De verovering van Moerdijk zelf verliep in drie fasen. In de eerste fase had de 10e Luchtlandingsbrigade drie dagen lang betonnen wegversperringen vernietigd met direct vuur van haar kanonnen. Dit was bedoeld om de route vrij te maken voor het 24e Regiment, de 8e en de 9e Luchtlandingsbrigade.

Vervolgens vuren we op de gewapend betonnen barrière. Dit is erger – de kogels stuiteren van de muur en dwarrelen rond, zijwaarts of omhoog. Elk schot laat echter een spoor achter in de vorm van een kleine deuk. Na enkele tientallen schoten zijn de gaten en sporen van scheuren duidelijk zichtbaar. Nadat we de laatste munitie hebben afgevuurd, trekken we ons terug en maken we ruimte voor een ander peloton (...). Om 9:15 uur beginnen de squadrons de barrière te doorbreken. Een orkaan van vuur barst los. Alle drie de squadrons vuren gelijktijdig op drie assen. De Duitsers proberen deze actie te verstoren. Ze bombarderen ons met een regen van artillerie- en mortiergranaten. We worden daarbij uitstekend ondersteund door raketmortieren, die het vijandelijke vuur aanzienlijk verzwakken.

Om te voorkomen dat de vijand de aanval kon dwarsbomen, was het echter noodzakelijk hun artillerie, die hun eigen troepen aan de andere kant van het Hollands Diep ondersteunde, tot zwijgen te brengen. Dit was de tweede fase van de aanval. In de derde fase zetten de ulanen en schutters van beide bataljons de aanval in. Het 1e Eskader van het 24e Regiment omzeilde de Duitse verdedigingslinies vanuit het oosten. De ulanen gebruikten daar een licht overstroomde weg, die de Duitsers ongeschikt achtten voor tankverplaatsingen:

79 A. Pojõyyyski, S. Krasicki, op. cit., blz. 223, 225.

Betonnen barrière op de weg voor Moerdijk verwoest door brand van 10 psk80

Sherman VC brandweer van het 24e Regiment in de straat van het veroverde Moerdijk. Waarschijnlijk 10 november 1944.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 106424

80 Album van het 10e Bereden Schuttersregiment – Album uitgegeven door het 10e Bereden Schuttersregiment, in Duitsland, vanaf 29 april 1946, op. cit., p. 79.

Water gutste onder de rupsbanden van de snel voortsnellende Shermans vandaan en spuwde vuur uit alle beschikbare wapens. De 81e Infanteriedivisie was zo verrast dat ze niet direct reageerde, en de 82e Infanteriedivisie begon zich in deze richting over te geven.

De Podhale-mannen rukten in hevige gevechten langs de rivieroever op. Het 8e Regiment Schutters kon de Duitse linies aan de linkerflank ondertussen niet passeren, omdat het onder vijandelijk artillerievuur lag. De doorbraak van de ulanen stelde de schutters in staat op te rukken. De laatste gevechtshandeling was de inname van Moerdijk zelf, na zware nachtelijke gevechten die duurden tot de ochtend van 9 november.

De verovering van deze stad betekende het einde van een periode van zware gevechten voor de divisie en resulteerde in de vernietiging van de vijandelijke groep in Zuid-Holland. In combinatie met de opening van de haven van Antwerpen op 28 november verbeterde dit de algehele situatie van de geallieerde troepen in Nederland. De Polen boekten opmerkelijke gevechtssuccessen en reddden de prachtige, historische stad Breda van de ondergang.

Poolse infanteristen in de straten van het veroverde Moerdijk. Waarschijnlijk 10 november 1944.

Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 128166

81 Een veelgebruikte afkorting voor het woord "vijand" in het leger van vroeger en nu.

⁸² S. Komornicki, op. cit., blz. 368.

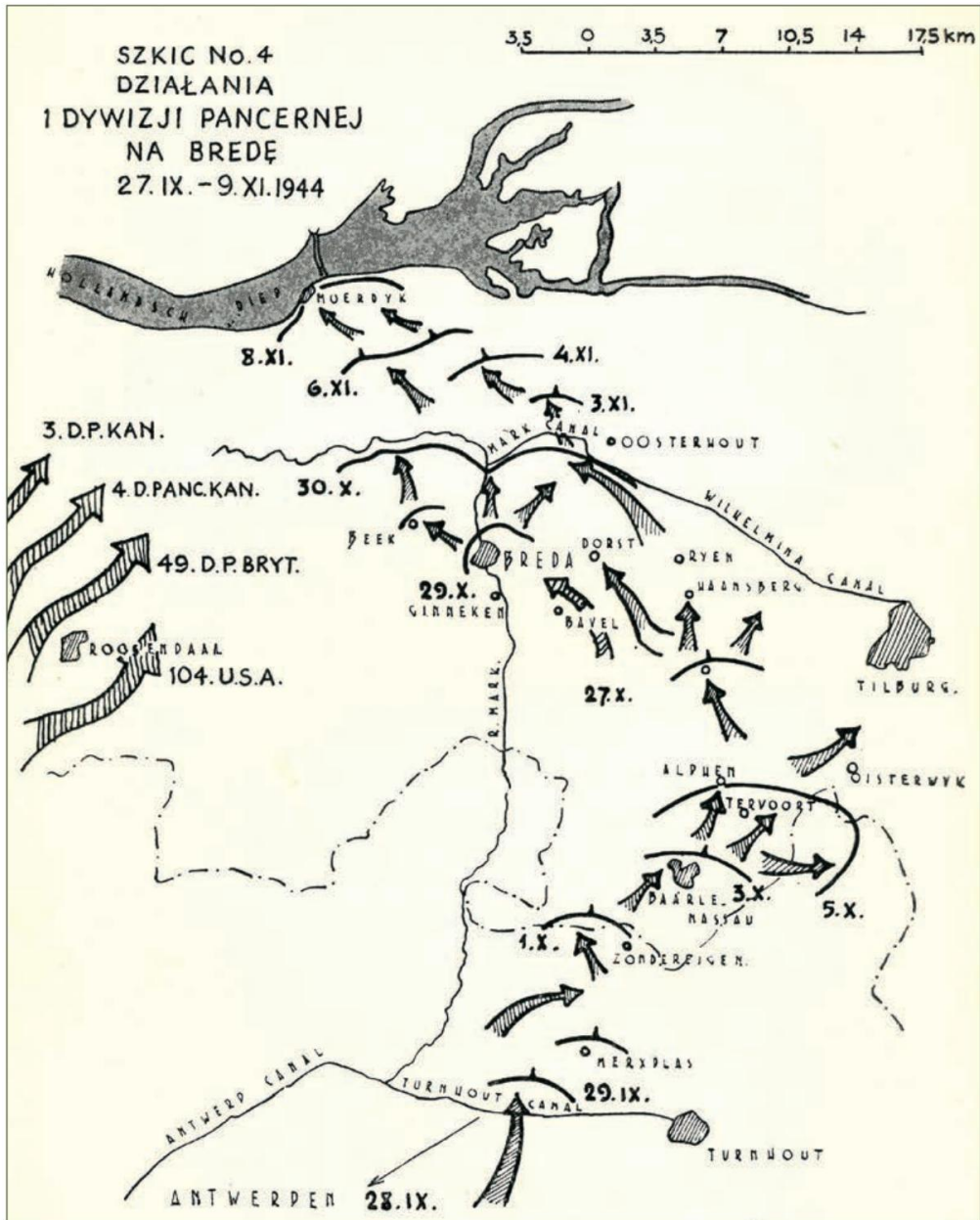
Verovering van het bruggenhoofd van Moerdijk op 8 en 9 november 1944.⁸³

In de loop van ongeveer zes weken werden 53 Duitse officieren en 2892 soldaten gevangengenomen. Vier tanks, acht gemotoriseerde kanonnen en 32 getrokken kanonnen werden buitgemaakt.⁸⁴ De prijs voor de overwinning bestond uit geringe verliezen aan materieel. Helaas, de divisie

⁸³ S. Komornicki, op. cit., blz. 363.

⁸⁴ S. Maczek, op. cit., p. 208.

Schets nr. 4. Operaties van de 1e Pantserdivisie op Breda, 27 september–9 november 1944

69 officieren en 876 manschappen werden gedood en gewond. Dit waren pijnlijke verliezen. Het was moeilijk om hen te versterken zonder een permanente bron van rekruten. Daarom werden Polen die onder dwang werden gerekruteerd voor de Wehrmacht en die tijdens hun gevangenschap besloten over te stappen naar de Poolse strijdkrachten, nog gemakkelijker in de gelederen opgenomen.

85 Ibidem, blz. 203.

Een dankplaquette met het opschrift "Dank u, Polen, voor de bevrijding [oorspronkelijke spelling] van de stad Breda"⁸⁶

Een etalage versierd met uitingen van dankbaarheid aan de geallieerden⁸⁷

⁸⁶ 2e Pantserregiment in gevecht, op. cit., p. 50.

⁸⁷ Ibidem, blz. 50.

Burgemeester van Slobbe en generaal Stanisław Maczek ontvangen de 1e Pantserdivisie, 11 november 1944. Imperial War Museum, IWM B 11831

De 1e Pantserdivisie begon aan haar rustperiode. Ze nam haar winterkwartier in Breda, dat kort daarvoor was bevrijd. De Nederlanders herdachten hun bevrijders en garandeerden hen de best mogelijke zorg in de stad:

Voorlopig manifesteerde deze dankbaarheid zich in een uitbundige vreugde op de straten van de stad, die "Bedankt Polen"-borden in elke winkelruit, een typisch Nederlandse gastvrijheid die de spreekwoordelijke oude Poolse gastvrijheid overtrof, en de beste verblijven voor een Poolse soldaat. Ondanks de schommelingen in het aantal Canadese en Britse eenheden, staven en kantoren die in en uit Breda kwamen gedurende de winter, en ondanks het feit dat tijdens Rundstedts decemberoffensief het divisiehoofdkwartier gedeeltelijk van Breda naar het oosten verhuisde, was de

Heilige Mis gevierd op 11 november 1944 in Breda.
Keizerlijk Oorlogsmuseum, IWM HU 128165

loyaal aan de divisie. Er werd zelfs geen poging gedaan om ons uit betere oorden te verwijderen door de kwartiermeester van het Britse Korps hoofdkwartier of het Canadese leger, dat zich permanent in de stad had gevestigd.

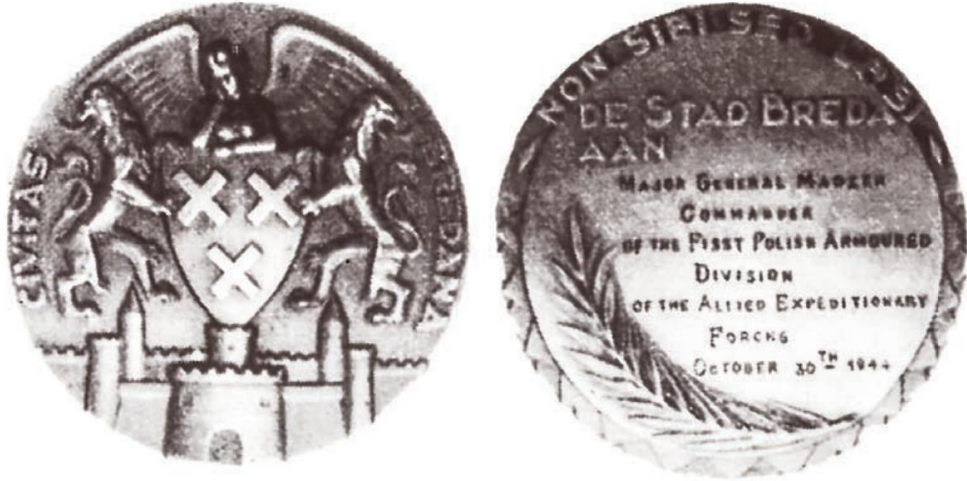
Het stadsbestuur nodigde de divisie uit om Onafhankelijkheidsdag in Breda te vieren. Toegegeven, de strijd lustige soldaten waren niet bepaald enthousiast:

Ons enthousiasme voor deze dame was in het begin niet zo groot, want we moesten onze koffers en tassen uitpakken, onze uniformen uittrekken en strijken, onze schoenen schoonmaken en de Hollandse modder verwijderen, onze wapens poetsen, ons gezicht scheren en ons haar wassen⁸⁹.

⁸⁸ Ibidem, blz. 211.

⁸⁹ JW Karcz, op. cit., p. 152.

Herdenkingsmedaille geslagen in Breda⁹⁰

Speciaal embleem van het 8e Schuttersbataljon.

Tegenwoordig wordt het als herkenningssingne gedragen door soldaten van het 1e Brabantse Tankbataljon van de 34e Pantserbrigade, vernoemd naar Grootkroon-Hetman Jan Zamoyski uit jagaj. Tekening van Bartłomiej Drejewicz / WCEO

⁹⁰ 2e Pantserregiment in gevecht, op. cit., p. 50.

De reis was bescheiden en gemoedelijk, vanwege de strenge benzinerantsoening als gevolg van de bevoorradingscrisis. Breda besloot de Poolse soldaten op een unieke manier te bedanken. Generaal Maczek ontving het ereburgerschap van Breda voor zichzelf persoonlijk en collectief voor alle soldaten van de divisie. Ter nagedachtenis aan deze gebeurtenis werd een speciale medaille geslagen. De moed en bijdrage van het 8e Schuttersbataljon van de 3e Schuttersbrigade aan de bevrijding van de stad werden erkend door de autoriteiten van Breda. Vanaf 1946 werd het wapen van Breda gedragen als een speciaal embleem (tegenwoordig een onderscheidend insigne genoemd) - drie Andreaskruisen geborduurd met zilverdraad op een rood schild. Veel soldaten van de 1e Pantserdivisie vestigden zich na de oorlog in Breda en trouwden met meisjes die ze in 1944 en 1945 hadden ontmoet.

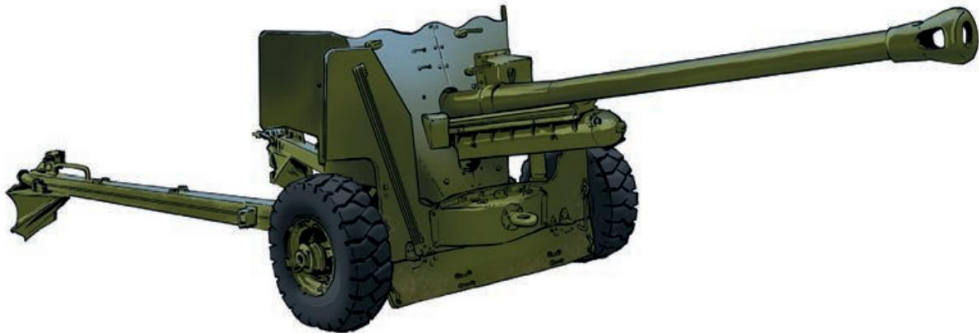

VOERTUIGEN VAN DE 1E PANTSERDIVISIE 1944–1945

In dit hoofdstuk worden geselecteerde voertuigen en uitrustingen gepresenteerd die door de 1e Pantserdivisie werden gebruikt tijdens operaties in West-Europa in 1944–1945. Deze machines werden gebruikt door Poolse soldaten en werden symbolen van de strijd van de divisie voor de bevrijding van Frankrijk, België en Nederland. Ze verschijnen veelvuldig op foto's uit die tijd en dienen tot op de dag van vandaag soms als monumenten langs het strijdpad van de 1e Pantserdivisie. De collectie wordt afgesloten met tekeningen van eigentijdse, moderne voertuigen van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz, met markeringen die zijn gemodelleerd naar historische exemplaren.

6-ponder antitankkanon

Het Britse 6-ponder kanon werd ontwikkeld als reactie op de groeiende crisis op het gebied van een effectief antitankwapen, wat vooral duidelijk werd tijdens de Franse campagne in 1940. De bestaande 2-ponder kanonnen waren te zwak geworden. Daarom werd de ontwikkeling van de Ordnance QF 6 pdr (Quick-Firing 6-ponder) versneld. In het Britse leger werd de uitrusting niet aangeduid op basis van het kaliber van het kanon, maar op basis van het gewicht van het projectiel. Er werden verschillende versies van het kanon ontwikkeld: basis-, trainings-, tank- en luchtlandingsgeschut. Geleidelijk aan verloren de 6-ponder kanonnen hun effectiviteit tegen de nieuwste typen Duitse tanks. Vakkundig ingezet vanuit een hinderlaag bleven ze echter een formidabel wapen op korte afstand. In de 1e Pantserdivisie werden ze ingezet in antitankeenheden van het 10e Dragoon Regiment en schuttersbataljons van de 3e Schuttersbrigade.

17-ponder antitankkanon, 1e Antitankartillerieregiment

Dit uitstekende antitankkanon werd ontwikkeld tussen 1941 en 1942, toen bleek dat het 6-ponder kanon niet voldeed aan de eisen van de nieuwste Duitse tanks. De vuurdoop in Noord-Afrika was een succes. Het kanon bleek zeer effectief en kon het pantser van elke Duitse tank doorboren. Het apparaat opereerde onder de aanduiding Ordnance QF 17-ponder. Na aanpassingen werd het 17-ponder kanon ook geïnstalleerd in de Sherman Fire, Challenger tanks en de Achilles en Archer tankdestroyers. Het kaliber van het kanon – 76,2 mm – maakte ook het effectieve gebruik van brisantmunitie mogelijk, waardoor het een vrijwel universeel wapen was. In de 1e Pantserdivisie werden 17-ponder kanonnen gebruikt in gesleepte bataljons van het 1e Antitankartillerieregiment, waar ze bewonderenswaardig presteerden in gevechten.

**25-ponder kanon-houwitser,
2e Gemotoriseerde Artillerieregiment**

De Ordnance QF 25-ponder 87,6 mm kanon-houwitser werd kort voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in dienst genomen. Het was de belangrijkste veldartillerie van het Britse leger. Dankzij een draaibare plaat onder de affuit kon het in elke richting vuren. Het werd gekenmerkt door een hoge vuursnelheid en hoge effectiviteit. Het gebruikte voornamelijk brisantmunitie, maar er waren ook pantserdoorborende munitie beschikbaar voor gebruik bij een tankaanval.

Het kwam in verschillende ontwerpvarianten. 25-ponder-eenheden werden ook gemonteerd in de gemotoriseerde kanonnen van Sexton en Bishop. In de 1e Pantserdivisie werden 25-ponder-eenheden uitgerust met het 2e Gemotoriseerde Artillerieregiment. Ze bewezen onschatbare diensten aan Poolse eenheden, door herhaaldelijk vuursteun te verlenen aan gevechtseenheden en vijandelijke weerstand te breken.

Tankjager 17 pdr SP Achilles, 1e Antitankartillerieregiment

De opkomst van zwaarder gepantserde vijandelijke tanks maakte het gebruik van gespecialiseerde, krachtige antitankwapens noodzakelijk. Om tankaanvallen te ondersteunen, moest deze artillerie op een tankchassis worden gemonteerd, waardoor een tankjager ontstond. Groot-Brittannië ontving dit nieuwe type voertuig van de Verenigde Staten: de M10 Wolverine met een 76,2 mm M7-kanon. Sommige hiervan werden opnieuw bewapend met een effectief 17-ponder antitankkanon van hetzelfde kaliber. Dit resulteerde in de Britse versie van het voertuig, de Achilles, verkrijgbaar in Mk I C- en Mk II C-varianten. Beide voertuigtypen werden overgedragen aan het 1e Antitankartillerieregiment van de 1e Pantserdivisie. Het ontwerp was gebaseerd op het chassis van de M4 Sherman-tank. Talrijke vijandelijke tanks, gemotoriseerde kanonnen en andere voertuigen vielen in handen van de Poolse artilleristen.

Mk VIII Cromwell IV, 10e Bereden Schuttersregiment

De ervaring met gevechten tegen Duitse pantsereenheden in de beginjaren van de oorlog dwong Britse strategen tot een andere aanpak. Er was behoefte aan een voertuig met betere bepantsering, wapens en betrouwbaarheid. Dit leidde tot de ontwikkeling van de snelle Mk VIII Cromwell-tank. De primaire bewapening bestond uit een 75 mm Ordnance QF-kanon en twee Besa-machinegeweren. Helaas ontbraken de schuin aflopende pantserplaten in het ontwerp, wat de veiligheid van de bemanning niet ten goede kwam. Het voertuig was echter vrij snel, laag en moeilijk te detecteren. In de 1e Pantserdivisie werd de Cromwell voornamelijk gebruikt voor het pantserverkenningregiment – het 10e Regiment Gemonteerde Schutters. Ze waren onder andere ook gestationeerd op het divisiehoofdkwartier, en de commandotank, de Hela genaamd, was het persoonlijke voertuig van generaal Stanisław Maczek.

Crusader III AA Mk II zelfrijdend luchtafweergeschut, 2e Pantserregiment

Volgens de Britse doctrine moesten pantserdivisies en -brigades over een aanzienlijk aantal eigen luchtafweergeschut beschikken, waaronder die op rupsonderstellen. Dergelijke voertuigen konden tanks aan het front begeleiden en bescherming bieden tegen vijandelijke vliegtuigen. Een van de voertuigen die voor deze rol waren aangewezen, was het gemotoriseerde luchtafweergeschut Crusader III AA. Een geschutskoepel met twee gepaarde 20mm Oerlikon-luchtafweergeschut werd gemonteerd op het chassis van een verouderde Crusader-tank. Ze werden toegewezen aan het hoofdkwartier van de 1e Divisie en de 10e Pantsercavaleriebrigade, evenals aan de luchtafweerpelotons van de pantserregimenten en het 10e Regiment Gemonteerde Schutters. Vanwege de vrijwel inactieve Luwa e werden deze voertuigen bijvoorbeeld gebruikt om licht gepantserde vijandelijke voertuigen of infanterie te bestrijden, of, na ombouw, als observatie- en verkenningsvoertuigen

Half-Track M5 pantserpersoneelsvoertuig, 10e Dragoonregiment

De specifieke aard van de operaties van de pantsereenheid vereiste de inzet van een breed scala aan pantservoertuigen. Een daarvan was de Amerikaanse halftrups pantserpersoneelsdrager (APC). In de 1e Divisie diende deze als pantserpersoneelsdrager, trekker voor 17-ponder antitankgeschut, munitiedrager, enzovoort. Het 10e Dragoon Regiment beschikte over het grootste aantal van deze voertuigen, terwijl de halftrupsvoertuigen dienden als pantserpersoneelsdragers voor gemechaniseerde infanterie. Het voertuig was betrouwbaar en zeer comfortabel in gebruik. De halftrupsvoertuigen leverden onschatbare diensten aan Poolse soldaten tijdens de oorlog in Europa. Hun veelzijdigheid leidde tot een aantal aanpassingen. Dit toestel vormde onder andere de basis voor het M16 MGMC gemotoriseerde luchtafweergeschut, gebruikt door het 1e Luchtafweerartillerieregiment.

Humber Scout-auto, 10e Dragoonregiment

De aard van de operaties van de pantser eenheid vereiste uitgebreide en effectieve verkenning. Een goede oplossing hiervoor was het gebruik van lichte en wendbare gepantserde verkenningsvoertuigen, die gemakkelijk in het terrein verborgen konden worden. De Humber Scout Car, geproduceerd in de Britse Humber-fabriek, was zo'n voertuig. Het werd door veel eenheden van de 1e Pantserdivisie veelvuldig gebruikt. Ondanks zijn kleine formaat was het zeer comfortabel voor de bemanning. Het voertuig was ook voorzien van een innovatieve oplossing: een montage waarmee een Bren licht machinegeweer vanuit het voertuig kon worden afgevuurd. Het enige nadeel was de slechte bepantsering, maar daar stond tegenover dat het voertuig zeer snel was, met een topsnelheid tot 100 km/u.

**Sexton Mk II zelfrijdende kanon-houwitser,
1e Gemotoriseerde Artillerieregiment**

Het tempo van de operaties van een pantsereenheid betekende dat de eigen artillerie gelijke tred moest houden met de leidende eenheden. De eenvoudigste oplossing was om het op een tankchassis te monteren, wat het werk van de artilleristen zou vergemakkelijken. Een dergelijke combinatie was de Canadese Sexton gemotoriseerde kanon-houwitser, die gebruikmaakte van het chassis van Canadese Ram- en Grizzly-tanks. De naam ervan betekent "sacristaan" (of "kerkman") in het Pools. Het Britse leger noemde dit type gemotoriseerd kanon gewoonlijk naar het kerkjargon (voorheen "Bishop" en "Deacon"). In de 1e Pantserdivisie werden deze kanonnen gebruikt door het 1e Gemotoriseerde Artillerieregiment. Tijdens operaties bewezen deze voertuigen hun effectiviteit en gebruiksgemak. Artilleristen van het 1e Gemotoriseerde Artillerieregiment ondersteunden doorgaans de operaties van de 10e Pantserbrigade.

M4A4 Sherman, 2e Pantserregiment

De Amerikaanse M4 Sherman-tank was, in zijn verschillende varianten, de belangrijkste tank die werd gebruikt door pantserregimenten van de 1e Pantserdivisie. Hij werd in 1941 in de Verenigde Staten ontworpen en in massa geproduceerd. Op basis van dit voertuig werden ook een aantal gespecialiseerde voertuigen gebouwd. Deze voertuigen waren favoriet bij hun bemanningen vanwege hun betrouwbaarheid, comfort en gebruiksgemak. Hun primaire bewapening bestond uit een 75 mm M3-kanon en drie machinegeweren. Helaas waren de Shermans qua bewapening en bepantsering inferieur aan de Duitse voertuigen. Daarom werden er pogingen gedaan om ze op verschillende manieren te bepantseren, de veiligheid van de bemanning te vergroten en betere wapens te installeren. De Britten gebruikten hun eigen systeem voor de aanduiding van tankvarianten, gebaseerd op Romeinse cijfers en hoofdletters.

M4A1(76)W Sherman, 2e Pantserregiment

De basisvarianten van de Sherman-tank waren te zwak bewapend voor antitankgevechten. Zowel de Amerikanen als de Britten probeerden dit probleem aan te pakken. De Britten ontwierpen het M1 76mm-kanon met een langere loop. Tegelijkertijd werd de koepel gemoderniseerd om ruimte te bieden aan grotere wapens.

Een aantal van deze tanks werd overgebracht naar Groot-Brittannië, dat er een aantal overdroeg aan de 1e Divisie. Ze bewezen hun nut aan het front. Er werden vaak pogingen gedaan om de lange kanonloop te verbergen met speciale camouflage. Dit was bedoeld om de vijand te verrassen en tegelijkertijd het voertuig te beschermen. Tanks met lange kanonnen waren vaak het eerste doelwit van vijandelijke artilleristen. Tijdens operaties probeerden bemanningen hun veiligheid te verbeteren door extra rupsbanden op het pantser te monteren.

Sherman IC Fire y, 24e Uhlan Regiment vernoemd naar Grootkroon Hetman Stanisław Józefkiński

Een van de tanks die door Poolse pantsereenheden werd gebruikt, was de Amerikaanse M4 Sherman-tank, die door de Britten werd omgebouwd tot de Firefly-versie. De reden voor deze aanpassing was de behoefte om hun eigen voertuigen te bewapenen met een kanon dat zelfs de zwaarste Duitse tanks aankon.

Na vele testen en aanpassingen werd de Fire Y gecreëerd, die gebruikmaakte van de mogelijkheden van het uitstekende Britse QF 17-ponder antitankkanon, kaliber 76,2 mm. Het was echter aanzienlijk groter dan oorspronkelijk gepland, wat een herontwerp van het interieur van het voertuig noodzakelijk maakte en het leven voor de bemanning bemoeilijkte.

Ze bewezen hun nut in de strijd en vormden een geduchte bedreiging voor Duitse tanks. In de 1e Pantserdivisie werden deze voertuigen gebruikt door alle drie de pantserregimenten: het 1e en 2e Pantserregiment en het 24e Uhlanregiment.

Staghound Mk I pantserwagen, 3e Schuttersbrigade

De zware pantserwagen Staghound (Pools: Ogar) werd in de Verenigde Staten speciaal voor het Britse leger geproduceerd. Hij was bedoeld voor gebruik door verkenningsregimenten van infanteriedivisies. Hij was bewapend met een 37 mm M6-kanon en twee Browning-machinegeweren. De bewapening was krachtig en de veiligheid en het comfort van de bemanning waren aanzienlijk. Het voertuig presteerde uitstekend off-road en was behoorlijk snel, met een snelheid tot 90 km/u op de weg. Een aantal ontwikkelingen waren gebaseerd op de Staghound: ondersteunings-, luchtafweer-, communicatie- en commandovoertuigen. In de 1e Pantserdivisie werden ze beperkt gebruikt. Een of twee Mk I-voertuigen werden ingezet bij het divisiehoofdkwartier, de 3e Schuttersbrigade en de Divisieartillerie. Ze dienden als persoonlijke voertuigen en communicatievoertuigen van de commandant.

Stuart M5A1, 24e Uhlan Regiment vernoemd naar Grand Crown Hetman Stanisław Józefski

Deze Amerikaanse lichte tank was oorspronkelijk bedoeld als infanterieondersteuningsvoertuig. Naarmate de oorlog vorderde, raakte het echter in onbruik. Daarom werd het geleidelijk een verkenningsvoertuig. De belangrijkste bewapening bestond uit een 37 mm M6-kanon en drie machinegeweren. Het voertuig was snel en technisch betrouwbaar.

In de 1e Pantserdivisie dienden Stuarts van verschillende uitvoeringen in verkenningspelotons van pantserregimenten en in het verkenningspeloton van het 10e Regiment Gemonteerde Schutters. In het 10e Pantserregiment werden ook verkenningsvoertuigen gebouwd op basis van de Stuarts. Aanvalstanks genaamd Ducks. Dit waren tanks zonder torens en met een open bovenkant die dienstdeden als pantservoertuigen. Deze voertuigen werden onderdeel van het regimentsaanvalspeloton. In de Britse regelgeving werd dit type modificatie een Kangaroo genoemd.

Universal Carrier gepantserd personeelsvoertuig, 10e Dragoonregiment

Deze kleine pantserwagen werd in 1935 in dienst genomen bij het Britse leger. Het was een echt "werkpaard", in grote aantallen ingezet voor een breed scala aan taken. Zoals zijn naam al deed vermoeden, was het een zeer veelzijdig voertuig. Klein, wendbaar en geschikt voor elk terrein, was het de ideale metgezel voor oprukkende tanks. Bovendien maakte zijn kleine formaat het zeer gemakkelijk te verbergen. Hij was uitgerust met diverse wapens: een machinegeweer, antitankgeweer of mortier. De Wasp zelfrijdende vlammenwerper, gebruikt door het 10e Dragoon Regiment, was erop gebaseerd. In de 1e Pantserdivisie werd hij veel gebruikt als commandovoertuig, pantserwagen en artillerietrekker. Hij werd in verschillende landen geproduceerd en verbeterd en verscheen in verschillende versies.

Willys MB, 10e Dragoonregiment

Moderne gepantserde en gemotoriseerde eenheden die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden georganiseerd, hadden een breed scala aan personenauto's, vrachtwagens, motoren en tractoren nodig. Een van de belangrijkste typen waren kleine, meerpersoons terreinwagens voor universeel gebruik. Dergelijke voertuigen waren de Amerikaanse Willys MB en Ford GPW jeeps. Deze massaproducten waren de "werkpaarden" van veel eenheden. Ze werden gebruikt als personenauto's, transportvoertuigen, communicatievoertuigen, verkenningsvoertuigen en evacuatievoertuigen. Ze werden ook graag ingezet door commandanten op verschillende niveaus. De jeep presteerde uitzonderlijk goed off-road, omdat hij snel en wendbaar was. Bovendien was hij technisch eenvoudig en betrouwbaar. Deze voertuigen werden veel gebruikt door vrijwel alle eenheden van de 1e Pantserdivisie en bewezen zich u

Syyyyyyyyyyyyy yyyyyyy

De tradities en geschiedenis van de uitrusting van de 1e Pantserdivisie worden vandaag de dag voortgezet in de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz, vernoemd naar Koning Jan III Sobieski. Het onderscheidende kenmerk van de hele divisie, geschilderd op haar voertuigen, is een huzarenvleugel met helm, gebaseerd op de insignes uit de Tweede Wereldoorlog. Wimpels in de historische kleuren van de divisie zijn op de voertuigen aangebracht. Recentelijk zijn ook vierkante, numerieke insignes gebruikt met een specifiek kleurenschema en vorm, identiek aan de historische. Eigen voertuignamen worden ook gebruikt, vaak gebaseerd op die uit de Tweede Wereldoorlog. Een voorbeeld is de Leopard 2PL, bijgenaamd "Hela", gebruikt door de divisiecommandant. De commandant van de 1e Divisie, generaal Stanisław Maczek, reed op een tank met dezelfde naam.

Leopard 2PL-tank van de 10e Pantsercavaleriebrigade, genaamd Hela, gebruikt door de commandant van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubuska

M120 Rak zelfrijdende mortier van de 17e Gemechaniseerde Brigade

SOLDATEN UNIFORMEN GENERAAL MACZEK

Dit hoofdstuk presenteert een selectie uniformprofielen van soldaten die van 1939 tot 1947 onder bevel stonden van generaal Stanisław Maczek. De evolutie van uniformen, uitrusting en wapens door de jaren heen en tijdens de daaropvolgende campagnes wordt geïllustreerd. Er worden figuren gepresenteerd uit de Poolse Campagne van 1939, het verblijf in Groot-Brittannië van 1940 tot 1944, de gevechten in West-Europa van 1944 tot 1945, en de bezetting van Noord-Duitsland en de demobilisatie na de oorlog. De collectie besluit met tekeningen van hedendaagse uniformen van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz, die qua symboliek teruggrijpen op hun historische voorgangers en tegelijkertijd voldoen aan de eisen van het moderne slagveld.

Kyyyyyyyy yyyyyy, 1939 y.

**Korporaal,
Verkenningeskader van de 10e Cavaleriebrigade**

De podocer draagt een stoffen uniform van klasse WZ. 19 met vaandels in de kleuren van het squadron op de kraag. Aan zijn voeten draagt hij een stoffen broek van klasse WZ. 19 en leren laarzen voor soldaten. Op zijn hoofd draagt hij de kenmerkende zwarte baret van klasse WZ. 37 van de gepantserde en gemotoriseerde eenheden, met het korporaalsinsigne en een geborduurde adelaar op een zwarte achtergrond. Het uniform wordt vergezeld door een reglementaire hoofdriem van klasse WZ. 31 voor soldaten. Dit uniform was niet comfortabel. Vooral de jas had een onpraktische snit en een oncomfortabele hoge kraag. De cavalerie-oorsprong van het 10e BK leidde ertoe dat cavaleristen hoge leren laarzen droegen.

**Korporaal,
Verkenningeskader van de 10e Cavaleriebrigade**

De Uhlan draagt een uniform dat typisch is voor de beginfase van de campagne van 1939. In plaats van een stoffen jas draagt hij een wz. 36 linnen jas, veel beter geschikt voor de temperatuur en beweging op het slagveld. Aan zijn voeten draagt hij een wz. 19 stoffen broek en laarzen voor soldaten. Op zijn hoofd draagt hij een kenmerkende wz. 16 helm van Duitse oorsprong. Helmen van dit type werden alleen gebruikt in de 10e Cavaleriebrigade. Op de hoofdriem wz. 31 bevinden zich twee munitietassen met drie compartimenten voor het vastgehouden wz. 98a Mauser-geweer. Een bajonet met studs en een schep is ook zichtbaar. De Uhlan draagt ook een wz. 33 ransel met een voorraad brood, een veldfles en zes granaten. Op zijn rug bevindt zich ook een bus met een RSC-gasmasker. De rest van de benodigde uitrusting, samen met een eetblik en een deken met studs, wordt gedragen in een nogal onpraktische rugzak in Noorse stijl. Een heel nuttig stuk uitrusting was een veiligheidsbril die de ogen beschermdde.

Tankchauffeur, 10e Cavaleriebrigade

Vanwege de specifieke aard van hun dienst met zogenaamde technische wapens, werden speciale uniformelementen voor hen geïntroduceerd. Een linnen overall met vier zakken en manchetten aan de mouwen en pijpen werd over het standaarduniform gedragen. Aan de handen droegen ze leren handschoenen, type 36 "musketierhandschoenen". Deze beschermden de handen tegen snij- en brandwonden. Op het hoofd bevindt zich een stalen tankhelm met een speciaal leren kussentje, dat een mogelijke impact op het pantser dempt. Aan de hoofdriem van type 31 bevindt zich een leren holster met een VIS-pistool van type 31 met een draagkoord. VIS-pistolen werden op deze manier, aan de linkerkant, alleen in de 10e Cavaleriebrigade gedragen. Een veiligheidsbril, die de ogen beschermde tegen besmetting, was een zeer nuttig onderdeel van de uitrusting. Op de rug bevindt zich een bus met een RSC-gasmasker.

Ulaan, 10e Cavaleriebrigade

De aard van de dienst in gemotoriseerde eenheden vereiste het gebruik van gespecialiseerde uitrusting en uniformen. Reizen in open voertuigen stelde soldaten bloot aan verschillende soorten slecht weer en vervuiling. Daarom werden model 36 leren jassen geïntroduceerd. Deze werden over het uniform gedragen en boden effectieve bescherming tegen wind, regen en kou. Deze jassen werden een herkenbaar symbool van de 10e Cavaleriebrigade. De Uhlán draagt ook een model 16 helm. De hoofdriem van model 31 is voorzien van twee munitietassen met drie compartimenten voor het model 98a Mauser-geweer dat over de rug hangt. De bajonet is bevestigd aan het schouderblad en een gasmasker bevindt zich op de rug. Praktische model 36 leren handschoenen zijn te zien op de handen. Een nuttige veiligheidsbril wordt om de nek gedragen.

Tankchauffeur, 10e Cavaleriebrigade

Tankchauffeurs droegen ook opvallende leren jassen. In dit geval werd de jas over het basisuniform gedragen. Daaroverheen droegen ze de typische uitrusting van de chauffeur: een Model 31 hoofdriem voor soldaten, een leren holster met een schouderriem waarin een Model 31 VIS-pistool zat. Een slimme en praktische oplossing was om een leren koord aan het pistool te bevestigen, waardoor het wapen niet verloren kon gaan als het viel. De chauffeur droeg een tankbemanningshelm met een leren kussen. Op de rug werd een patroon met een RSC-gasmasker geplaatst. Leren handschoenen, onmisbaar bij het werken met het voertuig, werden aan de handen gedragen. Een veiligheidsbril was een standaard en zeer nuttig onderdeel van de uitrusting van de chauffeurs.

Wyyy Byyyyyy, 1940–1944 y.

Uhlan, 10e Verkenningseenheid, 1942

Na aankomst in Groot-Brittannië vervingen de Polen geleidelijk hun Franse uitrusting en uniformen door Britse. Het basisuniform dat aan Poolse soldaten werd verstrekt, was de tweedelige Battledress.

Het bestond uit een broek en een jasje van wollen serge. Het jasje werd in de taille gestrikt met een gesp en een riem. Het geheel kon met knopen aan de achterkant van de broek worden dichtgemaakt, waardoor een praktische overall ontstond. Het Britse uniform werd "gepoloniseerd" met Poolse insignes zoals "POLAND", de insignes van de 1e Divisie, wimpels en een zwarte schouderband, een aandenken aan de leren jassen uit 1939. Een speciaal ereteken was het wapen van het Schotse graafschap Lanark, een symbool van de uitstekende betrekkingen en vriendschap tussen de naties. Op zijn hoofd draagt de soldaat een plunjehoed met Poolse knopen en een metalen adelaar Model 39. De Polen kregen ook leren enkellaarsjes met veters. De leren zolen waren voorzien van hobnails voor betere grip in het veld.

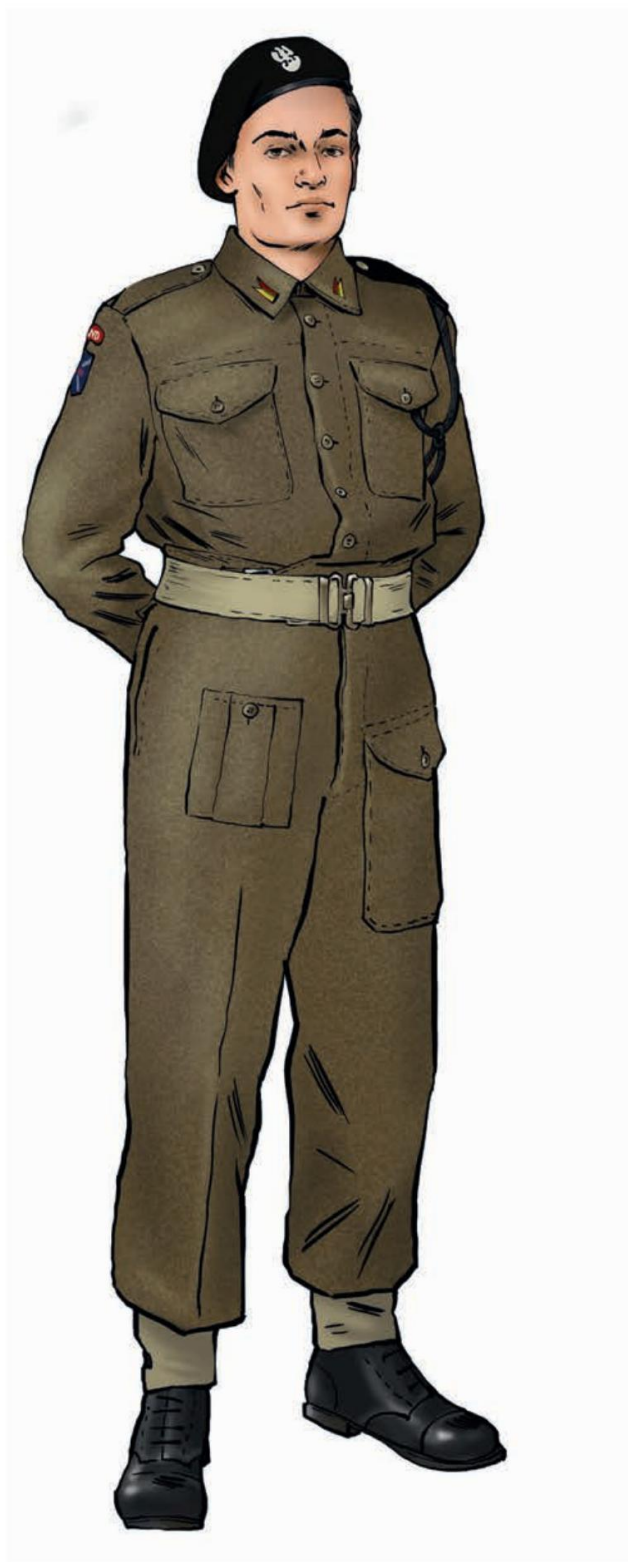

Dragoon, 10e Bataljon / Dragoon Regiment, 1942–1947

De soldaat draagt een uniform dat bekendstaat als een garnizoensuniform, dat zowel tijdens als buiten dienst wordt gedragen. De Dragoon draagt de Battledress P 40 – een kostenbesparende versie van het uniform. De met stof bedekte messing knopen werden vervangen door open plastic knopen. De algehele constructie van het uniform werd ook vereenvoudigd. Dit was te danken aan de besparingen in oorlogstijd, met name op het gebied van kostbare materialen zoals non-ferrometalen. De hoofdriem van het P 37 webbing uniform wordt over het uniform gedragen. Het was goedkoop te produceren, duurzaam en bestand tegen vuil en vocht. Bovendien kon het waardevolle leer bewaard worden, bijvoorbeeld voor extra schoenen. Op het hoofd wordt een zwarte baret gedragen, versierd met leer, ontworpen voor pantsereenheden. Hierop is een geborduurde Poolse adelaar op een zwarte ondergrond.

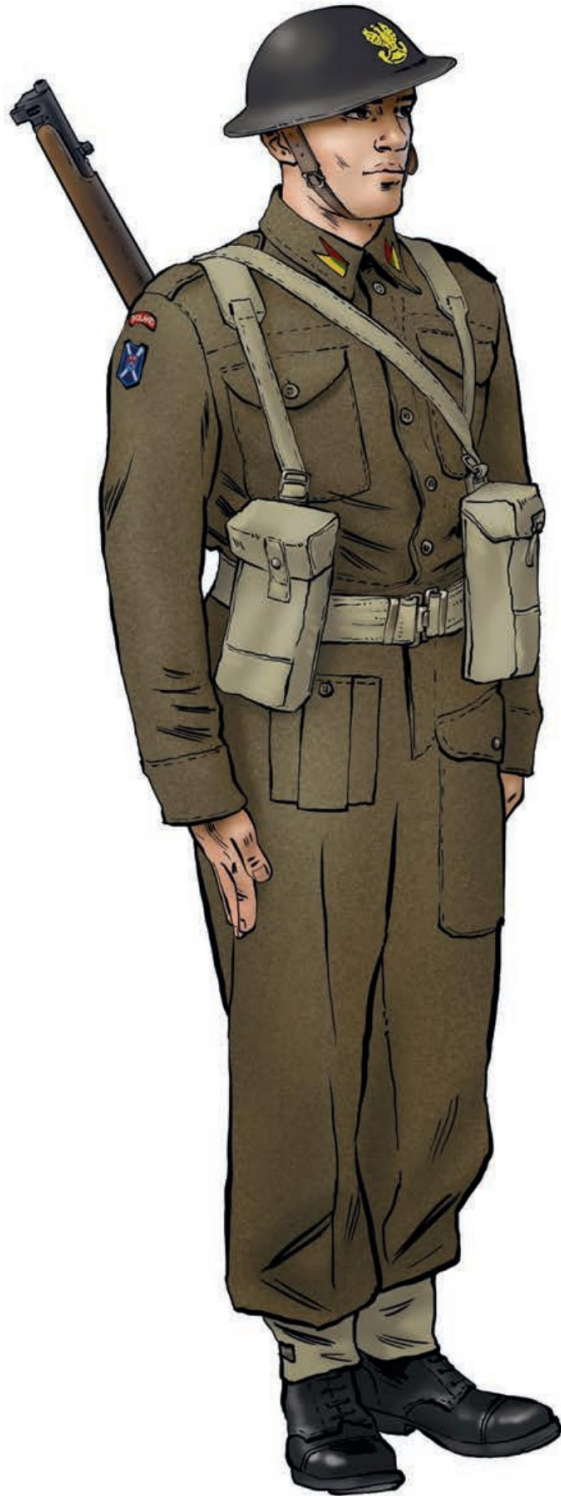

Dragoon, 10e Dragoonbataljon, 1942

De soldaat draagt een nieuwere, zuinigere versie van de Battledress P 40. Aan zijn voeten draagt hij munitie laarzen met gespen van webbing om te voorkomen dat er vuil in de benen en laarzen komt. De Dragoon is uitgerust met Britse P 37-webbinguitrusting. In tegenstelling tot de leren versie was deze bestand tegen vuil en vocht en aanzienlijk goedkoper in productie. In dit geval zijn twee universele magazijntassen met schouderbanden aan de hoofdriem bevestigd. Een Brits SMLE-geweer (Short Magazine Lee Enfield) in kaliber 7,62 mm, het standaardgeweer van het Britse leger sinds de Eerste Wereldoorlog, hangt op zijn rug. Het hoofd van de soldaat wordt beschermd door de inmiddels verouderde Mk II-helm, ontworpen voor de realiteit van de loopgravenoorlog in de vorige oorlog. Deze beschermde alleen de bovenkant van het hoofd en bood geen bescherming aan de onderkant.

Nee, 1944.

Tankman, 1e Pantserdivisie, 1944

Het Britse leger ontwikkelde een groot aantal gespecialiseerde uitrustingen en uniformen voor soldaten van gepantserde en gemotoriseerde troepen. Een van die kledingstukken was het denim tankpak, bedoeld voor tankbemanningen. Het was gemaakt van denim, een soort katoenen canvas. Voorzien van talloze zakken, was het comfortabel en praktisch voor de drager. Het pak werd over het uniform gedragen en de pijpen werden met clips aan de laarzen vastgemaakt.

Aan zijn handen draagt hij leren musketierhandschoenen. Op zijn hoofd draagt hij een zwarte baret met een Poolse adelaar. De uitrusting is afgestemd op de aard van zijn dienst – er zijn geen grote munitietassen, maar wel een hoofdriem, bretels, verlengstukken, een klein tasje voor munitie of een kompas, en een holster voor een pistool of revolver. Aan zijn voeten draagt hij standaard munitie laarzen, maar deze zijn niet geschoeid om te voorkomen dat de soldaat over het pantser glijdt. Belangrijke onderdelen van zijn uitrusting waren een veiligheidsbril en een headset met microfoon voor communicatie in het voertuig.

**Bren licht machinegeweer vizier,
10e Dragoonregiment**

Soldaten van gemotoriseerde eenheden kregen een speciaal type uniform. Dit waren denim overalls. Ze waren bedoeld om als werkoverall te worden gedragen bij het werken met apparatuur en over hun uniformen. Soldaten merkten echter dat het materiaal waarvan ze waren gemaakt – katoenen canvas – goed werkte in de zomer. Daarom werden ze steeds vaker als los uniform gedragen. Dit was bijvoorbeeld gebruikelijk in het 10e Dragoon Regiment. De soldaat draagt een P-37 uniform bestaande uit een riem, twee munitietassen en een schop/graafmachine. Zijn wapen is een Brits 7,7 mm Bren licht machinegeweer. De dragoon draagt dan ook een wapenuitrusting. Op zijn hoofd draagt hij een Mk II helm met een persoonlijk verband onder een camouflagenet.

Schutter, 9e Schuttersbataljon

De afgebeelde schutter van het 9e Schuttersbataljon van de 3e Schuttersbrigade draagt de klassieke Battledress P 40. De jas is open bij de hals, waar een camouflagesjaal als sjaal is vastgeknoopt. Dit was een zeer praktisch stuk uitrusting met vele toepassingen. Het kon gebruikt worden om zichzelf, een positie of een wapen te camoufleren, of om zich tegen de zon te beschermen. Aan de voeten zitten standaardlaarzen met clips erboven. Het hoofd wordt beschermd door een met gaas bedekte Mk II-helm met daaronder een verband. De soldaat draagt een uitgebreide versie van de P 37-uitrusting, compleet met een riem, munitietassen, een schop/graafmachine, een veldfles en een rugzak. Zijn wapen is een Brits 9mm Sten Mk II-machinepistool met een framekolf. Dit was een massaal geproduceerd wapen met lage productiekosten. Het was niet zonder gebreken. Het was alleen geschikt voor gevechten op korte afstand en was gevoelig voor vastlopen.

Pyyyyü yÿ yyyüüü, 1944 ÿ.

pelotonsergeant, 10e Dragoonregiment

Na de gevechten in Normandië zette de 1e Pantserdivisie de achtervolging in op de vluchtende vijand. De aard van de operaties, die snelheid en daadkracht vereisten, beïnvloedde ook de kleding en manier waarop de soldaten zich kleedden. De podo-cer draagt een in de strijd beproefde denim overall. Hij heeft zijn volledige uitrusting ingeruild voor alleen een hoofdriem. Er is een leren holster te zien voor een buitgemaakt Duits Walther P.38 9mm-pistool. Hij draagt geen helm, maar alleen een zwarte baret met pelotonsinsignes. Aan zijn voeten draagt hij standaard laarzen met clips. Om zijn nek draagt hij een veiligheidsbril en een felgroene signaalsjaal, vastgebonden als een halsdoek. Deze werd gebruikt om zijn eigen posities te markeren en vuur van geallieerde eenheden te voorkomen. Dit hielp tragische fouten te voorkomen, zoals die tijdens de eerste gevechten.

in Normandië.

Jyöyöy 1944–yöyöyöy 1945 y.

Draak van het verkenningspeloton, 10e Dragoonregiment

De 1e Pantserdivisie introduceerde op beperkte schaal speciale uniformen. Een voorbeeld hiervan was de Windproof Camou Aged (camouflage). Deze bestond uit een ruime jas en broek van lichtgewicht, winddicht katoen. De stof was fabrieksmatig bedrukt met camouflage. Het kledingstuk was losvallend, met trekkoorden in de taille, manchetten en enkels, waardoor een persoonlijke pasvorm mogelijk was. De set werd over het uniform gedragen.

Het was ook mogelijk om er extra isolatielagen onder aan te brengen. Dit speciale uniform werd uitgereikt aan dragonders van verkenningspelotons in linie-eskadrons. De outfit bleek ideaal voor gebruik in het veld en bood aanzienlijke bescherming tegen vijandelijke observatie in combinatie met netten en camouflagejassen.

Dragoon van het liniepeloton, 10e Dragoonregiment

Het steeds koudere weer, gecombineerd met de luchtvochtigheid, eiste zijn tol van de Poolse soldaten. De soldaat in kwestie droeg een leren wambuis over zijn wollen uniform. Een camouflagesjaal diende als een eenvoudige halsdoek. Om zijn handen droeg hij vijfvingerige wollen handschoenen. Een platte Mk II-helm beschermt zijn hoofd. De soldaat is waarschijnlijk op een lange mars. Hij draagt een tas met zijn uitrusting, bestaande uit een riem, munitietassen, schouderbanden, een veldfles, een bajonet en een schep. Hij rolt er ook een gascape overheen. Deze werden niet gebruikt waarvoor ze bedoeld waren – een gasaanval heeft nooit plaatsgevonden. Omdat ze echter gemaakt waren van geïmpregneerd, rubberachtig materiaal, waren ze absoluut waterdicht. Bovendien had de cape een speciaal zakje op de rug, waardoor hij netjes over de schooltas paste.

Schutter, Podhale Schuttersbataljon

Het koude weer bevorderde het gebruik van warme kleding. Een echte levensredder, vooral voor infanteristen, waren de reglementaire P40-jassen die over hun uniformen werden gedragen. Ze waren gemaakt van dikke, gelaagde wollen stof. De jassen hadden een dubbele rij knopen, een omgeslagen kraag en een sluiting met knopen met de Poolse adelaar. Ze hadden twee steekzakken op de heupen. Op de schouderstukken en mouwen waren Poolse symbolen genaaid: kraagwimpels, de divisie-insignes en het "POLAND"-insigne. De jassen boden goede bescherming tegen de kou en bleken nuttig in het veld. Naarmate de oorlog vorderde, doken er steeds meer buitgemaakte uitrustingen op onder Poolse soldaten. Dit was bijvoorbeeld het geval met Duitse scheppen, die gretig werden verzameld ter vervanging van achtergelaten graafmachines, waar de soldaten een hekel aan hadden.

Tankman, 1e Pantserdivisie,

Winteruniformen werden ook ontwikkeld voor tank- en pantservoertuigbemanningen. Dit was het Tank Crews Oversuit, dat terecht populair was bij alle eenheden van de 1e Divisie. Het was een goed ontworpen, gespecialiseerd kledingstuk. Gemaakt van zwaar, geïmpregneerd katoen, was het ook voorzien van een warme voering. Een afneembare capuchon bedekte het hoofd, waardoor het winddicht was en goede bescherming bood tegen regen. Het was gemakkelijk aan te trekken dankzij twee ritsen. Het had een aantal zakken op het lichaam en de benen.

Het speciale ontwerp vergemakkelijkte ook de evacuatie van een gewonde uit het voertuig. Insignes konden op de schouderstukken worden geplaatst. Het was erg populair onder officieren en onderofficieren. Er werd een riem overheen gedragen, meestal met alleen een pistoolholster en eventueel een munitietas of kompas.

Oyyyy yyyyyyyyy

Schutter, 8e Schuttersbataljon, 1946

De naoorlogse periode bevorderde de ontwikkeling van tradities binnen divisie-eenheden. Er werden herdenkings- en eretekens, titels en onderscheidingen uitgereikt. Een schutter van het 8e Schuttersbataljon draagt het Battledress P 40-uniform met wimpels, het insigne "POLAND" en het insigne van de 1e Divisie. Hij draagt ook een zwarte schouderbeschermer, die alle divisie-eenheden op 15 februari 1945 mochten dragen. Een zwart schouderkoord loopt eronder. Op de rechtermouw bevindt zich een speciaal embleem: het wapen van Breda, goedgekeurd in 1946. Op de linkerzak bevindt zich het herdenkingsembleem van het bataljon, goedgekeurd in 1946. Het is een blauw kruis met een centraal geplaatste Poolse adelaar, omlijst door een distel. Op drie armen staan de cijfers "8".

Ter nagedachtenis aan de bloedige verliezen van het bataljon in 1944 wordt om de nek een rode sjaal geknoopt. Hieraan is de bijnaam "Bloody Shirts" ontleend.

Schutter, 9e Andrian Rifle Battalion, 1946

Een ander bataljon van de 3e Schuttersbrigade, het 9e Schuttersbataljon Andria, ontwikkelde ook zijn eigen kenmerkende gevechtstradities. De Schutter draagt de standaard gevechtsuitrusting P 40 met wimpels in de kleuren van het bataljon, de insignes "POLAND" en de 1e Divisie, en een zwarte schouderbeschermer. De herdenkingsinsigne van het 9e Schuttersbataljon bevindt zich op de linkerzak. Het is een combinatie van een Poolse gekroonde adelaar, de insignes van de 1e Divisie, de initialen 9 BSF en het wapen van het graafschap Vlaanderen (een zwarte leeuw op een gouden veld).

Het embleem werd in 1946 goedgekeurd. De schutter draagt op het rechter schouderstuk een Fourragere-schouderkoord in de kleuren van het Belgische Oorlogskruis.

Deze onderscheiding werd, samen met de erenaam "Vlaanderen", op 1 juli 1945 aan het bataljon toegekend door de Regent van België, Karel, Graaf van Vlaanderen, als erkenning voor haar deelname aan de strijd voor de bevrijding van Vlaanderen.

Dragoon, 10e Dragoonregiment, 1945

Een speciaal type uniform dat de 1e Pantserdivisie gebruikte, was het parade-uniform. Er bestond geen apart type parade-uniform.

Het garnizoensuniform dat dagelijks werd gedragen, werd met speciale accessoires en behandelingen omgevormd tot een parade-uniform. Allereerst moest het uniform worden schoongemaakt en de broek tot de vouw worden gestreken. Schoenen werden gepeetst en gepolijst. De hoofdriem werd met verlengstukken aan de bretels bevestigd. Het materiaal moest worden schoongemaakt en de messing gespen werden glanzend gepeetst.

In zo'n geval werd een helm van één van de twee uitvoeringen op het hoofd gedragen.

In deze situatie werd het vaak gepolijst en gepeetst. De handen waren bedekt met musketierhandschoenen van gebleekt leer. Het wapen werd over de borst gedragen.

Soldaten die op deze manier gekleed waren, namen deel aan de feesten en ceremonies ter gelegenheid van nationale en regimentsfeesten, etc.

Syyyyyyyyyyyyy yyyyyyy

Tegenwoordig zetten soldaten van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz de tradities van de 1e Pantserdivisie voort. Dit komt onder andere tot uiting in het gebruik van symboliek die nauw verwant is aan die uit de Tweede Wereldoorlog. De standaard hoofdbedekking van de pantsermannen is een zwarte baret. Ze dragen een zwarte schede over hun linkerschouderbord, in navolging van de traditie van hun voorgangers. Tijdens ceremoniële optredens worden sjaals in de kleuren van de historische wimpels die nog steeds in gebruik zijn, om de nek gedragen. De eenheden dragen trots de insignes die ze van hun voorgangers hebben geërfd en die aanwezig zijn op hun ceremoniële, formele en velduniformen. Deze symbolen zijn ook te vinden op camouflage-uniformen in de woestijn die gedragen worden tijdens de dienst bij Poolse militaire contingenten in het buitenland. Ook bij banieren en wimpels is de traditie in ere gehouden. Ze zijn ofwel kopieën van historische symbolen of verwijzen er qua ontwerp of symboliek nauw naar.

TER NAGEDACHTENIS AAN GENERAAL MACHEK

Generaal Stanisław Maczek is een van de meest vooraanstaande Poolse bevelhebbers, niet alleen van de 20e eeuw. Hij was een ware visionair, een charismatische en moedige leider en een briljant organisator. Ondanks zijn talrijke successen bleef hij een bescheiden man. Voor hedendaagse Polen is hij een modelmilitair en patriot. Zijn prestaties tijdens de Tweede Wereldoorlog worden niet alleen in Polen, maar ook in West-Europa gewaardeerd. Dit wordt geïllustreerd door de jaarlijkse herdenkingen in Nederland ter herdenking van de bevrijding van Breda van de nazi's door soldaten van de 1e Pantserdivisie. Kransen worden gelegd en kaarsen worden aangestoken op lokale begraafplaatsen waar Poolse soldaten begraven liggen. Maczek zelf verklaarde, vele jaren na de oorlog, bescheiden: "Ik heb niet voor het militaire pad gekozen – maar de gebeurtenissen zelf kozen mij."⁹¹

Biografieën van beroemde generaals bevatten jeugdverhalen die getuigen van hun aangeboren leiderschapskwaliteiten, moed en vermogen om met moeilijke situaties om te gaan. Denk bijvoorbeeld aan het verhaal van Plutarchus van Chaeronea over de jonge Alexander de Grote die zijn paard Bucephalus temt, dat geen enkele ruiter te hanteren kreeg. Of aan het jeugdverhaal van de vooraanstaande 17e-eeuwse Nederlandse admiraal Michel de Ruyter, die als jonge jongen met ongelooflijke moed een hoge kerktoren beklom en vervolgens, tot verbazing van de verzamelde toeschouwers, zonder enige moeite weer afdaalde. Ook Maczeks verhaal is bewaard gebleven.

⁹¹ P. Potomski, Luitenant-generaal Stanisław Maczek 1892–1994, Militair Centrum voor Burgeronderwijs watełska, Warschau 2012, p. 22.

een familieverhaal over zijn moed en leiderschapskwaliteiten.

Op een dag zette de kleine Stanisław zijn broertjes (tweelingbroer Franciszek, jongste Jan en jongste Karol) aan boord van een oude badkuip die als boot diende, en nam ze, als kapitein, mee op een tocht over de rivier die gezwollen was door het smeltwater van de bron. Gelukkig liep het riskante spelletje goed af – alle jongens overleefden.

Ze keerden ongeschonden naar huis terug.

De sfeer in zijn ouderlijk huis, vol liefde en wederzijds respect, en een passie voor de Poolse literatuur en nationale tradities, vormden Stanisław Maczek tot een man en een patriot. Zijn universitaire studies in filosofie en de Poolse taal gaven hem een uitstekende kennis van de geesteswetenschappen, een gevoelige welsprekendheid en een hoge persoonlijke cultuur.

Stanisław Maczek had geen militaire carrière gepland, maar het lot bepaalde dat dat hij een van de meest vooraanstaande Poolse bevelhebbers uit de geschiedenis werd.

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, werd hij als onderdaan van keizer Frans Jozef opgeroepen voor het Oostenrijks-Hongaarse leger. De zware tijden van de Eerste Wereldoorlog vormden hem tot soldaat en commandant. Vechten in de bergen vergde een groot mentaal en fysiek uithoudingsvermogen. Vier jaar in een Tirols regiment hadden de jongeman gehard. Maczek liet zich niet afschrikken door het nieuws over de dood van zijn broers aan het front, noch door het feit dat hij zelf gewond was geraakt. Hij onderging een strenge militaire training. Hij voerde eerst het bevel over een peloton en vervolgens over een compagnie in bloedige gevechten in moeilijk terrein. Hij gaf herhaaldelijk blijk van moed en dapperheid, zoals blijkt uit de talrijke onderscheidingen en uitstekende staat van dienst die hij tussen 1915 en 1918 ontving. Een voorbeeld is Maczeks beoordeling van september 1916, waarin hij als volgt werd omschreven: "Sterk en oprecht van karakter, zeer nauwgezet en plichtsgetrouw" en "Hij heeft een zeer goede invloed [op zijn ondergeschikten] en behaalt dezelfde resultaten." 92 Hij zou deze eigenschappen ook in de latere stadia van zijn militaire carrière aan de dag leggen.

In het oorlogsarchief in Wenen bevindt zich de motivering voor het voorstel om Maczek de Zilveren Medaille voor Militaire Verdienste op het lint van het Militaire Kruis van Verdienste met Zwaarden (Duits: Silberne Militärverdienstmedaille am Bande des Militärverdienstkreuzes mit den Schweren) toe te kennen, opgesteld door de bataljonscommandant, majoor Karl Kudr, op 17 december 1917, waarin we kunnen lezen:

92 S. Kuźacz, Opmerkingen over de dienst van Stanisław Maczek in het Oostenrijks-Hongaarse leger, "Klio. Een tijdschrift gewijd aan de geschiedenis van Polen en de wereld", vol. 48 (1)/2019, p. 98.

Generaal Stanisław Maczek in een tank, Groot-Brittannië, juli 1944, foto genomen tijdens een oefening.
Foto: Nationaal Digitaal Archief

Generaal Stanisław Maczek in een tank, Groot-Brittannië, juli 1944, foto genomen tijdens een oefening.
Foto: Nationaal Digitaal Archief

Moedig optreden tegenover de vijand. Een zeer dapper en scherpzinnig man, die zich uitstekend heeft bewezen tijdens de afgelopen gevechten ten oosten van Asiago en bij [Berg] Meletta van half november tot half december. Bij [stad] Stella, ten oosten van Zocchi, bouwde tweede luitenant Maczek zorgvuldig en met gevoel versterkingen en voerde hiervoor herhaaldelijk verkenningen uit, zonder angst voor gevaar. Dit omvatte beschietingen, vooral tijdens de aanval.⁹³

In zijn memoires, "Van kar tot tank. Oorlogsherinneringen 1918-1945", beschreef Maczek zijn tijd in het Oostenrijks-Hongaarse leger op een zeer oppervlakkige manier. Hij was echter een patriot en beschouwde dienst aan Polen als het belangrijkste in zijn leven. Het is echter de moeite waard om te onthouden dat de jaren 1914-1918 een cruciale periode in zijn carrière waren, aangezien hij in die tijd onschatbare ervaring opdeed, die zich tijdens de volgende oorlog uitbetaalde. Zijn vermogen om in bergachtig terrein te vechten, werd benut in 1939

Direct nadat Polen onafhankelijk werd, trad hij toe tot het Poolse leger en werd hij commandant van de Krosno-compagnie. In deze periode stond hij voor de aanzienlijke uitdaging om vrijwilligers in korte tijd klaar te stomen voor de strijd. Ze waren vol enthousiasme, maar misten de juiste training en gevechtzin. Ze vormden een gemengd gezelschap, bestaande uit 50-50 ervaren soldaten die aan het front van de Eerste Wereldoorlog hadden gevochten, en jonge mannen zonder militaire training. Maczek bleek een consistente, veeleisende en rechtvaardige commandant te zijn. Tegelijkertijd was hij in staat vrolijk en hartelijk te zijn, wat hem geliefd maakte bij zijn ondergeschikten. Hij werd gekenmerkt door vindingrijkheid, sluwheid en vasthoudendheid.

Hij leidde zijn soldaten persoonlijk de strijd in en gaf daarmee het voorbeeld van correct gedrag in de strijd. Hij was een gerespecteerd en geliefd officier. Hij maakte indruk op zijn collega's en ondergeschikten met zijn ervaring aan het front en zijn professionaliteit. Hij wekte bewondering met zijn moed en vindingrijkheid, en zijn vermogen om strategieën te gebruiken waarmee hij de vijand gemakkelijk te slim af was. Deze eigenschappen zouden hem gedurende zijn hele militaire carrière vergezellen en maakten hem tot een rolmodel voor toekomstige generaties officieren van het Poolse leger.

Hij was een geboren commandant, geen stafofficier. De periode van winter 1919 tot voorjaar 1920, toen hij naar de stafopleiding werd gestuurd, werd in zijn memoires beschreven als

⁹³ Ibidem, blz. 100.

"Zonder mijn eigen eenheid." Met een zekere ironie schreef hij: Met passie en temperament "beval" ik de vlaggen die de bewegingen van zijn brigades en onze eenheden markeerden⁹⁴.

Ongeacht hun aard vervulde Maczek zijn taken altijd met de grootste toewijding en genoot hij het respect van zijn ondergeschikten en de waardering van zijn superieuren. De officiële mening van de kolonel bleek profetisch.

Stanisław Maczek uit 1931, voorbereid door een andere uitmuntende commandant, brigadegeneraal Franciszek Kleeberg. Hij erkende het volledige potentieel van zijn ondergeschikte. Kleeberg schreef:

Een uitmuntende regimentscommandant, met een natuurlijk talent voor leidinggeven en een scherp tactisch inzicht. Hij is een uitstekende liniecommandant met een mooie toekomst, en tegelijkertijd een voorbeeldig gecertificeerd officier met uitgebreide tactische en operationele kennis. Gezond, sterk en onvermoeibaar. Altijd enthousiast. Hij runt een rustig en vredig gezin. Een uitstekende opleider en trainer. Mensen stromen naar hem toe. Hij kent de regels en voorschriften door en door. Hij wordt gekenmerkt door breedte en ideologie, en een kristalhelder, altruïstisch karakter. Een geschikte kandidaat voor een senior commandant van de 95ste.

Het hoogtepunt van Stanisław Maczeks carrière vond plaats tussen 1942 en 1945, toen hij het bevel voerde over de 1e Pantserdivisie. Kenmerkend is dat alle verslagen van soldaten onder zijn bevel de mening bevestigen dat de persoonlijkheid van de generaal een fundamentele invloed had op de karaktervorming van de eenheid. Maczek was de grootste autoriteit voor zijn soldaten, zowel militair als menselijk. Zijn karakter wordt perfect weergegeven door een herdenkingsorder die in augustus 1944 werd uitgevaardigd ter gelegenheid van het vertrek van de divisie naar de strijd. Deze order werd voorgelezen tijdens vergaderingen van alle subeenheden, wat bijdroeg aan een morele oppepper onder de soldaten:

Soldaten van de 1e Pantserdivisie!

Na vier jaar zijn we terug in Frankrijk. We zijn geland in een vrij Frans land, om samen met Engeland en Amerika te vechten voor de Poolse zaak.

Toen we Frankrijk in juni 1940 verlieten, waren onze gelederen dun, onze toekomst onbekend, we waren machteloos. Vandaag, na vier jaar op Britse bodem, begonnen we aan onze strijdmars naar Polen. De eerste etappe van deze mars is opnieuw Frankrijk. Maar nu zijn de omstandigheden veranderd. We komen hier met een gevoel van eigen trots en eigen kracht.

⁹⁴ S. Maczek, op. cit., blz. 37.

⁹⁵ P. Potomski, op. cit., p. 28.

Edinburgh – de laan waar generaal Maczek doorheen liep, naar hem vernoemd.

Foto: Odwach Association

Een monument op het strand van Arranches (Frankrijk) herdenkt de landing van 16.000 Poolse soldaten en 400 tanks onder leiding van generaal Maczek.

Foto: Anna Pastorek

We zijn er trots op dat we gedurende vijf jaar oorlog onze wapens niet hebben laten vallen of neergelegd. Integendeel, door nauwgezet en volhardend werk hebben we een pantserdivisie gecreëerd, de eerste in de geschiedenis van ons leger. Deze divisie staat vandaag de dag op het slagveld, tegenover degenen die aan de hele wereld verkondigden dat we niet meer bestonden.

We zijn sterk omdat onze divisie beschikt over de beste uitrusting die de geallieerden tot hun beschikking hebben. We kennen de waarde van deze uitrusting en weten hoe we deze effectief kunnen inzetten. Daarin schuilt fysieke kracht. Bovendien brengen we iets naar het slagveld wat de Duitsers niet meer bezitten. We brengen enorme morele kracht. We brengen het volle besef dat we strijden voor een rechtvaardige zaak en dat de eerste glimpen van de overwinning al zichtbaar zijn.

En daarom zullen we, nu we de eerste slag ingaan, een afrekening eisen voor de vijf oorlogsjaren in hun geheel. Voor Warschau, voor Kutno, voor Westerplatte, en voor de honderdduizenden weerloze slachtoffers die door de bezetters zijn omgekomen. We eisen een afrekening voor elk Poolse leven dat de Duitsers hebben genomen.

Dit betekent echter niet dat je barbaarse gevechtmethoden moet gebruiken. Vecht zoals Poolse soldaten altijd hebben gevochten, door de geschiedenis heen. Vecht hard, als ridderlijkheid.

We gaan onze eerste strijd aan met de beste geallieerde divisies. Wij weten wat we waard zijn en daarom wens ik u als uw commandant vandaag één ding toe: dat de Duitsers met hun eigen

bloed mogen betalen voor de eer om met ons te vechten.

En onthoud één ding, allemaal: de Poolse soldaat strijdt voor de vrijheid van vele naties. dów – maar hij sterft alleen voor Polen.

Wij geloven er allemaal in dat Polen, dankzij onze ontberingen en harde arbeid, tot leven zal komen!

Commandant van de 1e Pantserdivisie –
Maczek, Brigadegeneraal 96.

Maczek vatte de gevechten in Nederland samen in een bevel dat hij aan zijn soldaten gaf ter gelegenheid van 11 november.

Onafhankelijkheidsdagverordening, uitgevaardigd in 1944.

Soldaten van de pantserdivisie!

We hebben een periode van hevige gevechten in Zuid-Holland afgesloten. We hebben de gevechten om Axel en Hulst, Merxplas en Baarle Nassau, Alphen en Gilze al voltooid – en we hebben de succesvolle operatie bij Breda en de verdrijving van de Duitsers over de Maas voltooid. We sloten deze fase af met hevige gevechten aan het Markkanaal en de verovering van het zwaar verdedigde brughoofd Moerdijk.

96 Soldaten van generaal Maczek, onder redactie van Z. Mieczkowski, Warschau/Londen 2003, p. 43.

Jullie weten zelf onder welke moeilijke omstandigheden onze divisie heeft gevochten. Het leek er vaak op dat we aan de grens van ons uithoudingsvermogen zaten en taken kregen die onze capaciteiten te boven gingen.

Degenen onder jullie die aan het front vechten, die in de voetsporen van hun tanks of in de voetsporen van hun eigen voeten het pad van onze divisie volgen, weten het beste wat ontberingen en vermoeidheid betekenen en welke prijs er betaald moet worden voor de overwinning. Er waren vaak bevelen die elke greintje adem, vastberadenheid en de felle wil van een soldaat vereisten om ze uit te voeren.

Jij, die op de slagvelden van onze gevechten bijna dagelijks de dood in de ogen hebt gekeken, weet heel goed dat mensen niet in oorlogstijd geboren worden en dat het lot iedere dag en ieder uur naar de besten onder ons wijst die voorgoed zijn heengegaan.

U kunt er zeker van zijn dat ik, als uw commandant, net als u, diep getroffen ben door de dood van elke soldaat, collega en wapenbroeder. Ik heb er alles aan gedaan en blijf er alles aan doen om onze verliezen te beperken. U moet echter niet vergeten dat, net zoals u mijn bevelen opvolgt, ik als soldaat de bevelen van mijn superieuren moet opvolgen. En hoewel het soms leek alsof we te duur betaalden voor de overwinning, weet dat die prijs betaald moest worden. Veel divisies die aan onze zijde vochten, betaalden veel meer dan wij.

Terugkijkend op de afgelopen gevechten kunnen we nu met trots zeggen dat we elke taak die ons werd opgedragen, hebben volbracht. We hebben onze soldatenplicht ten volle vervuld, zelf nog meer ervaring opgedaan en ons nog hechter verenigd als één strijdende familie, als een team van alle krijgsmachtdelen en krijgsmachtdelen dat samen leeft, vecht en, indien nodig, sterft.

De magnifieke prestaties van onze pantserregimenten, de harde, felle gevechten van onze infanterie, het harde en toegewijde werk van onze genie, de uitstekende artillerieondersteuning – al deze elementen samen vormen een prachtige, moderne gevechtseenheid: de pantserdivisie. Vandaag de dag zijn we zo'n goede eenheid, met een soldatentraditie, geschreven door gedeelde ontberingen en zwoegen, en een gedeelde bloedige opoffering.

Dit is een enorme prestatie voor onze toekomst als soldaten. We zullen schouder aan schouder de toekomstige strijd ingaan, ieder met een stukje trots en glorie van de kans die we hebben gekregen om in deze moeilijke tijden nieuwe pagina's te schrijven voor het Poolse leger en het pad terug naar Polen te volgen langs het spoor van zegevierende veldslagen. We bevinden ons in een periode waarin ongelooflijke dingen gebeuren en waarin geen profeet kan voorspellen wat de dageraad van morgen zal brengen. We bevinden ons in een periode waarin de donkere nachten van onze hoop en dromen wellicht korter zijn dan ze vandaag lijken – en dan zal de hemel boven Polen stralen met de dageraad van ware vrijheid.

Wij, als soldaten van een trotse en onverzettelijke natie, hebben één plicht en één
Onze taak is om te volharden op het slagveld, omdat onze natie doorgaat met vechten in het land.

Sherman M4A1(76)W tank "General Maczek" - onderdeel van het Mémorial de Coudehard-Montormel in Frankrijk, ter herdenking van de Slag om de Zak van Falaise en de eenheden die daaraan deelnamen: 1e Poolse Pantserdivisie, 2e Franse Pantserdivisie, 90e Amerikaanse Infanteriedivisie, 4e Canadese Pantserdivisie.
Foto: Anna Pastorek

Een plaquette in Abbeville (Frankrijk)

ter herdenking van de bevrijding van de stad door de soldaten van generaal Maczek op 3 september 1944.

Foto: Anna Pastorek

Soldaten van de 1e Pantserdivisie, ik schrijf deze order op Onafhankelijkheidsdag. Namens de Dienst wil ik u allen bedanken voor de uitstekende resultaten die tot nu toe zijn behaald. Ik wens u toe dat u doorgaat met het creëren van een hard granieten blok dat niet zal worden verpletterd door de slagvelden van toekomstige gevechten.

God geve ons dat we de volgende Onafhankelijkheidsdag in een vrij Warschau mogen vieren, Shavia.

Op 11 november 1944

Divisiecommandant /-/

Maczek Brigadegeneraal 97.

Maczek genoot niet alleen de sympathie van zijn eigen soldaten, maar ook van de inwoners van de steden in België en Nederland die door de 1e Pantserdivisie waren bevrijd. Gezien de vele wreedheden van de Tweede Wereldoorlog, oogste Maczek, als commandant, alom respect en bewondering voor zijn soldaten door te vechten op een manier die de verliezen onder burgers en steden zoveel mogelijk minimaliseerde. Poolse soldaten werden enthousiast ontvangen in bevrijde steden, met Breda als een sprekend voorbeeld. Het thema van het sparen van burgers en de vreugdevolle verwelkoming van Poolse soldaten komt veelvuldig voor in de memoires van de soldaten van de 1e Pantserdivisie.

Toen we steden op het hele continent begonnen te bevrijden, groeide onze populariteit. Wij hebben gebouwen gespaard, wij hebben niet doelloos geschoten, onze soldaten hebben niet verkracht. De steden die door de Polen bevrijd werden, waren erg dankbaar dat ze niet verwoest waren. Later reisden Britse en Canadese troepen, die andere steden hadden bevrijd, naar verschillende ceremonies. Toch werden de Polen altijd het meest hartelijk ontvangen (...). (Kozak)98.

Elke soldaat van de divisie probeerde de gebieden die ze passeerden niet te vernietigen. Soms ging dit ten koste van hun eigen verliezen. Maar het zat in ons Poolse bloed. Vroeger in Polen, tijdens manoeuvres, probeerden soldaten die tanks bestuurden de opbrengst van het land niet te vernietigen. Wortelvelden, bietenvelden. Vernietig de opbrengst niet. Vernietig huizen niet onnodig. Dit is in het geheugen gegrift van elke pantsersoldaat. Zelfs hier, in het buitenland, heb ik Polen nog nooit velden zien vernietigen... Daarom waardeerde de bevolking ons zo. We hebben geen steden verwoest. Toen we Breda innamen, hadden alle regimenten en tanks van drie regimenten kunnen vuren – we zouden de stad volledig hebben verwoest. Maar dat deden we niet. En daarom ontving Breda ons zo enthousiast. (Wielogórski)99

97 Ibidem, blz. 69–69.

98 Ibidem, blz. 158.

99 Ibidem.

Deze verwelkomingwoede... in Frankrijk, België of Nederland. Na jaren van bezetting was de bevolking verbijsterd door de plotselinge herovering van de vrijheid. En bovendien waren het niet de Amerikanen, noch de Engelsen, maar de Polen die hen bevrijdden. Polen? Waar kwamen Polen vandaan? Dit leidde ook tot vriendelijkheid jegens ons onder de bevolking van deze landen en gaf een zekere kleur aan hun behandeling van Polen. (Kýtny)¹⁰⁰

Overall waar ik kwam, kreeg ik een fles goede wijn en fruit. Ze stonden op straat te wachten en heetten iedereen welkom. Ze gaven aan iedereen die langskwam. Waar ik ook overnachtte, bracht de hospita, de vrouw des huizes, altijd iets mee. In Nederland waren de contacten met de lokale bevolking hecht. We organiseerden een soort entertainment... (Grabowski)¹⁰¹

Een blijvend symbool van de dankbaarheid van de lokale bevolking aan generaal Maczek en de soldaten van de 1e Pantserdivisie zijn de talrijke herdenkingsplekken (monumenten, gedenkplaten, oorlogsbegraafplaatsen) in Frankrijk, België en Nederland. We kunnen ze ontmoeten in tientallen steden in Frankrijk: Courseulles-sur-Mer, Arronanches-les-Bains, Bayeux, Urville-Langannerie, Fontaine-le-Pin, Potigny, Jort, Vimoutiers, Mont-Ormel, Chambois, Abbeville, Ruisseauville, Boulogne, Calais-Hauteville, Pihen-lès-Guînes, Guînes, Saint-Omer, Duinkerken, in België: Poperinge, Westouter, Ieper, Kimmel, Zonnebeke, Passendale, Hoogdele, Roeselare, Tielt, Ruiselede, Aalter, Adegem, Eksaarde, Stekene, Sint-Niklaas, Be-veren, Sint-Gillis-Waas, De Klinge, Willebroek, Leopoldsborg, Beerse, Lommel en Nederland: Axel, Hulst, Gilze, Baarle-Nassau, Alphen aan den Rijn, Bavel, Bredzie, Moerdijk, Ter Aalst, Dorst, Prinsenbeek, Oosterhout, Kapelsche Veer, Emmen, Winschoten, Bourtange. Gedenkplaatsen die verband houden met de soldaten van generaal Maczek zijn ook te vinden op verschillende locaties in Duitsland, waaronder Oberlangen, waar soldaten van de 1e pantserdivisie een krijgsgevangenenkamp bevrijdden en 1.700 Poolse vrouwen bevrijdden – deelnemers aan de Opstand van Warschau.

In bevrijde steden en dorpen gaven de inwoners spontaan Poolse namen aan straten en pleinen om hun waardering te uiten voor de prestaties van generaal Maczek en zijn soldaten. Langs de gevechtsroute van de 1e Pantserdivisie werden meer dan honderd straten en pleinen naar Polen vernoemd.

Een symbolisch bewijs van de dankbaarheid van de Nederlanders is de opening in 2020. Het Maczek Memorial Breda. Een modern museum en educatief centrum – een plek van herinnering – werd opgericht op basis van het Generaal Maczek Museum, dat

¹⁰⁰ Ibidem, blz. 159.

¹⁰¹ Ibidem, blz. 160.

De Poolse oorlogsbegraafplaats in l'Urville-Langannerie is een van de zeven buitenlandse oorlogsbegraafplaatsen in Frankrijk die door de Franse staat worden beheerd.
Foto: Anna Pastorek

Een monument in Breda herdenkt de bevrijding van de stad door de soldaten van generaal Maczek. Een wereldbol met twee adelaars erop. De Poolse adelaar zegeviert over de Duitse adelaar. Op de sokkel staat in het Nederlands gegraveerd: "Uit dankbaarheid aan onze Poolse bevrijders – 29 oktober 1944."
Foto: Anna Pastorek

De stichting werd in 1981 opgericht naar aanleiding van een verzameling memorabilia, verzameld door drie vrijwilligers. De collectie groeide jaar na jaar. Tot 2015 was het museum gevestigd in de kazerne van Breda. In mei 2019 startte de bouw van het gedenkteken Het Maczek naast de Poolse Militaire Begraafplaats. Sinds juni 2020 is het open voor publiek en de officiële opening met genodigden vond plaats op de herdenkingsdag van de bevrijding van Breda in 2020. De bouw werd mogelijk gemaakt dankzij bijdragen van vfonds102, de provincie Noord-Brabant en de gemeente Breda.

Het is opgericht en functioneert dankzij de grote inzet van tientallen vrijwilligers. De bestuursleden van Het Maczek Memorial Breda doen hun werk onbezoldigd. Elk lid is verantwoordelijk voor een specifiek werkterrein en coördineert het werk van ondergeschikte vrijwilligers. Het Maczek Memorial Breda is, zoals de Nederlanders benadrukken, meer dan alleen een museum; het is een gedenkplaats gewijd aan de bevrijders van Breda, bedoeld om de bijdrage van Poolse soldaten aan de bevrijding van West-Europa te herdenken. Het Maczek Memorial Breda herbergt een permanente tentoonstelling gewijd aan de bevrijding van de stad door generaal Maczeks 1e Pantserdivisie, evenals tijdelijke tentoonstellingen. Het organiseert ook conferenties, vergaderingen en een uitgebreid educatief programma voor leerlingen. Tijdens speciale lessen leren leerlingen niet alleen over Maczek en de 1e Pantserdivisie, maar staan ze ook stil bij het belang van waarden zoals vrede, vrijheid, gelijkheid en democratie, waarvoor de Poolse generaal en zijn soldaten vochten. Tientallen klassen profiteren jaarlijks van het educatieve aanbod van Het Maczek Memorial Breda. In het museum kunt u onder andere het originele uniform van de generaal bewonderen, geschonken door zijn kinderen.

Een interessante manier voor de Nederlanders om de Poolse bevrijders te herdenken ter gelegenheid van de 75e verjaardag van de bevrijding van Breda, was om het voetbalstadion voor één avond te vernoemen naar generaal Stanisław Maczek. Deze gebeurtenis vond plaats op 29 oktober 2019, tijdens de wedstrijd tussen de lokale club NAC Breda en FC Emmen. De wedstrijdsetting die dag was eveneens uitzonderlijk. Breda Locos

102 Vfonds, Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranen (NVVP) is een Nederlandse stichting die zich sinds 1970 inzet voor veteranen en slachtoffers van gewapende conflicten. Jaarlijks steunt het fonds ongeveer 200 projecten die gericht zijn op het eren van veteranen, het herdenken van gevallen militairen en burgerslachtoffers van gewapende conflicten, het verspreiden van kennis over oorlogen en de gevolgen ervan, en het vormen van houdingen in de samenleving, zoals respect voor democratie en inzet voor vrede

Gedurende enkele weken hielden zij een speciale banner gereed die op de tribunes werd uitgerold. Hierop stond Generaal Maczek afgebeeld tegen de achtergrond van de stad en het stadion. Het opschrift luidde: "Stanislaw Maczek Stadion" en het logo bevatte de tekst in het Nederlands en het Pools: "Breda bevrijd op 29 oktober 1944. Dank u, Polen".

Ook de start van de wedstrijd door familieleden van twee Poolse militairen die deelnamen aan de bevrijding van de stad was symbolisch. De herinnering aan Maczeks militairen leeft voort onder de fans en de directie van NAC Breda, zoals blijkt uit het recente jubileuminitiatief. Op 27 juni 2024 verscheen een persbericht op de website van NAC Breda: " Met trots en dankbaarheid

presenteren wij de tenues voor het komende Eredivisie-seizoen. Op 29 oktober 1944 bevrijdden militairen van de Poolse 1e Pantserdivisie onder bevel van generaal Maczek onze prachtige stad. Nu, tachtig jaar later, brengen we hulde aan de heldhaftige militairen die zich nooit overgaven en standvastig bleven. Veertig helden die hun leven gaven om Breda te bevrijden, zodat wij ons leven konden leven en onze club konden leiden, zullen op ons thuisstadium worden geëerd."

Gedurende het seizoen 2024/25 dragen de spelers tenues ter nagedachtenis aan de Poolse soldaten die de stad bevrijdden. Op het gele thuisstadium staan de namen van alle 40 gesneuvelde soldaten en een dankwoord in het Pools. Op de witte uittenues staat een afbeelding van Maczeks soldaten tegen de achtergrond van Breda, samen met het Poolse wapen met toegevoegde stadselementen. De tenues zijn tot stand gekomen in samenwerking met Het Maczek Memorial Breda.

Een andere manier om de generaal te herdenken is door een tulp te planten die naar hem vernoemd is. Nederland wordt wereldwijd met veel dingen geassocieerd, waaronder schilderkunst uit de Gouden Eeuw, de werken van Van Gogh, windmolens, scheepsbouw en voetbal. Een van de meest herkenbare symbolen van Nederland is echter al eeuwenlang de tulp. De onopvallende bollen van deze prachtige bloemen arriveerden in de tweede helft van de 16e eeuw vanuit Turkije in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en werden in de 17e eeuw enorm populair onder de Nederlanders, die er exorbitante prijzen voor betaalden. Tegenwoordig is Nederland een tulpenproducent van wereldklasse.

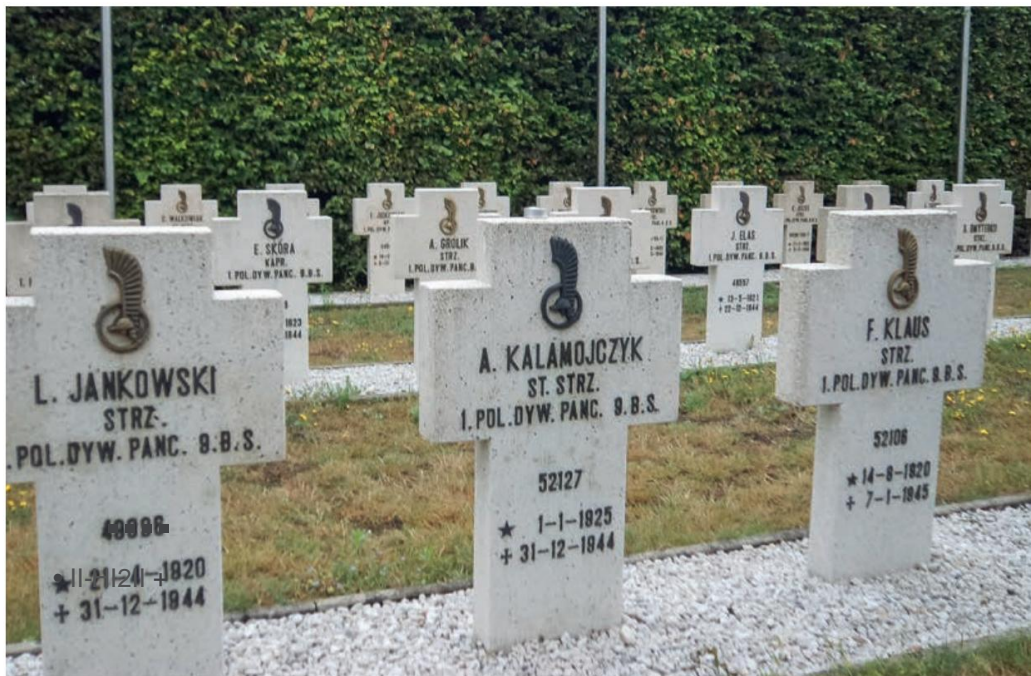
103 <https://www.nac.nl/nieuws/met-trots-en-dankbaarheid-presenteren-wij-de-shirts-voor-het-aankomende-eredivisie-seizoen-> [geraadpleegd op 8/07/2024] (vertaald uit het Nederlands door Anna Pastorek).

Oorlogsmonument – een Duitse Panther-tank,
buitgemaakt tijdens de gevechten en overgedragen aan de stad Breda door soldaten van de 1e Pantserdivisie.
Foto: Anna Pastorek

De Poolse Erebegraafplaats in Ginneken, waar militairen begraven liggen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland zijn omgekomen.
Foto: Anna Pastorek

Elk voorjaar trekken hordes toeristen naar Lisse om de beroemde Keukenhof en de omliggende tulpenvelden te bewonderen. In Nederland is het ook gebruikelijk om nieuw gekweekte tulpensoorten naar vooraanstaande individuen te vernoemen.

Sinds 2013 is de tulp met de naam "Generaal Stanisław Maczek" een symbool van de dankbaarheid van het Nederlandse volk aan de Poolse generaal en de herinnering aan de gevechten van de 1e Pantserdivisie. De bloem heeft framboosrode bloemblaadjes met witte randen, die doen denken aan de kleuren van de Poolse Aga en de stadskleuren van Breda. Het kostte de Nederlandse tuinman Jan Ligthart zestien jaar om de nieuwe tulpensoort met de gewenste eigenschappen te ontwikkelen. Het boeket "Generaal Stanisław Maczek"-tulpen werd gedoopt op de militaire begraafplaats in Breda. De ceremonie vond plaats bij het graf van Generaal Maczek, in aanwezigheid van Poolse veteranen van de 1e Pantserdivisie en de zoon van de generaal, professor Andrzej Maczek. Diezelfde dag, tijdens een ceremoniële receptie ter gelegenheid van Koninginnedag, presenteerde ambassadeur Marcel Kurpershoek de nieuwe tulpensoort in Warschau.

De tulp "Generaal Stanisław Maczek" verscheen ook op een van de muurschilderingen ter nagedachtenis aan de beroemde commandant, die in Polen woonde. De muurschildering, hoewel eenvoudig van vorm, is uiterst overtuigend. Ze combineert Poolse en Nederlandse elementen. De generaal is afgebeeld in het uniform van de Poolse strijdkrachten. Strijdkrachten in het Westen, en tulpen die door de Nederlanders werden gekweekt, naar hem vernoemd. Het citaat eraan: "De Poolse soldaat vecht voor de vrijheid van alle volkeren, maar sterft alleen voor Polen" – komt van het monument voor generaal Maczek, gevestigd in Warschau. Het werd gemaakt in het kader van de landelijke wedstrijd "Muur, maar de geschiedenis van het Poolse leger", gesubsidieerd door het Ministerie van Defensie. Het siert de muur van school- en kleuterschoolcomplex nr. 5 in Żagań. De basisschool in het complex is vernoemd naar de 1e Pantserdivisie. De creatie van de muurschildering ging gepaard met een reeks educatieve evenementen voor kinderen en jongeren, waaronder een veldspel en lessen in levende geschiedenis. Deze muurschildering is slechts één van de vele soortgelijke werken die in heel Polen zijn gemaakt in het kader van wedstrijden gesubsidieerd door het Ministerie van Defensie, maatschappelijke projecten of het onafhankelijke werk van getalenteerde kunstenaars.

Polen herinneren zich generaal Maczek, zoals blijkt uit de talrijke publicaties over hem die op de markt verschenen, variërend van wetenschappelijke werken tot

Populaire wetenschap, zelfs strips. Enkele jaren geleden publiceerde het Militair Centrum voor Burgereducatie de strip "Armored Wings" (Poolse en Engelse versie) gewijd aan de 1e Pantserdivisie. Het bereikt een breed publiek en draagt bij aan het behoud van de herinnering aan de uitmuntende commandant onder kinderen en jongeren. De strip heeft brede publieke belangstelling genoten en is meerdere malen herdrukt. Het is zowel in gedrukte als online versie verkrijgbaar.

In diverse Poolse steden, waaronder Warschau en Krakau, vinden we monumenten en plaquettes ter nagedachtenis aan Generaal Maczek en de soldaten van de 1e Pantserdivisie.

De beeltenis van Stanisław Maczek verscheen ook op een postzegel van 165 zloty, uitgegeven door Poczta Polska in 1989 ter herdenking van de 45e verjaardag van de Slag bij Falaise. De herdenkingszegel had een oplage van 6 miljoen stuks. In 2003 gaf de Nationale Bank van Polen herdenkingsmunten uit (een zilveren van 10 zloty en een Nordic Gold van 2 zloty) met de beeltenis van de commandant en een tank. In 2019, ter herdenking van de 75e verjaardag van de bevrijding van Breda, gaf Poczta Polska een postzegel van 3,30 zloty uit met de afbeelding van Stanisław Maczek, ontworpen door Marzanna Dębrowska, in een oplage van 150.000 stuks.

De herinnering aan generaal Maczek en het strijdpad van de 1e Pantserdivisie wordt ook in het Poolse leger in ere gehouden. De 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz erft de tradities van de 1e Pantserdivisie. Generaal Maczek is op zijn beurt beschermheer van de 10e Pantsercavaleriebrigade, onderdeel van de 11e Pantserdivisie.

Poolse soldaten zijn altijd vergezeld geweest van een witte adelaar, evenals identificatie-elementen van individuele eenheden, die hen van anderen onderscheiden. De soldaten van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubusz zijn bijzonder trots en bevoorrecht, omdat ze dezelfde insignes op de mouwen van hun uniformen kunnen dragen die 80 jaar geleden door de soldaten van generaal Maczek werden gedragen.

Het embleem heeft de vorm van een gestileerde zwarte huzarenvleugel bestaande uit 13 veren en een helm, geplaatst binnen een rond schild met een oranje achtergrond. De zwart-oranje kleuren symboliseren de pantserdivisie. Het is gebaseerd op het embleem van de 1e Pantserdivisie, goedgekeurd in het Journal of Orders of the Commander-in-Chief and Minister of Military Affairs nr. 4 van 11 augustus 1942, item 29.

In yagaÿ is een muurschildering ter nagedachtenis aan generaal Maczek gemaakt dankzij een subsidie van het Ministerie van Defensie als onderdeel van de wedstrijd "Muur, maar dan de geschiedenis van het Poolse leger".

Foto: Jan Mazur

Poolse soldaten, deelnemers aan een historisch-militaire reis in de voetsporen van de generaals Stanisław Sosabowski en Stanisław Maczek, in Breda, bij het graf van de commandant van de 1e Pantserdivisie (2019).

Foto: Ministerie van Nationale Defensie

De kleur zwart is een symbool geworden van de pantserdivisies van het Poolse leger. De meest opvallende kenmerken van de uniformen van de soldaten van de 11e Lubusz Pantsercavaleriedivisie zijn de zwarte baretten die ze trots dragen en de zwarte schede met het insigne van hun militaire rang, gedragen op de linkerschouderplaat van hun uniformjas en -overjas. De zwarte schouderplaat is afkomstig van de uniformen van de soldaten van de 10e Cavaleriebrigade tijdens de Septembercampagne. Tijdens de gevechten in 1939 gaven de Duitsers de soldaten van Maczek de bijnaam "Zwarte Brigade", naar de kleur van hun baretten en lange, zwarte leren overjassen. In Falaise verdienden ze, dankzij de waanzinnige, ongekende moed die door het bloed van de Poolse pantsermannen stroomde, de bijnaam "Zwarte Duivels".

De baretwimpel van het 11e LDKPanc is gemaakt van metaal in de vorm van een parallellogram met een uitsparing voor de kruising van de diagonalen. Hij is geëmailleerd in de divisiekleuren: zwart met een oranje driehoek. Hij is gemodelleerd naar de wimpel van het hoofdkwartier van de 1e Pantserdivisie. Hij werd gedragen op de baret van pantsereenheden. Hij werd op 12 september 1992 geïntroduceerd bij het 11e LDKPanc, ter gelegenheid van Divisiedag, die samenviel met de overname van de tradities van de eenheden en subeenheden van de 1e Pantserdivisie.

De symboliek die met de 1e Pantserdivisie wordt geassocieerd, wordt voornamelijk gebruikt door eenheden en subeenheden van de 11e Pantsercavaleriedivisie van Lubuska: het 11e Commandobataljon, vernoemd naar Luitenant-Generaal Zygmunt Sadowski; het 11e Reparatiebataljon; het 4e Zielona Góra Luchtafweerregiment; de 10e Pantsercavaleriebrigade, vernoemd naar Luitenant-Generaal Stanisław Maczek en de onderdelen ervan: het 1e Tankbataljon en het 10e Gemechaniseerde Bataljon Dragonders uit ŷwiŷtoszów; de 34e Pantsercavaleriebrigade, vernoemd naar Grootkroonhetman Jan Zamoyski en zijn ondergeschikten, het 1e Brabantse Tankbataljon en het 2e Vlaamse Tankbataljon uit ŷagaŷ. Bovendien verwijzen het Militair Orkest en de Militaire Gendarmerie-eenheid in ŷagaŷ naar de symboliek die verbonden is met Maczeks soldaten.

In verband met de aankomende jubilea nemen soldaten uit heel Polen (officieren, onderofficieren en soldaten) deel aan lessen burgerschapsonderwijs over de gevechten van de 1e Pantserdivisie. In 2019 was het thema "Poolse Strijdkrachten in het Westen - ontstaan, organisatie, gevechten aan het front. 75e verjaardag van de Slagen bij Monte Cassino, Falaise en Arnhem." In 2024, ter gelegenheid van de 80e verjaardag van de Slag bij Falaise en de bevrijding van Breda, worden lessen gegeven met de titel "Soldaten

Poolse soldaten in de strijd voor de bevrijding van Frankrijk, België en Nederland." Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Erfgoed van het Ministerie van Defensie en enkele militaire eenheden organiseren historische en militaire reizen naar Frankrijk, België en Nederland om gedenkplaatsen te bezoeken die verband houden met het strijdtoneel van de 1e Pantserdivisie. Overlevende veteranen van de 1e Pantserdivisie en soldaten van eenheden die de tradities van Maczek erven, nemen deel aan de jaarlijkse ceremonies in Breda ter herdenking van de bevrijding van de stad in 1944. Het doel van deze evenementen is om de historische kennis van soldaten te verdiepen, patriottische houdingen te vormen en esprit de corps op te bouwen. Het Militair Centrum voor Burgereducatie, de Centrale Militaire Bibliotheek, het Poolse Legermuseum en het Pantserwapenmuseum zijn slechts enkele van de militaire instellingen die betrokken zijn bij het bevorderen van de kennis over generaal Maczek en de 1e Pantserdivisie. Ze bereiden een breed scala aan educatief materiaal voor, zoals tentoonstellingen, brochures, historische anses. Ze zijn zowel gericht aan het Poolse publiek als aan buitenlandse lezers (Engelstalige edities).

Tot slot moet worden opgemerkt dat generaal Maczek een van die commandanten was die een hoge leeftijd bereikte. Hij stierf op 102-jarige leeftijd. Hij behield zijn mentale helderheid en karakteristieke energie tot het einde. De naoorlogse jaren waren niet gunstig voor hem. Door de wereldwijde politieke veranderingen na de Tweede Wereldoorlog en het feit dat Polen meer dan vijftig jaar onder invloed van de Sovjet-Unie viel, kon hij niet naar zijn vaderland terugkeren. Zijn Poolse staatsburgerschap werd hem ontnomen. Hij kreeg niet de kans om zijn militaire talenten te benutten. Ondanks zijn verdiensten bij de bevrijding van West-Europa van de nazi's ontving hij geen pensioen van de geallieerden. Hij leefde in ballingschap in Edinburgh. Om zijn gezin te onderhouden, werkte hij zelfs als barman. De ontberingen hebben hem echter niet gebroken. Hij werd niet alleen een voorbeeld van een uitmuntend commandant, maar ook van een man en een patriot.

Generaal Maczek was actief in het sociale leven tijdens zijn ballingschap. Hij vermeed bewust de politiek en richtte zich op het werk voor veteranen. Hij genoot het respect van zijn voormalige soldaten, voormalige geallieerde bondgenoten en de groten der aarde. Hij werd beschouwd als een moreel gezag, onder andere door generaal Charles de Gaulle en paus Johannes Paulus II. Hij werd herhaaldelijk uitgenodigd door de autoriteiten van Groot-Brittannië, Frankrijk, België en Nederland om deel te nemen aan herdenkingen.

Odwach Association herbouwt de 1e Pantserdivisie.
Foto: Odwach Association

georganiseerd op bevrijdingsdagen en nationale feestdagen. Gedurende deze tijd werkte hij onvermoeibaar om de herinnering aan de oorlogsverdiensten van Poolse soldaten levend te houden.

Zijn houding ten opzichte van zijn voormalige ondergeschikten wordt perfect weerspiegeld in de oproep van de generaal, die werd gepubliceerd in het tijdschrift "Jednodniówka 100th anniversary of the birth of General Stanisław Maczek and the 50th anniversary of the Polish 1st Armored Division 1892–1992 1942–1992", uitgegeven in Chicago door de Vereniging van Veteranen van de Poolse Pantserdivisie ter gelegenheid van de 100e verjaardag van de geboorte van Stanisław Maczek en de 50e verjaardag van de oprichting van de 1e Pantserdivisie.

Schotland, maart 1992

Mijn dierbare soldaten, verbonden aan de Soldatenvereniging van de 1e Pantserdivisie in Chicago. Vandaag, nu God mij de leeftijd van honderd jaar heeft geschonken en de Divisie zo plechtig haar halve eeuw viert, richt ik mij tot u om mijn trots uit te drukken dat ik u in de strijd heb geleid en mijn bewondering voor uw werk na de oorlog. Jaren later zie ik u als de grootste ridders die de Republiek ooit heeft voortgebracht. Ik stuur u en uw families mijn warmste groeten.

S. Maczek Luitenant-generaal

Jouw "BACA"104.

104 Eendaagse uitgave van de 100e verjaardag van de geboorte van generaal Stanisław Maczek en de 50e verjaardag van de Poolse 1e Pantserdivisie 1892–1992 1942–1992, uitgegeven door A. Rogoziński, Panorama Publishing CO., Chicago 1992, blz. 2.

BIBLIOGRAFIE

Archieven, kaarten, bronpublicaties

Polona Digitale Bibliotheek.

Brandt G., Het leven van Michiel de Ruyter. Gekozen, hertaald en ingegeleid door V. Roeper en R.

Daalder, Athenaeum–Polak & Van Genneep, Amsterdam 2007.

Pantserdivisie, Militaire Hogeschool, Schotland 1944.

Pantserdivisie in gevecht – Instructies van de commandant van de 21e Legergroep, Ministerie van

Nationale Defensie – Centrale Regelcommissie, Groot-Brittannië 1945.

Dagboek van de operaties van het I Corps, III Divisie, I Corps, Schotland 1940–1946.

Keizerlijk Oorlogsmuseum.

Inspekteur des Landebefestigung West, Typenhe 621/1, Anhang zum Typen-he des

Ständigen Ausbau in Stahlbeton, 1942.

Pantserregiment, Ministerie van Nationale Defensie – Centrale Regelcommissie, Groot-

Brittannië 1943.

Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam.

Herinneringen

Eisenhower DD, Kruistocht in Europa, Bellona Publishing House, Warschau
1998.

Karcz JW, Memoires (ongepubliceerd materiaal), Severna Park 1993.

Koszutski S., Herinneringen aan verschillende slagvelden – Herinneringen aan de
commandant van het 2e pantserregiment van de 1e pantserdivisie, generaal Stanisław

Maczek, O cyna Wydawnicza Mireki, Warschau 2013.

Kowalski S., Kowalski Everist A., No place to go home – A Polish Soldier's WWII Memories,
Amazon Fulment, Wrocław 2017.

Maczek S., Van kar tot tank. Oorlogsherinneringen 1918-1945, Tomar
Uitgeverij – Edinburgh, Edinburgh 1961.

Montgomery BL, De invasie van Europa – Operaties in Noordwest-Europa van 6 juni 1944 tot 5 mei
1945, Panteon Publishing House, Warschau 1948.

Montgomery BL, Van Normandië tot de Baltische Zee, Awir Publishing House, Katowice
1948.

Montgomery BL, Memoires, Bellona Publishing House, Warschau 1996.

Pożożyński A., Krasicki S., aan het westelijk front 1944, hoofdploeg, F. Willmy,
Neurenberg – Londen 1946.

Winczakiewicz J., Wojenko, wojny... Memoires 1939–1945, ARS Print Production sc JM
Miedzianowski en KA Wasilewski Publishing House, Warschau 1998.

Tijdschriften en artikelen

Basarabowicz T., Voertuigen van de 1e Pantserdivisie van de Kazan en markeringen Frankrijk,
België, Nederland en Duitsland 1944-45, "Militaria XX wieku", nr. 6 (22), Kagero Publishing,
Lublin 2011.

Dragoons Voorwaarts!, Communiqué van het 10e Dragoonsregiment, Poolse drukkerij Pow-Pol
Enterprises Co., Londen.

Pools dagboek en soldatendagboek, Poolse regering in ballingschap, Londen.

Een eendaagse uitgave ter gelegenheid van de 100e geboortedag van generaal Stanisław Maczek
en de 50e verjaardag van de 1e Poolse Pantserdivisie 1892–1992 1942–1992, onder redactie
van A. Rogoziński, Panorama Publishing CO., Chicago 1992.

Kempiński M., Klorek M., Hoe zag de Zwarte Duivel eruit? Deel 2 – Een paar woorden over de
kleuren en insignes van de 1e Pantserdivisie in de jaren 1944-1947, "Militaria XX wieku", nr. 4
(43), Kagero Publishing, Lublin 2011.

Kuźacz S., Opmerkingen over de dienst van Stanisław Maczek in het Oostenrijks-Hongaarse
leger, "Klio. Tijdschrift gewijd aan de geschiedenis van Polen en de wereld", vol. 48 (1)/2019.

Strijd tegen Polen. Poolse soldaat in het buitenland, Propaganda-afdeling van de Mini-
Hoofdkwartier voor Militaire Zaken, Londen.

"Overzicht van cavalerie en pantserwapens", Vereniging van cavalerieregimentskringen,
Londen.

Rudowicz M., Dragon Alojzy Jedamski – oorlogsherinneringen van een soldaat van het
verkenningsspeloton van het 2e squadron van het 10e Dragoonregiment van de 1e
Pantserdivisie, [in:] Pomeranian Militaria. Verzameling studies, deel 15, onder redactie van
W. Bartoszek en ħ. Nadolski, Museum van de Landmacht in Bydgoszcz, Bydgoszcz
2021.

In de voetsporen van Poolse rupsbanden 1939–1947, Poolse pantsereenheden in het Westen,
deel 2, 1e Pantserregiment, onder redactie van JS Tym en Z. Lalak, Edi-presse-Kolekcje
Publishing House, Warschau 2014.

In de voetsporen van Poolse rupsbanden 1939–1947, Poolse pantsereenheden in het Westen,
deel 3, 2e pantserregiment, onder redactie van JS Tym en Z. Lalak, Edi-presse-Kolekcje
Publishing House, Warschau 2014.

In de voetsporen van Poolse rupsbanden 1939–1947, Poolse pantsereenheden in het Westen,
deel 7, 24e Uhlanregiment, onder redactie van JS Tym en Z. Lalak, Edi-presse-Kolekcje
Publishing House, Warschau 2014.

In de voetsporen van Poolse rupsbanden 1939–1947, Poolse pantsereenheden in het Westen,
deel 8, 10e Regiment Bereden Schutters, onder redactie van JS Tym en Z. Lalak, Uitgeverij
Edipresse-Kolekcje, Warschau 2014.

Regimentsmonografieën

1e Luchtafweerartillerieregiment van de 1e Pantserdivisie; een overzicht van de geschiedenis
ervan 1939-1984, onder redactie van H. Kÿtny, Anti-Aircraft Artillery Association, Londen 1984.

1e Pantserregiment in de jaren 1939-1946, op de Regimentsdag, 19 augustus 1946,
Uitgeverij van de Poolse Unie voor Gedwongen Emigratie in Hannover, Hannover
1946.

1e Pantserregiment in gevecht van Caen tot Wilhelmshaven – op Regimental Day, 19 augustus
1945, e Saint Catherine Press Ltd., Brugge 1945.

2e Pantserregiment in gevecht, Uitgeverij van de Poolse Emigratievereniging
Dwanganarbeid in Hannover, Hannover 1946.

10e Bereden Schuttersregiment op Regimentsdag 1945, e Saint Catherine Press, Brugge 1945.

24e Uhlan Regiment – een historische schets, e Forfar Press, Forfar 1941.

Album van het 10e Regiment Bereden Schutters – Album uitgegeven door het 10e Regiment Bereden Schutters, in Duitsland, op 29 april 1946, A. Demoor Fotogravure Willy de Wulf, Gent 1946.

Podhale Schuttersbataljon 1944–1945, uitgegeven door het Podhale Schuttersbataljon, Papenburg 1947.

Dragoons Forward, Drukkerij La Colonne, Brussel 1945.

Komornicki S. 24e Uhlanregiment – een overzicht van de geschiedenis 1920–1947, uitgegeven door de Regimental Circle van het 24e Uhlanregiment in Groot-Brittannië, O cyna Poetów i Malarzy, Londen 1976.

Kroniek van de bevoorradingseenheden van de 1e Pantserdivisie, "Materialen. Documenten. Bronnen. Archiefmateriaal", deel 11, Pools Instituut en Generaal Sikorski Museum, Londen 1995.

Kroniek van de bevoorradingseenheden van de 1e pantserdivisie, Automobilistenbibliotheek, ZP Poligra a Uitgeverij, Warschau 2007.

Kucia P., 10e Mounted Rifle Regiment 1918-1947, deel I, ZP Publishing House, Pie-kary ŸlŸskie 2007.

Kucia P., Geschiedenis van het 10e Mounted Rifle Regiment (1921-1944), Adam MarszaŸek Publishing House, ToruŸ 2011.

Nowak EP, 10e Dragoonregiment, deel I (formatie, organisatorische veranderingen en ontbinding), Barbara – B. GŸsiorowska Uitgeverij, Krakau 2005.

Nowak EP, 10e Dragoon Regiment, deel II (van Normandië tot Wilhelmshaven), Wy-Barbara – B. GŸsiorowska, Krakau 2006.

Biografieën

Englert JL, Barbarski K., Generaal Maczek en de soldaten van de 1e Pantserdivisie, Pools Instituut en Museum van Generaal Sikorski, Poolse Culturele Stichting, Londen 1992.

Majka J., generaal Kazimierz Dworak – medewerker van generaal Maczek, organisator van gepantserde en gemotoriseerde eenheden, Libra Publishing House, Rzeszów 2008.

Majka J., Master of Manoeuvre - Luitenant-generaal Stanisław Maczek (1892–1994), Libra Publishing House, Rzeszów 2022.

McGilvray E., Generaal Stanisław Maczek – staal en eer – het leven en de dienst van de commandant van de 1e Pantserdivisie, Rebis Publishing House, Poznań 2013.

Nowak S., Ongewenste generaals – Sosabowski, Maczek, Bór-Komorowski en anderen; het lot van Poolse officieren na de oorlog, Fronda Publishing House, Warschau 2018.

Potomski P., luitenant-generaal Stanisław Maczek 1892–1994, Militair Centrum Burgerschapsonderwijs, Warschau 2012.

Potomski P., Luitenant-generaal Stanisław Maczek 1892–1994, Militair Centrum voor Burgereducatie, Warschau 2012.

Prud'homme van Reine R., Rechterhand van Nederland. Biografie van Michiel Adriaenszoon de Ruyter, Uitgeverij De Arbeidspers, Amsterdam 2007.

Tomkowski Z., generaal Maczek, Ypsilon, Warschau 1994.

Wawer Z., generaal Stanisław Maczek – een hart voor Polen, Legermuseum Pools, Warschau 2014.

Lexicons

Haskew ME, De beroemdste tanks: een geïllustreerde geschiedenis, O tina Wydawnicza Alma-Press, Warschau 2014.

Kamiński AA, Bajka, Wanda en anderen – Alles of bijna alles over eigennamen die op de uitrusting van de Poolse landstrijdkrachten en paramilitaire formaties staan, Vesper Publishing House, Czerwonak 2017.

Kamiński AA, Voertuigmarkeringen van de Poolse strijdkrachten in het Westen, Vesper Publishing House, Czerwonak 2019.

Kamiński AA, Szczerbicki T., Voertuigen van de Poolse strijdkrachten in het Westen 1939–1937, L&L Distribution and Publishing Company, Gdansk 2008.

Sawicki Z., Wielechowski A., Insignes van het Poolse leger 1918-1945 – Pools leger 1918-1939 – Poolse strijdkrachten in het Westen, Pantera Books, Warschau 2007.

Szczerbicki T., Tanks en gemotoriseerde pantserkanonnen van het Poolse leger 1919–2016, Vesper Publishing House, Czerwonak 2017.

Wojciechowski B., Sawicki Z., Poolse strijdkrachten in het Westen 1939–1947 – Souvenirs, Studio Spartan, Gdynia – Warschau 2009.

Zasieczny A., Wapens van het Poolse leger 1939–1945 Landmacht, Over de ex-uitgeverij Alma-Press, Warschau 2006.

Zasieczny A., Tanks van de Tweede Wereldoorlog, 6e uitgebreide editie, O tin Alma-Press Publishing House, Warschau 2013.

Onderzoeken

1e Pantserdivisie, collectief werk onder redactie van M. Skotnicki en A. Paszkowska, Pools Legermuseum – Bellona SA, Warschau 2013.

1e Pantserdivisie in gevecht – Generaal Maczeks Zwarte Cavalerie van Caen tot Wilhelmshaven; Verslagen van commandanten en soldaten, onder redactie van G. Korczyński, O cyna Wydawnicza Mireki, Warschau 2013.

Balicki J., Bogucka M., Geschiedenis van Nederland, Ossolineum, Wrocław 1989.

D-Day Operatie Overlord. Van de landing in Normandië tot de bevrijding van Parijs, onder redactie van T. Hall, Espadon Publishing House, Warschau 1994.

Florentin E., The Falaise Pocket, Uitgeverij van het Ministerie van Nationale Defensie, Warschau 1969.

Gaj KM, 1e Pantserdivisie (organisatie van de Grote Pantser eenheid van de Poolse Strijdkrachten in het Westen – augustus 1944), Napoleon V Uitgeverij, Oświęcim 2015.

Kutzner J., Tym JS, Poolse 1e Pantserdivisie in Normandië, O tin RYTM Publishing House, Warschau 2010.

Marowski J., In de voetsporen van de Eerste Pantserdivisie, Wydawnictwo HL Smit & Zn. Drukkerij, Hengelo 1946.

McGilvray E., Mars van de Zwarte Duivels – de odyssee van de pantserdivisie van generaal Maczek, Rebis Publishing House, Poznań 2006.

Nadzieja J., Falaise 1944, Bellona Publishing House, Warschau 2003.

Nadzieja J., Odziemkowski J., Wawer Z., veldslagen van de Poolse soldaat in het Westen tijdens de Tweede Wereldoorlog; Narvik, Monte Cassino, Falaise, Bellona Publishing House, Warschau 2016.

Oczko P., Ansichtkaart uit Mookum. 21 verhalen over Nederland, Uitgeverij Znak, Krakau 2021.

- Op de schouders van Stanisław Maczek. Verkenning naar de ontwikkelingsmogelijkheden voor het Maczek Memorial Breda 2021–2025, Maczek Memorial Breda, Breda 2021. https://www.maczekmemorialbreda.nl/site/assets/files/1750/beleidsplan_maczek-1.pdf [toegangsdatum 31/05/2024]
- Pacut M., Van kar tot tank – Generaal Stanisław Maczek en zijn soldaten, Pools Legermuseum, Warschau 2012.
- Eerste Poolse Pantserdivisie – gevallen op het Veld van de Roem, Generaal Maczek Museum, Breda 1983.
- Poolse strijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog, deel II, campagnes in het buitenland, deel 1, september 1939–juni 1941, Historische Commissie van de Poolse Generale Staf in Londen, General Sikorski Historical Institute, Londen 1959.
- De Poolse strijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog, deel II, Campagnes in het buitenland, Historische Commissie van de Poolse Generale Staf in Londen, General Sikorski Historical Institute, Londen 1975.
- Monumenten en oorlogsmemorabilia op het slagveld van de 1e Pantserdivisie 1944–1945/ Monumenten en oorlogsmonumenten op de slagvelden van de Poolse Pantserdivisie, onder redactie van Z. Mieczkowski, Veritas Foundation Publication Centre, Londen 1989.
- Schama S., e. Embarrassment of Riches. Een interpretatie van de Nederlandse cultuur in de Gouden Eeuw, Herper Perrenial, Londen 2004.
- Stankiewicz WJ, Normandië 1944, O tin Stanisław Gliwa, Londen 1977.
- Wereldcongres van vrouwelijke soldaten van de Opstand van Warschau, voormalige krijgsgevangenen van het kamp Oberlangen; 60e verjaardag van de bevrijding van het kamp door de 1e Poolse pantserdivisie van generaal Stanisław Maczek, uitgeverij Bellona, Warschau 2005.
- Tym JS, 1st Armored Division – organisatie en training, ZP Publishing House, Piekary żyłskie 2009.
- Venema H., Alphen J. van, Gesneuveld op het Veld van de Roem. 1e Poolse Pantserdivisie/ Gesneuveld. 1e Poolse Pantserdivisie, Generaal Maczek Museum, Breda 1983.
- Wysocki TA, 1e Poolse Pantserdivisie 1938-1947; Oorsprong en geschiedenis, Polish Cultural Foundation, Londen 1989.

Generaal Maczek's Soldaten, onder redactie van Z. Mieczkowski, Warschau/Londen 2003.

Internetartikelen

<https://www.maczekmemorialbreda.nl/pl/> [toegangsdatum 31/05/2024] [https://](https://dzieje.pl/aktualnosci/prezentacja-tulipana-general-stanislaw-maczek)

dzieje.pl/aktualnosci/prezentacja-tulipana-general-stanislaw-maczek

[toegangsdatum 31/05/2024]

[https://www.bndestem.nl/breda/tulp-wordt-tot-generaal-maczektulp-gedo-](https://www.bndestem.nl/breda/tulp-wordt-tot-generaal-maczektulp-gedo-opt-a242996f/)

[opt~a242996f/](https://www.bndestem.nl/breda/tulp-wordt-tot-generaal-maczektulp-gedo-opt-a242996f/) [toegangsdatum 31/05/2024]

[https://www.bredavandaag.nl/algemeen/algemeen/229734/maczektulp-gedo-opt-breda-](https://www.bredavandaag.nl/algemeen/algemeen/229734/maczektulp-gedo-opt-breda-en-warschau)

[en-warschau](https://www.bredavandaag.nl/algemeen/algemeen/229734/maczektulp-gedo-opt-breda-en-warschau) [toegangsdatum 31/05/2024] [https://](https://wiadomosci.wp.pl/general-stanislaw-maczek-ma-swojego-tulipana--6031544226145409a)

[wiadomosci.wp.pl/general-stanislaw-maczek-ma-swojego-tulipana-](https://wiadomosci.wp.pl/general-stanislaw-maczek-ma-swojego-tulipana--6031544226145409a)

[-6031544226145409a](https://wiadomosci.wp.pl/general-stanislaw-maczek-ma-swojego-tulipana--6031544226145409a) [toegangsdatum 31/05/2024]

[http://stadiumdb.com/news/2019/10/the_netherlands_nac_breda_honours_](http://stadiumdb.com/news/2019/10/the_netherlands_nac_breda_honours_polish_liberators#google_vignette)

[polish_liberators#google_vignette](http://stadiumdb.com/news/2019/10/the_netherlands_nac_breda_honours_polish_liberators#google_vignette) [toegangsdatum 31/05/2024]

[https://nbp.pl/banknoty-i-monety/monety-okolicznosciowe/katalog/general-](https://nbp.pl/banknoty-i-monety/monety-okolicznosciowe/katalog/general-broni-stanislaw-maczek-1892-1994/)

[-broni-stanislaw-maczek-1892-1994/](https://nbp.pl/banknoty-i-monety/monety-okolicznosciowe/katalog/general-broni-stanislaw-maczek-1892-1994/) [toegangsdatum 31/05/2024]

[https://www.nac.nl/nieuws/met-trots-en-dankbaarheid-presenteren-wij-de-shirts-voor-het-](https://www.nac.nl/nieuws/met-trots-en-dankbaarheid-presenteren-wij-de-shirts-voor-het-aankomde-eredivisieseizoen-)

[aankomde-eredivisieseizoen-](https://www.nac.nl/nieuws/met-trots-en-dankbaarheid-presenteren-wij-de-shirts-voor-het-aankomde-eredivisieseizoen-) [datum van raadpleging 8/07/2024] <http://igrek.amzp.pl/>

INHOUD

VAN DE AUTEURS	7
KALENDER	9
OP BRITSE BODEM	26
1e Pantserdivisie bij Falaise en Chambois	44
BEVRIJDING VAN BREDA EN INNAME VAN MOERDIJK	70
VOERTUIGEN VAN DE 1E PANTSERDIVISIE 1944–1945	105
UNIFORM VAN DE SOLDATEN VAN GENERAAL MACHEK	125
TER NAGEDACHTENIS AAN GENERAAL MACHEK	167
BIBLIOGRAFIE	195

